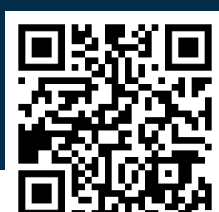

INTELLECTUAL PROPERTY LAW CHALLENGES 2023

VÝZVY V PRÁVU DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ 2023

MICHAL ČERNÝ - IVO TELEC - PETR PRCHAL - BARBORA KOVÁŘOVÁ

eKniha/eBook - ISBN: 978-80-88190-26-4 (PDF), 978-80-88190-27-1 (ePub)

Vzor citace:

ČERNÝ, M. - TELEC, I. - PRCHAL, P. - KOVÁŘOVÁ, B. *Výzvy v právu duševního vlastnictví 2023*. Prostějov : Michal Černý, 2023. 183 s.

Recenze: Doc. JUDr. Renáta Bačárová, PhD. LL.M., Doc. Mgr. Tomáš Gongol, Ph.D.

Vedoucí autorského kolektivu: JUDr. Michal Černý Ph.D.

Redakce: JUDr. Michal Černý Ph.D.

Autoři kapitol:

Michal Černý - kapitola I, Ivo Telec - kapitola II, Barbora Kovářová - kapitola III, Petr Prchal - kapitola IV.

© 2023 Michal Černý - Petr Prchal - Ivo Telec - Barbora Kovářová

Publikace je šířena pod licencí Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dílo je možné opakovaně používat za předpokladu uvedení jmen autorů a jen na nekomerční účely, přičemž není možné z díla ani z jeho jednotlivých částí vyhotovit odvozené dílo formou zpracování nebo jiných změn.

Vydal: Michal Černý Ph.D. v roce 2023

Vydání první.

ISBN: **978-80-88190-26-4** (PDF), **978-80-88190-27-1** (ePub)

Předmluva

Předkládaná kolektivní monografie byla uspořádána ze samostatných kapitol, jejichž autoři a autorky se účastní vědeckého života na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Společným jmenovatelem všech kapitol je to, že zpracovaná témata představují aktuální výzvy v právu duševního vlastnictví. Tato kniha navazuje na jednotlivá vystoupení, která autoři přednesli v roce 2023 na mezinárodním odborném semináři, který na konci května 2023 pořádala Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

První kapitoly je věnována otázkám označení původu a zeměpisným označením, a to v kontextu probíhající reformy práva označení zeměpisného původu v Evropské unii. Nechybí ani soutěžní souvislosti. Druhá kapitola je zaměřena na problematiku nekalé soutěže, a to formou zlehčování nepravdivými i pravdivými tvrzeními.

Třetí a čtvrtá kapitola se soustředí na umělou inteligenci, resp. na právní aspekty související s umělou inteligencí a jejím užitím. Mimo jiné se snaží nalézt také odpověď na otázku, zda-li umělá inteligence je nebo může být tvůrčí.

Věřím, že tato publikace přispěje k odborné diskuzi nad tématy a všeobecně k rozvoji právní vědy práva duševního vlastnictví.

Tato monografie je vydána pouze jako e-kniha/e-book, v univerzálním formátu PDF (portable document format) a je optimalizována pro čtení na tabletech o velikosti displeje 7,9". E-kniha však může čtena být na jakémkoliv zařízení, které je vybaveno příslušným softwarem. Zvažte, zda-li ji musíte tisknout.

Elektronické knihy (pdf, ePub) poskytují možnosti, které nejsou u tištěných knih možné z povahy věci - např. možnosti odkazů (linků) na zdroje nacházející se v on-line prostoru.

Pokud se přesto rozhodnete e-knihu tisknout, je možné zvolit nejen formát A4, ale také odpovídající zmenšené tiskové formáty (dle voleb příslušné tiskárny).

Pro čtení na mobilních zařízeních (mobilní telefony, tablety) doporučujeme verzi ve čtenářsky přívětivém formátu - ePub. Z hlediska obsahu textů jsou obě verze totožné.

Tato monografie je veřejně zpřístupněna pomocí veřejných depozitářů či repozitářů elektronických knih, zejména pak [depozitáře vydavatele](#). Ke vstupu do depozitáře můžete použít také QR kód zobrazený na této stránce.

Olomouc, listopad 2023.

JUDr. Michal Černý, Ph.D.

Obsah

Předmluva	3

<u>I. K licencování nelicencovatelného ? Unijní reforma práva označení zeměpisného původu</u>	<u>9</u>

To License the Unlicensable ? EU Reform of the Law on Geographical Indications

1. Úvodem	11
2. Právní povaha chráněných označení původu a zeměpisných označení v Evropské unii	12
3. Čtyři možnosti, jak chránit označení původu a zeměpisných označení z globálního pohledu	15
4. První fáze reformy práva označení původu a zeměpisných označení v Evropské unii	27
4.1. Obecně	27
4.2. Sjednocení rozsahů ochrany označení různých produktů	29
4.3. Drobné rozdíly v ochraně při elektronickém obchodování s výrobky	37
5. Druhá fáze reformy práva označení původu a zeměpisných označení v Evropské unii	40
5.1. Obecně o záměru přijetí nových nařízení	40
5.2. Evoluce práva označení zeměpisného původu zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin	40
5.3. Řemeslné a průmyslové výrobky a ochrana jejich zeměpisných označení	45
5.4. Základní principy navrhované úpravy a ochrany	48
6. Posílení postavení produkčních seskupení výrobků s označeními pro futuro	50
6.1. Kategorie produkčních seskupení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin	50
6.2. Kompetence různých produkčních seskupení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin	50
6.3. Jedna kategorie produkčního seskupení řemeslného nebo průmyslového výrobku a jeho kompetence	55
6.4. Srovnávací závěry	57
7. Užívání chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení v EU pro futuro	59
7.1. Čtvero různých užití chráněného označení	59
7.2. Řešit nebo neřešit, to je otázka ...	65
7.3. Problém části a součásti nebo hotového výrobku (např. při ochraně krajky)	66

7.4. Problém smlouvy	71
7.4.1. Východiska	71
7.4.2. Jasně otázky a nejasné odpovědi	74
7.5. Závěrečné srovnání řešení sporů v současnosti a v budoucnu	79
8. Závěr kapitoly	85
Použité zdroje	87

II. Nekalá soutěž zlehčováním konkurence pravdivými nebo nepravdivými tvrzeními **99**

Unfair Competition by Disparaging Competitors with True or False Statements

1. Úvodem	101
2. Zákaz zlehčování za soutěžním účelem	101
3. Přičitatelnost přivoditelnosti újmy	103
3. Oprávněná obrana soutěžitele	105
4. Omezení projevu názoru?	107
5. Závěr trochu politický	109

III. Umělá inteligence a právo autorské **111**

Artificial Intelligence and Copyright

1. Úvodem	113
2. Jak správně definovat AI?	114
2.1. Definice AI dle AI	114
2.2. Definice umělé inteligence dle mezinárodních organizací	121
2.2.1. Definice umělé inteligence dle UNESCO	121
2.2.2. Definice umělé inteligence dle Rady Evropy	122
2.2.3. Definice umělé inteligence dle Evropské unie	122
2.2.3. Definice umělé inteligence dle odborné literatury	127
3. Aktuální právní úprava umělé inteligence v autorském právu v České republice	131
4. Legislativa týkající se AI v rámci Evropské unie	139
4.1. Akt o umělé inteligenci	139
4.2. Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci	145
5. Závěr	147

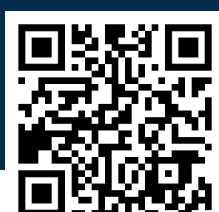
Použité zdroje	148
IV. Tvůrčí umělá inteligence a porušování autorských práv	155
<i>Creative Artificial Intelligence and Copyright Infringement</i>	
1. Úvodem kapitoly	157
2. Význam nositelství práv k použitému obsahu	161
2.1. modelová situace A:	163
2.2. modelová situace B:	164
2.3. Modelová situace C	164
3. Porušování práv umělou inteligencí	165
4. Harmonizace právních aspektů umělé inteligence a autorského práva	170
5. Závěrem kapitoly	176
Seznam literatury	178
Rejstřík	182

INTELLECTUAL PROPERTY LAW CHALLENGES 2023

VÝZVY V PRÁVU DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ 2023

MICHAL ČERNÝ - IVO TELEC - PETR PRCHAL - BARBORA KOVÁŘOVÁ

eKniha/eBook - ISBN: 978-80-88190-26-4 (PDF), 978-80-88190-27-1 (ePub)

I. K licencování nelicencovatelného ? Unijní reforma práva označení zeměpisného původu

To License the Unlicensable ? EU Reform of the Law on Geographical Indications

JUDr. Michal Černý Ph.D.

Abstrakt

Kapitola se zabývá probíhající reformou práva označení zeměpisného původu Evropské unie (od 2022 dosud), zejména se soustředí na návrhy řešení užití názvu chráněného označení na jiném produktu (v názvu a na etiketě, ve složení). Text se také soustředí na některé klíčové otázky navrhované budoucí ochrany zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků. Konečně text také dovozuje možné nezamýšlené problémy, které mohou v důsledku přijetí úprav vzniknout.

Klíčová slova

Česká republika, členský stát, Evropská unie, označení původu, zeměpisné označení, řemeslné výrobky, průmyslové výrobky, uznané produkční seskupení, licenční smlouva, svolení k užití chráněného označení v názvu jiného výrobku, právo na ochranu hospodářské soutěže, řešení sporů.

Abstract

The chapter deals with the ongoing reform of the European Union's geographical indication of origin law (from 2022 until now), in particular focusing on proposals to address the use of the name of a protected indication on another product (in the name and on the label, in the composition). The text also focuses on some key issues of the proposed future protection of GIs for craft and industrial products. Finally, the text also identifies possible unintended problems that may arise as a result of the adoption of the modifications.

Key words

Czech Republic, Member State, European Union, designation of origin (appellation of origin), geographical indication, craft products, industrial products, recognised production group, licence agreement, permission to use a protected indication (designation of origin, geographical indication) in the name of another product, competition law, dispute resolution.

1. Úvodem

Tato kapitola se týká reformy práva označení zeměpisného původu v Evropské unii a zejména se pak týká otázky licencování nelicencovatelného. Na první pohled to vypadá jako možný protimluv, ale dojde-li k přijetí navrhovaných nařízení (s účinností od 1. ledna 2024), potom tato otázka bude zcela legitimní. Protože se objeví prostor pro aplikaci smluvní úpravy licenčního typu. Ne sice pro užívání chráněného označení na produktu samotném, ale pro jeho užívání v jiném kontextu.

Předem zdůrazňuji, že označení původu i zeměpisné označení zůstane vyhrazeno k užití jen pro produkty splňující specifikaci. Pokud jde ale o jiné zboží, měl by se otevřít prostor ke smluvní úpravě. Tím by se měly eliminovat (a v ideálním světě až zcela potlačit) případy těžení z pověsti chráněného označení nebo jejího oslabování, které musí v současné době řešit při aplikaci práva označení zeměpisného původu soudy členských států, případně Soudní dvůr EU (podávající odpovědi na předběžné otázky).

Přinejmenším to vyplývá z návrhů dvou nových nařízení, které jsou v unijním legislativním procesu a jejichž očekávaná účinnost cílí na 01.01.2024. Mám na mysli následující návrhy Komise:

1. návrh nového nařízení upravujícího ochranu zeměpisných označení *řemeslných a průmyslových výrobků* - [Návrh GICIPR - návrh COM\(2022\) 174 final 2022/0115\(COD\)](#).
2. návrh nařízení, které by mělo ve velké míře nahradit a do jedné úpravy pojmout problematiku ochrany označení

zemědělských výrobků a potravin, vín i lihovin - [Návrh GIAWSR - návrh COM\(2022\) 134 final 2022/0089\(COD\)](#).

M.j. by měla být vyřešena zejména otázka používání názvu chráněných označení na jiných výrobcích - např. jde o výrobky složené nebo výrobky, u kterých je tedy produkt s chráněným označením považován za přísadu nebo používán jako přísada. Přitom v současných úpravách:

- jsou pravidla normována pouze pro označení lihovin a
- pro ostatní produkty se dosud řeší judikatorně - viz. rozsudek Soudního dvora EU [C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#).¹

2. Právní povaha chráněných označení původu a zeměpisných označení v Evropské unii

V současné době platí to, že držitel chráněného označení nebo oprávněný uživatel chráněného označení, ani produkční seskupení - (podle názvu a použité terminologie), chráněné označení sám licencovat nemůže.

Shora uvedené platí jak podle evropsko unijního práva, tak podle národních právních úprav zápisných systémů.

Ačkoliv to předpisy sekundárního práva EU neřeší výslovně, v podstatě to vyplývá z charakteru samotného označení, které je nehmotným statkem a vzniká příslušným aktem Komise. Následně je zapsáno do unijního rejstříku označení a právní

¹ otázkám prosazování jsem se zabýval např. v díle ČERNÝ, M. - HAZUCHA, B. - PRCHAL, P. - MACKO, L. - ROMANOVÁ, R.. *Bezkontaktní výzvy v právu duševního vlastnictví* (2021). Prostějov : Michal Černý, Ph.D., 2021. ISBN 978-80-88190-18-9 (PDF) 978-80-88190-19-6 (ePub). Dostupná on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/ebx/VOPD21/VOPD21.pdf>

předpis neupravuje žádný režim vzniku vlastnictví k právně vzniklému nehmotnému předmětu. Docházíme tedy k závěru, že věc po právu vznikla, ale nikdo není jejím vlastníkem - viz *Telec*.²

Samotná nařízení se soustředí zejm. na tzv. soutěžní neutralitu. A je to zcela přirozené, protože unijní právo označení původu a zeměpisných označení vzniklo v důsledku nutnosti řešení kolizí mezi národními právními úpravami, které poskytovaly ochranu označením původu na straně jedné a tehdejší unijní úpravou, která obsahovala svobodu soutěže na jednotném trhu. Soutěžní neutralitu prosazují předpisy unijního práva pomocí několika různých institutů, patří mezi ně i subjektivní nevýhradní užívací právo pro každého producenta výrobku splňující specifikaci chráněného označení. Dále pak také doplňující podmínky pro jednočlenná produkční seskupení - mající za cíl znesnadnit (či vyloučit) umělou uzurpaci lepší soutěžní pozice cestou prosazení ochrany označení podle podmínek specifikace vyhovujících pouze žadateli apod.

Pokud jde o národní úpravy, mají obvykle jistou setrvačnost a zpravidla explicitně upravují jak zákaz převodu označení, tak zákaz jeho licencování, a konečně rovněž zákaz zastavení chráněného označení. Důkazem může být i současná česká úprava - viz. zákon 452/2001 Sb.

Pokud právo státu uznávají existenci nehmotných věcí ve svém kodexu soukromého práva, jako je například Česká republika, jsou ustanovení v zákoně o označení původu a zeměpisných označení (v případě ČR zákon 452/2001 Sb. ve znění

² TELEC, I. Některé zásadní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků. In *Právní rozhledy*, 2016, 1. S. 10.

pozdějších předpisů) v podstatě obsolentní, protože ani náš vnitrostátní zákon neupravuje žádný režim vlastnictví těchto označení. Resp. normují právní režim odlišný od vlastnictví. Z toho v zásadě plyne, že se zapsaným označením původu nebo se zapsaným zeměpisným označením uživatel nemůže disponovat ani věcně-právně, ani obligačně.

Ve státech, které v národních úpravách opačně neuznávají existenci nehmotných věcí, obdobná ustanovení svůj význam mají.

Příslušná ustanovení zakazující převod, licencování a zastavení svůj význam přirozeně mají, protože pokud základní předpis občanského práva normuje, že na nehmotné statky nejsou věcmi, ale jsou práva a na práva se přiměřeně použijí ustanovení o věcech - převod, licence ani zastavení by nebyly vyloučeny. V takovém případě je explicitní zákaz třeba, i když ani z dikce třeba slovenského zákona o ochraně označení původu zeměpisných označení nelze dovodit, že by se kdokoliv stal i jeho vlastníkem. Také slovenský předpis pracuje pouze s pojmem oprávněný uživatel, respektive držitel.

Nutno dodat, že evropská nařízení režim vlastnictví vůbec nemají ambici řešit. Stejně tak nemají ambici řešit ani otázky smluvních typů, jejich náležitostí, formy apod.

Tato pravidla v základu mají zůstat zachována i v budoucnu. Nicméně otázkou je, do jaké míry - jestli náhodou nebude některé z těchto pravidel prolomeno a pokud by prolomeno bylo, jaký jiný režim tedy nastane? Vznáší se tak otázka eventuální licencovatelnosti chráněného označení (označení původu nebo

zeměpisného označení), kterou se tento příspěvek v zásadě zabývá.

Ačkoliv shora naznačená změna je jen jedna z mnoha dílčích změn, které by měla přinést nová nařízení, odráží navržená posílení postavení produkčních seskupení, které mají dostat rovněž některé samoregulační kompetence.

Pokud je cílem omezit množství sporů z aplikace ochranných ustanovení, je autor poměrně skeptický - což dokládá v následujícím textu. Je poměrně pravděpodobné, že sporů může spíše přibýt. Jejich řešení se bude nalézat nejen při aplikaci ochranných ustanovení nařízení samotných, ale i pomocí jiných institutů, k jejichž užití nové kompetence produkčních seskupení (k uzavření smlouvy umožňující vedlejší užití chráněných názvů) s velkou pravděpodobností povedou. Jedná se o instituty zákazu zneužití dominantního postavení (ze soutěžního práva), dále pak nejsou vyloučeny ani spory o platnost smluv umožňujících vedlejší užití názvů chráněných označení.

3. Čtyři možnosti, jak chránit označení původu a zeměpisných označení z globálního pohledu

Pokud se budeme zabývat označeními původu a zeměpisnými označeními z globálního pohledu, nemůžeme se nezmínit o čtyřech základních možnostech, jak chránit zeměpisné označení či označení původu.

Tyto čtyři způsoby v zásadě odrážejí sledované cíle. A podřizují jim své přístupy.

Nejstarším způsobem je ochrana označení zvláštním právním předpisem. Z našeho území můžeme zmínit ochranu Žateckého chmele výnosem Karla IV. zakazující vývoz chmelových sazenic nebo patent (1126/497) Marie Terezie *o povinném pečetění chmele* z roku 1769.³ V současnosti se lze ještě ojediněle setkat s ochranou označení původu tímto způsobem, jedním z těchto ojedinělých příkladů je ochrana německého označení *Solingen*,^{4 5} formálně je v současné době toto označení chráněno prováděcím předpisem vydaným k německému známkovému zákonu.

Problémem je neprosaditelnost v zahraničí. Té se dá dosáhnout pouze pomocí mezinárodní smlouvy, obvykle dvoustranné.

Jedny z posledních reflexí tohoto způsobu ochrany lze nalézt ve stávajícím unijním právu, kde o ochraně (zápisu) označení formálně dosud rozhoduje výlučně Komise, a to prováděcím aktem sekundárního práva. To je ovšem dáno postavením Komise jako výkonného orgánu Evropské unie, která je sama právníkou osobou *sui generis*. Dojde-li k přijetí nové unijní úpravy zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků dle [Návrhu GICIPR](#), měl by ve věcech těchto označení

³ patent je v plném znění dostupný v díle MÜLLER, J. N. *Handbuch der Gesetze. Durch Andeutungen aus dem unter Maria ...*, Volume 1. Kienreich, 1840. S. 119; dostupný on-line v rámci Google Books na adrese:

https://books.google.cz/books?id=wuhMAAAcAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=Hopfen&f=false

⁴ v prvorepublikové literatuře uváděli např. HAMANN, L. - DRÁBEK, J. - BUCHTELA, R. *Soutěžní právo Československé*. Praha : Právnícké knihkupectví a nakladatelství V.Linhart, 1938. S.77, 521 a násl.

⁵ viz. např. SLOVÁKOVÁ, Z. *Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení*. In *Obchodní právo*, 2016, 1; In ASPI LIT215646CZ

rozhodovat již existující správní úřad - Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO).

Fakticky tak v Evropské unii převažuje *zápisný systém*, původně francouzský, který akceptuje základní myšlenku, že je potřeba chránit samotná označení původu, ať už jim říkáme označení původu (orig. Appellation d' Origin, později a současně denomination of origin), respektive také zeměpisná označení (geographical indications). A to jen proto, že jsou. Protože jde o platné a účinné právo EU, nemůže kritická analýza překročit pozitivní právní rámec. V rámci systému tedy nelze zpochybnit základní premisu ochrany.

Unijní úpravy vychází z předpokladu, že ochrana označení původu i zeměpisného označení je nutná. V podstatě jsou tato označení limitována na jedno či více slov - mají slovní povahu. Jejich ochrana ovšem zahrnuje velmi široký okruh zakázaných

jednání, který se navíc v čase významně rozšířil v důsledku aplikace judikatury Soudního dvora.⁶

Pokud se podíváme na primární, sekundární a terciární cíl, najdeme je vyjádřené v recitálech unijních nařízení a v zásadě se dají shrnout takto:

1. primárním cílem ochrany označení původu či zeměpisného označení je *ochrana spotřebitele*, neboť unijní právo přinejmenším od úprav z přelomu prvního desetiletí současného tisíciletí, vychází z toho, že tato označení jsou nástroji politiky jakosti,
2. teprve sekundárním cílem je *ochrana producentů*, to znamená soutěžitelů, kteří vyrábí produkty s chráněnými označeními,

⁶ viz. např. ČERNÝ, M. *Význam judikatury v právu zeměpisných označení a tradičních označení* In Charvát, R. - Koukal, P. - Tomášková, E. - Večerková, E. - Janovec, M. (eds.) *COFOLA 2019. Část IV. - Firemní právo a další práva na označení, právní a ekonomické souvislosti.*; dále ČERNÝ, M. *Komentář rozhodnutí Soudního dvora C-452/18 (Aceto Balsamico di Modena)* In *Duševné vlastnictvo*, 2020, 2; dále ČERNÝ, M. *Komentář rozsudku Soudního dvora EU C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III] - na cestě k extraterritorialitě práva označení zeměpisného původu EU do třetích zemí?* In *Duševné vlastnictvo*, 2022, 3-4, s. 76-82; dále ČERNÝ, M. *K oprávněnému zájmu v případě změny specifikace CHOP/CHZO - Rozsudek Soudního dvora C-53/20 [Spreewälder Gurken II]*. In *Duševné vlastnictvo*, 2022, 3-4; dále ČERNÝ, M. *Komentář rozsudků Soudního dvora ve věcech označení původu a zeměpisných označení (Rozsudků týkajících se nedovolených připomenutí (jiným slovním výrazem), připomenutí spočívajících v grafických prvcích a významu celkového kontextu, použití grafických prvků obvykle spojovaných s produkčním regionem na výrobcích nevyhovujících specifikaci chráněného označení, ochraně dílčích (nezeměpisných) prvků chráněného názvu označení.* In Janovec, M. - Pohl, J. Zahradníčková, M. - Malý, J. - Šíp, J. - Ferfecký, J. (eds.): *COFOLA 2020.*; dále ČERNÝ, M. *2021: Champagner sorbet stáhněte z prodeje, protože Champagne netvoří podstatnou složku produktu ... ale on už se stejně neprodával ...* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4; dále ČERNÝ, M. *2021: Rozsudek Soudního dvora C-490/19 Morbier - zásah do chráněného označení napodobením vzhledu výrobku bez výslovného uvedení samotného označení; referenční prvek a rozlišovací vlastnost.* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4, S. 44-51.

3. na třetím místě, tedy jako terciární cíl, bývá obvykle uváděna *ochrana zaměstnanosti, podpora venkova* atd., protože aspoň v současném pojetí jsou označení na evropskou unijní úrovni chráněna pouze pro tzv. zemědělské výrobky a potraviny a dále pro dvě specifické kategorie produktů - vinařské produkty a lihoviny.

Druhý způsob chrání označení původu (resp. zeměpisná označení) také, ale jiným způsobem. Ne však pro jejich samotnou ochranu, ta sama o sobě cílem není. Ale z důvodu ochrany proti excesům. V podstatě se jedná o nekalosoutěžní přístup. Jde o nejstarší způsob funkční právní úpravy, u nichž je ochrana označením poskytována jako vedlejší výsledek, když primárním cílem je poskytnutí ochrany proti soutěžně závadnému jednání soutěžitelům nebo zákazníkům. Ochrana označení je typicky poskytována v rámci vytvořeném čl. 10bis *Pařížské unijní úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví*,⁷ případně rozvedené *Madridskou dohodou o potlačování klamavých a falešných údajů o původu*.⁸ Ochrana označení původu a zeměpisných označení spadá do širšího rámce údajů o původu (Indications of Geographical Origin, ve zkratce „IGO“).

S tímto způsobem prosazování se pojí dva problémy. První z nich je vnitrostátní povahy a dá se nazvat problémem zobecnění. Soudní rozhodnutí má až na výjimky účinky pouze mezi účastníky

⁷ konkrétně dle zákazu v čl. 10bis odst. 1, 2 a skutkové podstaty uvedené v odst. 3 bod 3 PUÚ; v Československu vyhlášena Vyhláškou Ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb.

⁸ v Československu vyhlášena Vyhláškou Ministra zahraničních věcí č. 64/1963 Sb.

řízení.⁹ Zobecnění - tedy prohlášení zvláštní ochrany musí být dosaženo na podkladě zvláštního ustanovení zákona, a to např. zápisem do *zvláštního seznamu* vytvořeného a zpřístupněného veřejnosti. Takto byla, ovšem spíše teoreticky (resp. de iure měla být), v minulosti¹⁰ poskytována ochrana označením a také stanoven nesporný rozsah druhových výrazů dle § 6 odst. 1 a 4 zákona č. 111/1927 Sb., o ochraně proti nekalé soutěži. Seznam mělo vést Ministerstvo obchodu ČSR. Ještě v roce 1938 k tomu Hamann/Drábek/Buchtela uváděli, že bližší předpisy o tom budou vydány vládním nařízením.¹¹ De iure seznam existoval - právní úprava byla obsažena ve Vládním nařízení č. 32/1928 Sb. z. a n. o seznamu údajů (názvů) podle § 6 odst. 4 zákona č. 111.¹² De facto existoval pouze velmi krátký seznam (Pražská šunka, Solingenská ocel) a v roce 1938 existoval návrh na jeho podstatné rozšíření, o jehož realizaci ovšem nejsou doklady.¹³ Problém byl překonáván pomocí publikace kazuistiky¹⁴ i doktríny,¹⁵ v řízeních pak při určování závadnosti jednání také

⁹ což je co do základu v nekalosoutěžních věcech a ve spotřebitelských věcech v ČR překonáno ustanovením § 159a odst. 2 (a § 83 odst. 2) zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

¹⁰ od do 31.12.1950 Sb.

¹¹ HAMANN, Leopold - DRÁBEK, Jaroslav - BUCHTELA, Rudolf. *Soutěžní právo Československé*. Praha : Právnícké knihkupectví a nakladatelství V.Linhart, 1938. S. 284,

¹² *ibid.* S. 773 a násl.

¹³ *ibid.* S. 278

¹⁴ *ibid.* S. 273 - 279

¹⁵ *ibid.* S. 273 - 279

pomocí znalců (ve vztahu k vlastnostem výrobku označeným kolizním označením).¹⁶

Druhým problémem tohoto přístupu k ochraně označení je obtížná možnost dosáhnout prosazení ochrany v zahraničí. Ta zůstává spíše v rovině teoretických úvah, ledaže by jinak upravila mezinárodní smlouva.

Tento systém zůstává doplňkově upraven v právním řádu některých států (Česko, Slovensko, Německo, Polsko¹⁷ - prostřednictvím *ochrany proti nekalé soutěži*; Spojené království Velké Británie a Severního Irska a další státy common law - prostřednictvím institutu *passing-off*¹⁸).

Na první pohled tento přístup prohrává, když byl přetlačen systémem zápisným. Pokud se zamyslíme kriticky zjistíme, že takový závěr by byl nemístným zjednodušením. Při aplikaci zápisného systému (zejména v EU) dochází k neustálému rozšiřování rozsahu ochrany označení v rámci vzájemně se překrývajících ochranných klauzulí. Tak do sebe unijní systém(y) postupně implementují judikaturu Soudního dvora Evropské unie, která je co do rozsahu ochrany určující. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že sám Soudní dvůr již prohlásil ve dvou rozsudcích unijní úpravy (roztržštěné do několika nařízeních) za

¹⁶ HAMANN, Leopold - DRÁBEK, Jaroslav - BUCHTELA, Rudolf. *Soutěžní právo Československé*. Praha : Právnické knihkupectví a nakladatelství V.Linhart, 1938. S. 521 a násl.

¹⁷ viz. např. BARANCZYK, Izabela. *Ochrona prawna oznaczeń geograficznych*. Warszawa : Difin, 2008. S. 161 a násl.

¹⁸ O CONNOR, Bernard. *The Law of Geographical Indications*. London : Cameron May, 2004. S. 69 a násl.; také SLOVÁKOVÁ, Z. *Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení*. In *Obchodní právo*, 2016, 1; In ASPI LIT215646CZ

jeden systém ochrany.¹⁹ Soudní ochrana tak zápisný systém současně naplňuje i modifikuje.

Nejnovější systém ochrany - nebo lépe čtvrtý způsob ochrany se dá označit jako „když musíme chránit, budeme tedy chránit (zeměpisná označení)“.

Tento přístup je založen na tom, že některé státy v rámci Dohody TRIPS nechtějí, aby jejich producenti byli globálně znevýhodněni. Tento přístup se dá doložit na příkladech Spojených států amerických a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, byť každý z těchto států měl jiné důvody a výsledek tohoto přístupu je v těchto státech odlišný.

Spojené státy americké prosadily v rámci jednání o *Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace* (WTO) a také *Dohody TRIPS* velmi širokou definici a pojetí zeměpisných označení. Dle Dohody TRIPS pojem zeměpisné označení zahrnuje také ochranné známky. A právě ochranné známky se ve Spojených státech amerických používají k označení produktů se zvláštním původem (a volitelně i se zvláštními vlastnostmi). Nepřekvapí, že evropsko-unijní přístup k ochraně označení je z pohledu americké doktríny i praxe předmětem kritiky.²⁰

Na margo je nutno poznamenat, že ochranné známky se fakticky používají i v případech producentům řemeslných a průmyslových výrobků k jejich ochraně. Často není rozhodné, zda-li národní (či regionální) úprava (ne)umožňuje ochranu označení řemeslných a

¹⁹ viz. rozsudky Soudního dvora EU ve věcech [C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#) a [C-783/19 \(„Champanillo“\)](#)

²⁰ viz. např. HUGHES, Justin. *Champagne, Feta, and Bourbon: The Spirited Debate about Geographical Indications*. In *Hastings Law Journal*, 58, 2, (1-2006), S. 299 - 386

průmyslových výrobků - viz. absence v Itálii²¹ a opačně možnost ochrany v Česku.²² Jako hlavní důvod bývá obvykle uváděno to, že ochrana zápisným systémem umožňuje pouze omezenou ochranu v zahraničí. A to nikoliv věcně, ale teritoriálně.

Označení původu (resp. zeměpisná označení) lze chránit ve státech Lisabonské unie, kterou tvoří území 71 států.²³ V těchto státech jsou chráněna označení původu (zápisného systému). Ochrana zeměpisných označení (zápisného systému) není dosud tak rozšířená, neboť v rámci Lisabonského systému ne všechny státy již ratifikovaly Ženevský akt nebo k němu přistoupily. Oproti tomu *madridský systém* mezinárodního zápisu ochranných známek má v současné době 114 členů a zahrnuje území 130 států.²⁴

A kromě toho veškeré státy vázané Pařížskou unijní úmluvou na ochranu průmyslového vlastnictví musí umožnit členům jiných smluvních států této úmluvy dosáhnout ochrany cestou národní úpravy. Znamková ochrana je tak pro příslušníky státu Pařížské unijní úmluvy dostupná celkem ve 179 státech.²⁵

²¹ ZAPPALAGLIO, A. *The Transformation of EU Geographical Indications Law. The Present, Past and Future of the Origin Link*. London/New York : Routledge, 2021. S. 223

²² příklady jsem doložil ve svých mnohých dílech, z nich např. ČERNÝ, M. *Ztracená a opuštěná označení původu v Česku (2023)*. In KUBINEC, M. et al. (eds.) *Pocta prof. Milanu Ďuricovi k 70.narodeninám. Sborník vedeckých príspevkov*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2023.

²³ viz. ČERNÝ, M. *Na obzoru nové výzvy z aplikace Ženevského aktu v roce 2023 a v dalších letech*. In *Duševné vlastníctvo, 2023, 3-4*.

²⁴ <https://www.wipo.int/madrid/en/members/>

²⁵ poslední změny publikovány k 09.06.2022 - naposled Kiribati 05.02.2022 a Kapverdy 06.07.2022, blíže viz. <https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/docs/pdf/paris.pdf>

Případ Spojeného království Velké Británie a Severního Irska je jiný. V dřívější literatuře jsou dokládány případy, kdy za některá zeměpisná označení byly považovány ochranné známky - např. Slováková.^{26 27} Není jich ovšem mnoho.

Je ovšem fakt, že těsně před naplněním cílů Brexitu - tedy před koncem pobrexitového přechodného období (zvláštních vztahů mezi EU a Spojeným královstvím) zavedlo Spojené království Velké Británie a Severního Irska zvláštním právním předpisem zápisný systém ochrany *označení původu a zeměpisných označení*, a to pro označení výrobků odpovídajících tehdejšímu unijnímu systému.²⁸ Hlavním cílem přitom bylo zejména udržet ochranu stávajících označení.²⁹ Neboť i v systémech EU platí, že ochrana označení ze třetí země v EU je závislá na trvání domácí ochrany ve státě původu. To platí pro označení ze třetích zemí a ochranu v zemi původu je třeba při zápisu prokázat. Ukončení ochrany ve státě původu má vést k ukončení ochrany v EU.

²⁶ SLOVÁKOVÁ, Z. *Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení*. In *Obchodní právo*, 2016, 1; In ASPI LIT215646CZ;

²⁷ vyobrazení známky SHETLAND WOOL CERTIFICATION TRADE MARK lze nalézt také v mém díle - viz. na S. 34 díla ČERNÝ, M. *Používání ochranných známek a chráněných označení k ověření vlastností výrobků ve státech středoevropského prostoru (Česko, Slovensko, Rakousko, Polsko, Maďarsko, Itálie, Slovinsko, Chorvatsko)*. 2.doplňené a přepracované vydání. Prostějov : Michal Černý, 2018. 225 s. (PDF); dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/MC-Monol8FV.pdf>

²⁸ více viz. ČERNÝ, M. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu*. In *Duševné vlastnictví*, 2021, 1. S.6-29.

²⁹ shodně DIJKMAN, L. *Pairing Sturgeon with Champagne: Towards a Due Cause Exception in the Law of Geographical Indications*. In *IIC* (2023). Published: 25.07.2023. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01367-y> Viz. poznámka č. 9 v odkazovaném díle a díla dalších autorů tam uváděná

Pro úplnost lze ještě uvést, že existuje i *pokus prolomit nastalé zdruhovění* výrazu prostřednictvím prosazení ochranné známky. Takovým případem je švýcarská *zeměpisná známka EMMENTALER*,³⁰ ve Švýcarsku zapsána a cestou mezinárodní designace EM (tedy Evropská unie) neúspěšně prosazována v řízení před EUIPO,³¹ který přihlášku zamítl. Přihlašovatel (Emmentaler Switzerland) napadl rozhodnutí odvolacího senátu EUIPO žalobou,³² ta byla ale v rozsudkem Tribunálu [T-2/21 Emmentaler Switzerland v. EUIPO \(EMMENTALER\)](#) dne 24.05.2023 zamítnuta. Emmentaler Switzerland podala proti rozsudku Tribunálu kasační opravný prostředek a věc je v řízení před Soudním dvorem EU ([C-458/23](#)), dosud bez meritorního rozhodnutí.

Dá se tedy uzavřít, že současný stav je výsledkem historických událostí, jejich vzájemných souvislostí. Vznik ochranných systémů v Evropské unii je reakce unijního práva na národní úpravy některých členských států, v době jejich vzniku zejména na právo francouzské. A na neslučitelnost nepřírozených omezení vyplývajících z (národní) ochrany označení na Jednotném vnitřním trhu.

³⁰ více k tomu např. v díle ČERNÝ, M. - SMEJKAL, V. - TELEC, I. - PRCHAL, P. *Výzvy v právu duševního vlastnictví 2022*. Prostějov : Michal Černý - Ph.D., 2022. 226 s. (PDF). Dostupné online na adrese: <http://www.michalcerny.net/ebx/OPD22PDV-FV.pdf> S.90 a násl.

³¹ více k tomu ČERNÝ, M. *Zeměpisná ochranná známka („EMMENTALER“) jako nástroj opětovného prosazení ochrany označení výrobku zvláštních vlastností?* In RONOVSKÁ, K., HAVEL, B., LAVICKÝ, P. a kol. *Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec ...!* Brno : Masarykova univerzita, 2021.

³² řízení ve věci [Emmentaler Switzerland v. EUIPO T-2/21](#)

Tedy v zásadě na vzájemné střetávání soutěžního práva a práva na ochranu průmyslového vlastnictví (resp. ochrany konkrétního předmětu průmyslového vlastnictví).

Od ochrany označení původu ve smyslu *appellation of origin* resp. *designation of origin* k systému označení původu a zeměpisných označení jsme se posunuli v reakci na Dohodu TRIPS. Konečně otevření unijních systémů k ochraně označení původu a zeměpisných označení zahraničních producentů (s podmínkou ochrany ve státě původu produkce) je reakcí na rozhodnutí rozhodčího panelu Světové obchodní organizace WTO.³³

Vyčerpávající charakter unijní ochrany a tím tedy de facto zbytkový prostor pro národní ochranu je reakcí na shora uvedené a také na posilování evropské integrace v rámci EU (změny v primárním právu). Některé kompetence se staly výlučnými kompetencemi Unie, kde členské státy zastupuje Komise.³⁴

Prostor pro národní úpravy v členských státech zbývá jen pro označení ostatních - tedy zbytkových produktů. Dosud mezi ně patřily řemeslné a průmyslové výrobky, minerální vody resp. v případě české úpravy také (teoreticky) služby.

Přistoupení Evropské unie k [Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označeních](#) a tím vstup Ženevského aktu v platnost tento trend jenom prohloubilo. Od listopadu 2022 může být dle [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#) mezinárodní ochrana označení původu, respektive zeměpisného

³³ viz. TÝČ, V. - CHARVÁT, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie*. Praha : Leges, 2016. S. 107.

³⁴ viz. Posudek Soudního dvora EU [2/15](#) ve věci Dohody o volném obchodu se Singapurem (EFTA EU-Singapur)

označení výrobků (zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin) z členských států, být založena jen na podkladě ochrany unijní.

Dosud shora uvedené platí jen pro označení zemědělských produktů a potravin, vín a lihovin, protože Evropská unie nechrání svým právem označení výrobků jiných. Bude-li zaveden unijní systém ochrany zeměpisných označení pro řemeslné a průmyslové výrobky, bude tento závěr platit také pro tato označení. Návrhy Komise předpokládají zavedení systému k 1. 1. 2024. Poskytování ochrany jen pro označení některých výrobků je z hlediska závazků Evropské unie z Ženevského aktu právně neudržitelné.³⁵

4. První fáze reformy práva označení původu a zeměpisných označení v Evropské unii

4.1. Obecně

První fáze reformy práva EU k označením původu a zeměpisným označením již nastala přijetím (a vstupem v platnost) [Nařízení \(EU\) 2021/2117](#). Toto nařízení změnilo stávající úpravy - [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#), [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) a [Nařízení \(EU\) 251/2014](#).

Ochrana označení aromatizovaných vín je nadále poskytována dle [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#). V [Nařízení \(EU\) 251/2014](#) zůstala definice pouze pravidla použití zeměpisného označení aromatizovaných vín vedle nebo místo obchodních označení

³⁵ KUR, Annette. *No Strings Attached to GIs? About a Blind Spot in the (Academic) Discourse on Limitations and Fundamental Rights*. In *IIC*, (2023) 54, 87-94

aromatizovaných vín (tedy v podstatě normy potravinového práva). Zachování ochrany dosavadních zeměpisných označení aromatizovaných vín je vtěleno do čl. 16a [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#) a jejich zápis byl již proveden do rejstříku označení původu a zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin.

[Nařízení \(EU\) 2021/2117](#) změnilo také [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#), a to v několika ohledech. Celkově se systém ochrany označení vín více harmonizuje se systémem ochrany označení zemědělských výrobků a potravin, a to zejména takto:

- sjednocuje se terminologie:
- řízení o námitce (lhůta, podmínky) - čl. 98,
- rozhodnutí o ochraně - čl. 99,
- vztah označení k ochranným známkám - čl. 102,
- změny v rozsahu ochrany OP/ZO + rozšíření ochrany GI na zboží vstupující na celní území EU i na zboží prodávané elektronicky (do EU) - čl. 103,
- nově normované změny specifikace produktu (s chráněným označením) - čl. 105,
- předefinované ust. o zrušení ochrany označení - čl. 106;
- do vinařských produktů jsou zařazena také *dealkoholizovaná vína*.

Menší množství změn [Nařízení \(EU\) 2021/2117](#) vtělilo do [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#):

- změny v definicích OP/ZO (čl. 5),

- rozšíření okruhu absolutních překážek zápisu o názvy nových odrůd rostlin a plemen zvířat;
- menší rozšíření ochrany (čl. 13 odst. 1 písm. a)) - nově je označení chráněno proti *jakémukoli přímému či nepřímému obchodnímu použití zapsaného názvu pro produkty, na které se zápis nevztahuje, pokud jsou tyto produkty srovnatelné s produkty zapsanými pod tímto názvem nebo pokud je při používání tohoto názvu využívána, **oslabována nebo zhoršována** pověst chráněného názvu, včetně případů, kdy jsou tyto produkty používány jako přísada*
- rozšíření ochrany označení na zboží vstupující na celní území EU i na zboží prodávané elektronicky (do EU) (čl. 13 odst. 4),
- rozšíření okruhu produktů (zemědělských výrobků a potravin) s ochranou označením původu a zeměpisným označením o následující: (i) aromatizovaná vína vymezená v čl. 3 odst. 2 nařízení (EU) č. 251/2014, (ii) jiné alkoholické nápoje vyjma lihovin a výrobků z révy vinné vymezené v části II přílohy VII [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#), (iii) včelí vosk.

Lze tedy shrnout, že přes menší změny definic označení původu a zeměpisných označení se ale jejich podstata nezměnila. Nedošlo ani ke změnám v požadavcích na sílu vazby mezi produktem a zeměpisným prostředím. Ta zůstává i nadále mnohem silnější u vín, než u zemědělských výrobků a potravin.

4.2. Sjednocení rozsahů ochrany označení různých produktů

Klíčovou roli hrála judikatura Soudního dvora, ve všech případech se jednalo o ochranu označení Champagne, závadná

jednání se stala postupně v různých zemích a měla různou povahu.

V případě [C-381/05 \[Champagnebier\]](#) - se Soudní dvůr v intencích předložené předběžné otázky (mající původu nikoliv v ochraně označení, ale v úpravě klamavé a srovnávací reklamy) vyslovil k užití výrazů „BRUT RESERVE“, „La première bière BRUT au monde“ (první BRUT pivo na světě), „Bière blonde à la méthode traditionnelle“ (světlé pivo vyrobené tradičním způsobem), „Reims-France“, jakož i odkazy na vinaře v Remeši a Epernay, na pivo (pocházejícím z Belgie). Při prezentaci piva byl také použit výraz „Champagnebier“. Soudní dvůr tehdy neaplikoval ochranu označení. V intencích práva soutěžního (především regulace srovnávací reklamy) dovodil, že se o zakázanou srovnávací reklamu nejednalo, neboť postižený (každý výrobce vína s CHOP Champagne) není konkrétním jiným soutěžitelem. Zjevně bylo *moc daleko* mezi prezentací výrobků žalovaného výrobce piva od vín vinařů z oblasti Champagne.

V případě [C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#) bylo již žalováno o ochranu označení podle N(EU) 1151/2012. Skutek spočíval v užití výrazu chráněného označení v názvu jiného výrobku - sorbetu. Sorbety nejsou vinařskými výrobky, ale spadají do skupiny zemědělských výrobků a potravin. Skutek se stal v Německu a na obalu kolizního výrobku byla m.j. vyobrazena sklenka na víno Champagne. Víno Champagne bylo také uvedeno ve složení výrobku. Soudní dvůr řešil předběžnou otázku a dovedl materiální řešení. M.j. Soudní dvůr také odmítl názor, že systémů ochrany v EU je více a poprvé deklaroval *jeden ochranný systém označení zeměpisného původu v EU*, byť vtělený do několika různých právních předpisů (a objektivně v té době omezený jen na ochranu označení některých produktů).

V případě [C-783/19 \(„Champanillo“\)](#) se Soudní dvůr zabýval předběžnou otázkou španělského soudu. Kauza spočívala v tom, že provozovatel několika provozoven rychlého občerstvení použil na vývěsních štítech i na internetových prezentacích název „Champagnillo“, doplněný obrázkem sklenek na víno Champagne (odlišných od případu shora uvedeného ([C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#))). Podstatou předběžné otázky bylo to, zda-li se lze dopustit zakázaného jednání proti chráněnému označení použití odvozeného názvu (a vývěsního štítu) v souvislosti s poskytováním služeb, do kterých ale vůbec nespadá prodej alkoholických nápojů. Soudní dvůr dovedl, že unijní systém ochrany je pouze jeden a ochrana označení výrobku zahrnuje také ochranu proti takovému jednání, jako bylo v případě předloženém španělským soudem.

Konečně v případě [C-159/20 \(Komise x Dánsko\) \[Feta III\]](#) se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda-li může dojít k zásahu do ochrany chráněného označení tím, že je v EU vyráběn výrobek označovaný kolizním označením [Dansk Feta, Danish Feta - kolidující s Feta (CHOP)], pokud je celá produkce exportována mimo EU do zemí, které označení vůbec nechrání. Soudní dvůr v podstatě dovedl rozšířené teritoriální účinky a i tato jednání do okruhu zakázaných jednání zahrnul.³⁶

Okruh zakázaných jednání je značně široký a umožňuje materiální zvážení dopadu do ochrany v každém jednotlivém případě. Ustanovení mají fakticky spíše povahu několika generálních klauzulí než skutkových podstat.

I když terminologie není zcela sjednocena, dá se uzavřít, že zapsaná označení (někdy nazývaná zapsané názvy) jsou chráněna proti:

- A. jakémukoli přímému či nepřímému obchodnímu použití zapsaného označení (zapsaného názvu) pro produkty, na které se zápis nevztahuje, pokud jsou tyto produkty srovnatelné s produkty zapsanými pod tímto názvem nebo pokud je při používání tohoto názvu využívána, oslabována nebo zhoršována pověst chráněného názvu, včetně případů, kdy jsou tyto produkty používány jako přísada;

³⁶ blíže jsem se tímto rozsudkem zabýval ve svém díle ČERNÝ, M. *Komentář rozsudku Soudního dvora EU C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III] - na cestě k extrateritorialitě práva označení zeměpisného původu EU do třetích zemí?* In *Duševné vlastnictvo*, 2022, 3-4, s. 76-82. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf

- B. jakémukoli zneužití, napodobení nebo připomenutí, a to i tehdy, je-li uveden skutečný původ produktů nebo služeb nebo je-li chráněný název přeložen nebo doprovázen výrazy jako „druh“, „typ“, „způsob“, „jak se vyrábí v“, „napodobenina“ nebo podobnými výrazy, včetně případů, kdy jsou tyto produkty používány jako přísada;
- C. jakémukoli jinému nepravdivému nebo zavádějícímu údaji o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech produktu, který je použit na vnitřním nebo vnějším obalu, na reklamních materiálech nebo na dokladech týkajících se daného produktu, jakož i proti použití obalů, které by mohly vyvolat mylný dojem, pokud jde o původ produktu;
- D. všem ostatním praktikám, které by mohly spotřebitele uvést v omyl, pokud jde o skutečný původ produktu.

Formálně je ochrana vtělena do čl. 13 [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#) v případě označení zemědělských výrobků a potravin, do čl. 103 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) v případě označení vinařských výrobků a konečně do čl. 21 odst. 2 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#). Na margo lze uvést, že pro ochranu označení lihovin dosud ochrana pověsti chráněného označení nezahrnuje ochranu proti *oslabování nebo zhoršování pověsti*, ale pouze proti využívání pověsti - což je předmětem kritiky např. u Dijkmana,³⁷ s jehož názorem se zcela ztotožňuji. Dojde-li k přijetí nového nařízení dle [Návrhu GIAWSR](#) (viz. [kapitola 5](#)), dojde také ke sjednocení ochrany a tento problém bude překonán.

³⁷ shodně DIJKMAN, L. *Pairing Sturgeon with Champagne: Towards a Due Cause Exception in the Law of Geographical Indications*. In IIC (2023). Published: 25.07.2023. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01367-y>

K těmto generálním klauzulím existuje bohatá judikatura Soudního dvora z posledních cca 10 let, kdy se Soudní dvůr musel vypořádat se širokým spektrem předběžných právních otázek, z nichž namátkou vybíráme:

1. posuzování závadnosti z pohledu průměrného evropského spotřebitele - [C-75/15 \(Viiniverla\)](#)
2. nepřímého zásahu do ochrany použitím specifického výrazu skotské angličtiny - [C-44/17 \(Scotch Whisky\)](#)
3. (ne)zahrnutí jednotlivých prvků tvořících chráněné označení do jeho ochrany - [C-432/18 \(„Aceto Balsamico di Modena“\)](#)
4. uvedení názvu chráněného označení na výrobku jiného druhu - [C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#)
5. závadnost jednání spočívajícího v užití obrazových motivů a názvů postav spojovaných s produkční oblastí chráněného označení - [C-614/17 \(Queso Manchego\)](#)
6. (ne)odůvodněnost požadavků na změnu specifikace chráněného označení - [C-367/17 \[Schwarzwälder Schinken I\]](#)
7. zásah do chráněného označení jen pouhým vzhledem výrobků nevyhovujícím specifikaci - [C-490/19 Morbier](#)
8. zásah do ochrany označení použitím kolizního názvu a obrazových motivů při poskytování služeb - [C-783/19 \(„Champanillo“\)](#)
9. otázka oprávněného zájmu v případě podání námitek proti změně specifikace chráněného označení - [C-53/20 \[Spreewälder Gurken II\]](#)

10. účinky ochrany vůči subjektům z EU v případech jednání mající následky výlučně mimo EU - [C-159/20 \(Komise x Dánsko\) \[Feta III\]](#).³⁸

Některá rozhodnutí Soudního dvora jsou v akademických kruzích předmětem kritiky, ať již z důvodu nemístného rozšiřování ochrany ([C-614/17 \(Queso Manchego\)](#), resp. Annette Kur nazývaný případ [Queso Rocinante]³⁹) a vytváření *problému outsidera* (ve zkratce omezení soutěže v podnikání producenta z produkční oblasti vyrábějícího produkt obdobného typu, ale nesplňujícího specifikaci - u něhož prakticky jakákoliv zmínka na produkční oblast vyvolává nepřípustnou evokaci - tedy v zásadě jednání *contra legem*) nebo z důvodu neúměrného rozšiřování pojmu evokace a tím i ochrany, kdy Soudní dvůr dle publikovaných názorů chránil označení, nebral však v úvahu jiná práva zakotvená v primárním právu - např. ve vztahu k rozsudkům aplikujícím institut evokace kritika Dijkmana.⁴⁰

³⁸ k podrobnostem odkazuji na svá jiná díla již uvedená v [poznámce pod čarou 6](#)

³⁹ viz. KUR, Annette. *No Strings Attached to GIs? About a Blind Spot in the (Academic) Discourse on Limitations and Fundamental Rights*. In *IIC*, (2023) 54, 87-94; DOI: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01273-9>

⁴⁰ DIJKMAN, Leon. *Pairing Sturgeon with Champagne: Towards a Due Cause Exception in the Law of Geographical Indications*. In *IIC* (2023). Published: 25.07.2023. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01367-y> - Dijkman uvádí také hypotetické příklady, kdy by na producenty výrobků nesplňujících specifikaci z produkční oblasti dopadala fakticky přísnější pravidla, než na producenty z oblastí jiných (uváděno na příkladech označení Chianti

U de Almeidy je ovšem předmětem kritiky i samotné připuštění ochrany zeměpisného označení, které je založeno na pouhé pověsti výrobků. Dle de Almeidy je „pověst výrobku - velmi neurčitý pojem, založený na vnímání cílové skupiny - subjektivní hodnocení, i když založené na objektivních prvcích“.⁴¹ De Almeida se kriticky zamýšlí nad tím, zda-li v takových případech nejde spíše o *označení zdroje*⁴² s *dobrou pověstí*. A (opatrně) navrhuje řešení spočívající v poskytování ochrany pouze pomocí práva nekalé soutěže.⁴³ V rámci akademické debaty jsou tyto kritické úvahy vítané. Obávám se však, že v rámci mezinárodních závazků z Dohody TRIPS spolu s akty primárního a sekundárního práva EU nelze bez dalšího (revolučně) opustit ochranu zapsaných zeměpisných označení. Vždyť jejich zavedení bylo v tehdejší EHS právě reakcí na obsah Dohody TRIPS.

Odlišování pověsti (v její tenké slupce spojené přímo s každým unijně chráněným označením) a „dobré pověsti“ - ve smyslu větší, hlubší, lepší, známější pověsti některých označení, - souvisí také s ochranou označení původu i zeměpisných označení před *připomínáním* - tedy *evokací*.⁴⁴

⁴¹ DE ALMEIDA, Alberto Ribeiro. *The GI structure (the model behind the EU rules) or the complexity of this subjective right* In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 16, Issue 4-5, April-May 2021, Pages 301–309, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa198>

⁴² IGO - Indication of Geographical Origin

⁴³ DE ALMEIDA, Alberto Ribeiro. *The GI structure (the model behind the EU rules) or the complexity of this subjective right* In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 16, Issue 4-5, April-May 2021, Pages 301–309, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa198>

⁴⁴ k tomu více VERBEEREN, Manon & VRINS, Olivier. *The protection of PDOs and PGIs against evocation: a 'Grand Cru' in the CJEU's cellar?* In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 16, Issue 4-5, April-May 2021, Pages 316–330, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab039>

Celkově se dá uzavřít, že ochranou označení na unijní úrovni se sice vyřešily jedny soutěžní problémy související s aplikací národních úprav (členských států) oproti unijní ochraně soutěže na Jednotném vnitřním trhu, ale z unijní ochrany označení vyvstaly nové problémy, taktéž soutěžní povahy. Některým z nich se věnuje tento text v kapitole 5 v kontextu návrhů nového [Návrhu GIAWSR](#) unijního nařízení, a také ve světle návrhu nového [Návrhu GICIPR](#) nařízení, přičemž druhé z uvedených nařízení by mělo zakotvit do unijního práva ochranu zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků.

4.3. Drobné rozdíly v ochraně při elektronickém obchodování s výrobky

Vrátíme-li se ještě k současnému právu, označení zemědělských výrobků a potravin,⁴⁵ označení vín,⁴⁶ a konečně označení lihovin⁴⁷ jsou chráněna již v současnosti (v rozsahu uvedeném v předchozí podkapitole) také pro případ, že *zboží vstupuje na celní území Evropské unie, aniž by bylo na tomto území propuštěno do volného oběhu*. To umožňuje prosazení ochrany celními orgány členských států např. již v unijních přístavech a letištích v EU.

Produkční seskupení (skupina) nebo samostatně i jakýkoli hospodářský subjekt oprávněný používat chráněné označení původu nebo chráněné zeměpisné označení může svým nárokem bránit všem třetím stranám v tom, aby v rámci obchodního styku

⁴⁵ čl. 13 odst. 4 [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#)

⁴⁶ čl. 103 odst. 4 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#)

⁴⁷ čl. 21 odst. 4 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#)

přivezly do Unie zboží, aniž by v ní bylo propuštěno do volného oběhu, pokud toto zboží, včetně obalů, pochází ze třetích zemí a bez povolení nese chráněné označení původu nebo chráněné zeměpisné označení.

Pouze na označení vín a na označení zemědělských výrobků a potravin se vztahuje ochrana v rozsahu (čl. 103 odst. 1 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) resp. čl. 13 odst. 4 [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#)) dle (čl. 103 odst. 4 písm. b) [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) resp. čl. 13 odst. 4 písm. b) [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#)) v případě, že je kolizní zboží *prodávané prostřednictvím některé z forem prodeje na dálku, jako je elektronické obchodování*. Dle mého názoru je tento rozdíl do budoucna neudržitelný, zejména vezmeme-li v úvahu rozšířenou ochranu zeměpisných označení *vín a lihovin* dle čl. 24 Dohody TRIPS.

A že nejde jen o teoretické vývody, lze dokumentovat na případu z dubna 2023, o kterém referovaly mnohé informační zdroje - portál NPR⁴⁸ nebo v Česku také Česká tisková kancelář (a zprávu také převzaly některé informační portály). V belgickém přístavu byla zabavena a následně zničena zásilka německé společnosti - piva ze Spojených států amerických v plechovkách.⁴⁹ Výrobce piva - společnost Miller, - používá na plechovkách i v reklamě slogan „*The Champagne of Beers*“ - tedy do češtiny přeloženo Šampaňské piv (nebo Šampaňské mezi pivy).

⁴⁸ Anonymus (Associated Press). The 'Champagne of Beers' gets crushed in Belgium. In [npr.org](https://www.npr.org) (22.04.2023), dostupné on-line <https://www.npr.org/2023/04/22/1171460421/miller-beer-champagne-cans-destroyed>

⁴⁹ Anonymus (ČTK): Belgičtí celníci zničili pivo z USA kvůli nápisu na plechovkách, In [novinky.cz](https://www.novinky.cz) (22.04.2023); <https://www.novinky.cz/clanek/koktejl-belgicti-celnici-znicili-pivo-z-usa-kvuli-napisu-na-plechovkach-40429437>

Shora vyobrazeny fotografie neznámých autorů, získané pomocí služby Google při zadání výrazu „The Champagne of Beers“

Fotografie neznámého autora převzata ze zprávy Associated Press (ze dne 22.04.2023), dostupné na adrese <https://www.npr.org/2023/04/22/1171460421/miller-beer-champagne-cans-destroyed>

5. Druhá fáze reformy práva označení původu a zeměpisných označení v Evropské unii

5.1. Obecně o záměru přijetí nových nařízení

Druhou fází reformy práva EU zahájila Komise přijetím dvou návrhů, které by měly upravovat v budoucnu ochranu označení zeměpisného původu. Jsou jimi následující návrhy:

1. návrh nového nařízení nahrazujícího dosavadní úpravu [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#) a ve velké míře také [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) a [Nařízení \(EU\) 2019/787](#) - dále jen [Návrh GIAWSR](#) a
2. návrh nařízení nově upravujícího ochranu zeměpisných označení *řemeslných a průmyslových výrobků* (a měnícího také unijní známkové nařízení EUTMR) - [Návrh GICIPR](#).

V jejich případě přijetí v legislativním procesu EU (tedy Radou i Evropským parlamentem) se očekává účinnost k 01.01.2024.

5.2. Evoluce práva označení zeměpisného původu zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin

Záměr je takový, že nařízení dle [Návrhu GIAWSR](#) by mělo být formulováno jako obecné pro všechny výrobky nespádající do skupiny řemeslných a průmyslových výrobků (tedy zcela nahrazující současné [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#)) a zvláštní ustanovení pro některé skupiny výrobků by měla zůstat zachována jen v ostatních dosavadních nařízeních.

Pro vína (vinařské výrobky) by měla zůstat zachována v [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) jen:

- ustanovení definující označení původu a zeměpisná označení (vín) - čl. 93, přitom *zeměpisné označení (vín)* má být nově definováno,
- nově upravena *specifikace produktu* - čl. 94,
- pravidla pro homonyma označení vín - čl. 100,
- dočasné označování a obchodní úprava - čl. 106a,
- ustanovení umožňující členským státům vybírat poplatky - čl. 108,
- ustanovení normující přenesené pravomoci Komise (čl. 109) a prováděcí pravomoci Komise (čl. 110).

Pro úplnost (a přehlednost): čl. 95 - 99, č. 101 - 106 a čl. 107 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) mají být zrušeny - tzn. obecná úprava (z nařízení pro označení zemědělských výrobků a potravin) má být použitelná také na označení vín.

Nedotčena (a tedy zachována) mají být také ustanovení normující *tradiční výrazy* (čl. 112 - 116), jakož i navazující kontrolní ustanovení (čl. 116a).

Pro lihoviny by měla zůstat zachována v [Nařízení \(EU\) 2019/787](#) pouze:

- ustanovení (nově) definující zeměpisné označení lihoviny čl. 3 odst. 4,
- úprava specifikace produktu - čl. 22,
- nová vlastní definice *jednotného dokumentu* - čl. 23
- pravidla pro homonymní zeměpisná označení lihovin - čl. 34.

Pro úplnost (a přehlednost): V [Nařízení \(EU\) 2019/787](#) mají být zrušena tato ustanovení: čl. 16-21,⁵⁰ 24-33, 35-40.

Můžeme shrnout, že obecnou úpravou (uplatňovanou pro ochranu označení zemědělských výrobků a potravin) se mají i pro označení lihovin a také vín řídit tyto otázky:

- problematika produkčního seskupení (pro lihoviny dosud čl. 3 bod 6 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); pro vína dosud čl. 95 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#) čl. 7 odst. 1 písm. f) a navazující ustanovení - např. čl. 8 odst. 1 tohoto návrhu),
- definice *druhového výrazu* (pro vína dosud čl. 101 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 3 bod 6 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 2 odst. 1 písm. g, čl. 29 tohoto návrhu)
- používání symbolu Unie (dosud čl. 17 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 37 tohoto návrhu)
- nevýhradní subjektivní právo užívat chráněné označení (dosud čl. 21 odst. 1 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 36 tohoto návrhu)
- (předběžné) vnitrostátní řízení (pro lihoviny dosud čl. 24 odst. 4 - 7 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); pro vína dosud čl. 96 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): jiné řešení - viz. čl. 15, 16 a 18 tohoto návrhu)

⁵⁰ čl. 1 dosud upravuje Zákaz kapslí a fólií na bázi olova, čl. 18 dosud upravuje Referenční metody Unie pro rozbor, čl. 19 dosud upravuje Přenesené pravomoci (Komise) a čl. 20 dosud upravuje Prováděcí pravomoci (Komise)

- rozsah ochrany chráněného označení (pro vína dosud čl. 103 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 21 odst. 2 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 27 tohoto návrhu)
- žádost o zápis označení (pro vína dosud čl. 94 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 24 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 15 tohoto návrhu)
- prozatímní vnitrostátní ochrana⁵¹ (dosud čl. 25 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 10 tohoto návrhu)
- přezkum Komise a zveřejnění pro účely námitkového řízení prozatímní (přechodná a) vnitrostátní ochrana (pro vína dosud čl. 97 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 26 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 17 tohoto návrhu)
- námitkové řízení (pro vína dosud čl. 98 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 27 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 19 tohoto návrhu)
- důvody námitek (dosud čl. 28 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 20 tohoto návrhu)
- přechodná období (dosud čl. 29 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 21 tohoto návrhu)

⁵¹ dosavadní terminologie není sjednocena - prozatímní vnitrostátní ochrana je také uváděna jako přechodná a vnitrostátní ochrana

- rozhodnutí o zápisu (pro vína dosud čl. 99 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 30 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 22 tohoto návrhu)
- změna specifikace produktu (pro vína dosud čl. 105 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); dosud čl. 31 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 25 tohoto návrhu)
- zrušení zápisu označení (pro vína dosud čl. 106 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 32 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 26 tohoto návrhu)
- rejstřík chráněných označení rozhodnutí o zápisu⁵² (pro vína dosud čl. 104 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 33 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 23 tohoto návrhu)
- zvl. důvody pro odmítnutí ochrany (pro vína dosud čl. 101 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny - druhový charakter dosud čl. 35 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 29 tohoto návrhu)
- vztah mezi ochrannými známkami a chráněnými označeními (pro vína dosud čl. 102 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 36 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#): čl. 31 a čl. 35 tohoto návrhu)
- ochrana, trvání ochrany stávajících označení (pro vína dosud čl. 103 , čl. 107 [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#); pro lihoviny dosud čl. 36 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#) věcně: čl. 87 tohoto návrhu)

⁵² nově mají být v čl. 24 nařízení (dle [Návrhu GIAWSR](#)) upravena pravidla pro Výpisy z unijního rejstříku chráněných označení

- ověření souladu se specifikací (pro lihoviny dosud čl. 38 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#) : čl. 39 tohoto návrhu)
- dohled nad užíváním (pro lihoviny dosud čl. 39 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#) věcně: čl. 42 tohoto návrhu)
- kontroly: postup, požadavky, plánování a podávání kontrolních zpráv (pro lihoviny dosud čl. 40 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#); v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#) věcně: čl. 42 tohoto návrhu).

Definice aromatizovaného vína, jakož i pravidla pro užití zeměpisných označení aromatizovaných vín vedle nebo místo obchodních názvů zůstanou i nadále zachována v [Nařízení \(EU\) 251/2014](#).

Nové nařízení by také mělo přinést novinky ve vztahu k prosazování ochrany zeměpisných označení (vč. doménových jmen).

5.3. Řemeslné a průmyslové výrobky a ochrana jejich zeměpisných označení

Druhou a zcela novou úpravou má být nařízení dle [Návrhu GICIPR](#). Tato právní úprava má být zcela nová, pro řemeslné a průmyslové výrobky (craft and industrial products). Má mít vyčerpávající charakterem a de facto bude nahrazovat národní úpravy těch členských států, které již označení těchto výrobků chrání (např. Česko, Slovensko, Francie). Nová úprava má být relativně modulární, protože členské státy - pokud si to přejí a

dosud nechránily označení prostřednictvím národních úprav, - mohou Komisi sdělit své rozhodnutí *neprovádět národní fázi*.

Nové kompetence zápisného úřadu má dostat Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO). Komise by ale měla mít možnost v jednotlivém případě kompetenci atrahovat.

Ochranný systém zeměpisných označení Evropské unie by měl (jako vedlejší efekt) zahrnout také zřízení systému ochrany zeměpisných označení prostřednictvím ochrany odpovídajících doménových jmen.

Národní úpravy členských států by měly být po zavedení unijního systému spíše implementační - upravující provedení národní fáze řízení, publikaci specifikace, podávání námitek na národní úrovni, kontroly užívání označení.

Pokud členské státy mají v současnosti zavedeny zápisné systémy ochrany, v důsledku vyčerpávajícího charakteru systému ochrany zůstane zachována:

- možnost ochrany jen pro označení „zbytkových“ výrobků a/ nebo služeb a
- možnost stanovení přísnějších kritérií pro národní ochranu označení původu řemeslných a průmyslových výrobků (obdobně jako u označení lihovin).

Případná národní ochrana označení původu řemeslného nebo průmyslového výrobku nebude moci zakládat mezinárodní ochranu (ochranu mezinárodním zápisem).

Unijní systém má být zaveden jen pro řemeslné a průmyslové výrobky. [Návrh GICIPR](#) obsahuje tyto definice:

- řemeslný výrobek: vyrobený buď zcela ručně, nebo s pomocí ručního nářadí nebo mechanickými prostředky, kdykoli je přímý podíl ruční práce nejdůležitější složkou,
- průmyslový výrobek: vyráběný standardizovaným způsobem, obvykle v masovém měřítku a za použití strojů.

Tyto definice jsou *jasné jen relativně*. V návrhu je dosud blíže nespecifikovaný odkaz na Celní sazebník Unie. Návrh obecně odkazuje na jeho přílohu, v ní ale nejsou tvrdě definovány řemeslné a/nebo průmyslové výrobky. Příloha Celního sazebníku používá jinou kategorizaci. Lze tedy uzavřít, že idea je pozitivní, ale její provedení má zatím k ideálu daleko.

Návrh GICIPR také pracuje s premisou, že aspoň *jeden (hlavní) výrobní krok* musí proběhnout v definované zeměpisné oblasti. Vzhledem k tomu, že dle obou shora uvedených definic je vyžadováno určité zpracování, vyvstává otázka kvalifikace některých produktů pod řemeslné nebo průmyslové výrobky. Jde zejména o minerální vody a některé jen vytěžené suroviny.

Pokud by byl striktně vyžadován výrobní krok, těžko by mohly být kvalifikovány nejen označení minerálních vod, ale např. také česká označení Český granát, Sedlecký kaolin nebo známé slovenské označení Piešťanské bahno.⁵⁵ Ledaže by se za výrobní krok považovalo i jen např. zabalení výrobku.

⁵⁵ rovněž také slovenská označení LEVICKÝ ZLATÝ ÓNYX nebo SLOVENSKÝ OPÁL

Problém by to mohl být i pro některá další národně chráněná označení z jiných členských zemí EU - např. z Francie.⁵⁴

5.4. Základní principy navrhované úpravy a ochrany

Návrh GICIPR upravuje jen jednu kategorii chráněného označení - zeměpisné označení. To je založeno na premise, že u označení řemeslných a průmyslových výrobků zcela převažuje know-how převažuje a význam terroir je takřka potlačen. K ochraně zeměpisného označení řemeslných nebo průmyslových výrobků bude stačit doložit pověst, kterou lze v podstatě připsat zvláštnímu zeměpisnému původu.

Podobně jako u označení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin mají být členské státy zapojeny do řízení. Je navrženo opět stupňovité řízení, mající národní fázi v dotčeném členském státě a řízení na Unijní úrovni (EUIPO).

Členský stát, který nemá zaveden národní systém ochrany, by mohl Komisi požádat, aby neaplikoval národní fázi. V případě, že by Komise vyhověla, žádosti z tohoto členského státu by se podávaly přímo EUIPO. Původní verze návrhu počítá s tím, že k tomuto postupu má být třeba souhlas Komise. V rámci dialogu byly prezentovány různé názory - až k tomu, aby se členský stát mohl sám rozhodnout a učinit jednostranné prohlášení, ke kterému by nepotřeboval souhlas Komise. Na konečnou verzi si budeme muset počkat až do přijatého znění.

⁵⁴ např. již chráněná francouzská zeměpisná označení [Pierre de Bourgogne](#), [Granit de Bretagne](#), [Pierres marbrières de Rhône-Alpes](#), [Pierre d'Arudy](#); nebo dále označení, která jsou dosud pouze v řízení před francouzským INPI (a tedy pouze hypoteticky) [Argiles du Velay](#) a [Pierre du Midi](#)

Dalším principem, se kterým pracuje [Návrh GICIPR](#) spočívá pak v tom, že nemá být poskytnuta žádná automatická ochrana označením původu nebo zeměpisným označením dosud chráněných v členských státech na národní úrovni. [Návrh GICIPR](#) počítá s nutností podání nových žádostí unijní cestou, jako nezbytnou podmínkou zachování jejich mezinárodní ochrany (pokud existuje). [Návrh GICIPR](#) obsahuje m.j. také odpovídající změny v [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#).

Unijní fázi řízení by měl realizovat Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), ale je současně navrhovaná možnost Komise atrahovat v jednotlivém případě - čl. 17 a 25 [Návrh GICIPR](#). Podmínkou má být jen to, že k atrahování dojde před vydáním rozhodnutí ve věci samé.

Aktuálně jsou od konce března 2023 realizovány tzv. *trialogy* (vzájemná jednání mezi Evropským parlamentem, Komisí a Radou). V trialogu byly prezentovány velmi různé názory ke zřízení systému ochrany doménových jmen, tedy vzájemné právní vazby mezi zeměpisnými označeními a doménovými jmény (EUIPO). Tyto názory jsou velmi různé názory - od názorů požadujících vypuštění až po názory naopak požadující posílení vazby oproti návrhu.

Konečně [Návrh GICIPR](#) má ambici posílit postavení produkčních seskupení - od podílu na kontrole až k možné samoregulaci. Tomu se věnujeme v následující kapitole.

6. Posílení postavení produkčních seskupení výrobků s označeními pro futuro

6.1. Kategorie produkčních seskupení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin

Návrh GIAWSR rozlišuje uznané seskupení producentů a (prostého) seskupení producentů. *(Prosté) Seskupení producentů* může dle čl. 32 tvořit i jediný producent a má získat nové obecné kompetence.

Oproti tomu Návrh GIAWSR *Uznané seskupení producentů* (čl. 33) má uznávat členský stát (produkce). Má být jen jedno pro každé jedno chráněné označení. K uznání má dojít jen na žádost produkčního seskupení a při splnění podmínek stanovených v nařízení.

Podmínkou uznání produkčního seskupení mají být:

- předchozí smlouva mezi producenty - tzv. v Česku zřejmě smlouva o společnosti (*societas iuris civilis*) a
- zastupování 2/3 producentů poskytující na trh 2/3 produkce výrobků s chráněným označením.

Není zcela zřejmé, zda-li má jít o 2/3 počtu nebo o 2/3 z obrátu dosaženého z obchodu s těmito výrobky, přikláníme se spíše k podílu na počtu dodaných výrobků.

6.2. Kompetence různých produkčních seskupení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin

Uznané seskupení producentů má mít možnost vykonávat kompetence:

- kompetence obecné - čl. 32/2 [Návrhu GIAWSR](#)
- kompetence zvláštní - čl. 33/3 [Návrhu GIAWSR](#)
- kompetence ve vztahu k užití názvu chráněného označení v názvu jiného výrobku - dle čl. 28/2 [Návrhu GIAWSR](#), která je *ukrytá* v rámci úpravy „*složek ve zpracovaných produktech*“.

Oproti tomu (běžné) seskupení producentů může vykonávat pouze kompetence podle čl. 32 [Návrhu GIAWSR](#). Ale i *obecné kompetence* každého produkčního seskupení jsou poměrně široké, čl. 32/2 [Návrhu GIAWSR](#) je uvádí demonstrativně takto:

- vypracovávat *specifikaci produktu*,
- řídit *vnitřní kontroly*, které zajišťují soulad výrobních kroků produktu označeného zeměpisným označením s uvedenou specifikací,
- činit právní jednání s cílem zajistit *ochranu zeměpisného označení a práv duševního vlastnictví přímo souvisejícího* - tedy např. (kolektivních, certifikačních) ochranných známek,
- dohodnout *závazky udržitelnosti*, včetně opatření pro ověřování dodržování těchto závazků a zajištění jejich přiměřené publicity, zejména v informačním systému poskytovaném Komisí,
- přijímat *opatření ke zlepšení výkonnosti zeměpisného označení*,

- *bojovat na vnitřním trhu proti padělání a podezření na podvodné používání zeměpisného označení označujících produkty, které nejsou v souladu se specifikací produktu, sledováním používání zeměpisného označení na celém vnitřním trhu a na trzích třetích zemí, kde jsou zeměpisná označení chráněna, včetně používání na internetu, a v případě potřeby informovat donucovací orgány pomocí dostupných důvěrných systémů*

Za opatření ke zlepšení výkonnosti zeměpisného označení je (opět demonstrativně) považováno:

- *vývoj, organizace a provádění kolektivních marketingových a reklamních kampaní,*
- *propagace značení a výrobků - šíření informací a propagačních činností zaměřených na informování spotřebitelů o vlastnostech produktu označeného zeměpisným označením,*
- *provádění analýz ekonomické výkonnosti, udržitelnosti produkce, výživového profilu a organoleptického profilu produktu označeného zeměpisným označením;*
- *šíření informací o zeměpisném označení a příslušném symbolu Unie,*
- *poskytování poradenství a školení producentům (současným i budoucím), mimo jiné v oblasti začleňování hlediska rovnoprávnosti žen a mužů a rovnosti pohlaví.*

Pokud bude (běžné) seskupení producentů zastupovat nejméně⁵⁵ 2/3 producentů dodávajících produkt na trhu, může také vykonávat kompetenci dle čl. 28/2 [Návrhu GIAWSR](#). *Uznané produkční seskupení* tuto kompetenci bude moci vykonat, neboť podmínky pro uznání produkčního seskupení členským státem jsou *přísnější* - požadavkem na dosažení obou dvou prahových hodnot - 2/3 uživatelů dodávajících 2/3 produkce. Této zcela nové smluvní kompetenci se budeme zabývat dále - [viz. kapitola 7](#).

Zvláštní kompetence *uznaného produkčního seskupení* jsou normovány čl. 33 odst. 3 [Návrhu GIAWSR](#). Ještě zesilují již tak silné postavení produkčního seskupení. Podmínkou je předchozí dohoda mezi nejméně 2/3 producentů vyrábějící nejméně 2/3 produkce. Za těchto podmínek může (musí)⁵⁶ uznané produkční seskupení rozšířit kompetence o následující:

- *spolupracovat s orgány pro vymáhání práv duševního vlastnictví a orgány pro boj proti padělání a účastnit se sítí pro vymáhání práv duševního vlastnictví jako držitel práva na zeměpisné označení* - tedy fakticky aktivní legitimace k právním jednáním k bránění práva,
- *přijímat donucovací kroky, včetně podávání žádostí o kroky u celních orgánů, za účelem zabránění nebo potlačení jakýchkoli opatření, která poškozují nebo mohou poškodit pověst jejich produktů,*

⁵⁵ výkladem snadno dojdeme k tomu, že návrh upravuje tento zlomek jako *minimální prahovou hranici* - i když v dikci slovo „nejméně“ uvedeno není

⁵⁶ i na tomto místě návrhu hovoří o možnosti vykonávat tyto *pravomoci a povinnosti*

- doporučovat vnitrostátním orgánům závazná pravidla, která mají být přijata v souladu s článkem 166a [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) pro regulaci nabídky produktů označených zeměpisným označením - na tomto místě je třeba poznamenat, že do čl. 166a [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#) již bylo odpovídající ustanovení vtěleno Nařízením (EU) 2021/2117, které umožňuje členským státům vydat regulační opatření již nyní⁵⁷ - ve věcech ochrany označení vín nebo zemědělských výrobků a potravin,
- za účelem ochrany zeměpisného označení v systémech internetových doménových jmen mimo jurisdikci Unie *zapsat individuální, kolektivní nebo certifikační ochrannou známku* v závislosti na příslušném systému ochranných známek, která obsahuje zeměpisné označení jako jeden z výrazných prvků a je omezena na produkt odpovídající příslušné specifikaci produktu.

Členský stát bude kontrolovat dodržování výkonu pravomocí uznaného produkčního seskupení. Pokud dojde k závěru, že nejsou splněny podmínky, bude mít jeho orgán pravomoc zrušit rozhodnutí o uznání seskupení producentů. V České republice bude nutno v případě přijetí [Návrhu GIAWSR](#) tuto kompetenci fakticky promítnout do právního předpisu tuzemského právního řádu. Vymáhání práv z označení původu a zeměpisných označení členskými státy není předmětem tohoto textu, nicméně různými postupy v členských státech se zabývá např. Marinković.⁵⁸

⁵⁷ citované nařízení vstoupilo v platnost 07.12.2021

⁵⁸ MARINKOVIĆ, Ana Rački. *Civil enforcement of geographical indications in Europe*. In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 17, Issue 1, January 2022, Pages 65–70, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab175>

6.3. Jedna kategorie produkčního seskupení řemeslného nebo průmyslového výrobku a jeho kompetence

Návrh GICIPR nerozlišuje více kategorií nebo typů produkčních seskupení, má existovat pouze jedna kategorie - *produkční seskupení*. Produkční seskupení může v tomto případě tvořit i jen jediný producent.

Dle čl. 40 (podle Návrhu GICIPR) má mít seskupení výrobců běžné kompetence:

- vypracovávat *specifikaci*,
- řídit *vnitřní kontroly*,
- dohodnout závazky udržitelnosti,
- přijímat *samoregulační opatření* - ke zlepšení výkonnosti zeměpisného označení,
- *boj proti padělkům a podezřením na zneužití zeměpisného označení*.

Do shora uvedených *samoregulačních opatření* mohou pro futuro (dle čl. 40 odst. 2 Návrhu GICIPR) patřit:

1. *reklamní kampaně* - vývoje, organizace a provádění kolektivních marketingových a reklamních kampaní;
2. *informace poskytované spotřebitelům* - šíření informací a propagačních činností zaměřených na informování spotřebitelů o vlastnostech produktu označeného zeměpisným označením;

3. *analýzy výkonnosti* - provádění analýz ekonomické výkonnosti, udržitelnosti produkce, výživového profilu a organoleptického profilu produktu označeného zeměpisným označením;
4. *šíření informací* o zeměpisném označení a příslušném symbolu Unie a
5. *edukace producentů* - poskytování poradenství a školení současným i budoucím producentům, mimo jiné v oblasti začleňování hlediska rovnoprávnosti žen a mužů a rovnosti pohlaví.

Dikce čl. 40 odst. 2 označuje shora uvedené jako pravomoci a povinnosti, přičemž i v tomto případě není jasné, kdy jde o povinnost a kdy jen o možný výkon pravomoci. Kromě toho je výčet nutno považovat za demonstrativní - patrně z důvodu úpravy některých kompetencí také na jiných místech [Návrhu GICIPR](#).

Příkladem na jednu další kompetenci běžného seskupení producentů řemeslných nebo průmyslových výrobků je kompetence dle čl. 36 odst. 2 [Návrhu GICIPR](#). Podle tohoto ustanovení může (běžné) seskupení producentů vykonávat také kompetenci ve vztahu k užití názvu chráněného názvu zeměpisného označení řemeslného nebo průmyslového výrobku v názvu jiného výrobku. Produkční seskupení by mělo mít možnost *smluvně povolit* také užití - v české právní terminologii by se jednalo o licenční smlouvu. I v tomto případě je tato kompetence ukrytá v rámci úpravy „*části a součásti hotových výrobků*“.

6.4. Srovnávací závěry

Srovnáme-li oba návrhy ([Návrh GIAWSR](#) a [Návrh GICIPR](#)), v základu jsou kompetence produkčních seskupení shodné, v tomto směru čl. 32 odst. 2 [Návrhu GIAWSR](#) odpovídá čl. 40 odst. 2 [Návrhu GICIPR](#).

V ostatních kompetencích jsou však nejméně 3 odlišnosti:

- rozdílné podmínky pro výkon kompetence smluvní úpravy užití označení pro jiný účel než označení produktu s chráněným označením,
- rozdíly v regulaci vlastnictví ochranných známek chránících doménové jméno (a nepřímo tedy i označení),
- úprava zvláštních kompetencí uznaného produkčního seskupení jen pro produkci zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin; dále možnost státu ingerovat proti nedodržení podmínek.

Problém složek resp. částí a součástí hotových výrobků: Zatímco v případě smluvní úpravy k vedlejšímu užití chráněného označení zemědělského výrobku a potraviny, vína nebo lihoviny *v názvu jiné potraviny (jejíž složkou je výrobek s chráněným označením)* se vyžaduje smlouva se seskupením producentů zastupujícím 2/3 producentů, v případě užití chráněného označení řemeslného nebo průmyslového výrobku v názvu jiného výrobku (nesplňujícího specifikaci, ale jehož součástí je výrobek s chráněným označením), je potřeba pouze smlouva s produkčním seskupením. Objektivní požadavek na zastupování (nejméně) 2/3 producentů není v [Návrhu GICIPR](#) obsažena. Tím dojde k posílení postavení produkčního seskupení na úkor nečlenských výrobců výrobků s chráněným označením, a to zcela bez možnosti zásahu členského státu.

Ke shora uvedenému ještě přistupuje to, že zatímco potravinové právo je v EU poměrně striktně a podrobně regulováno, u řemeslných a průmyslových výrobků je podpůrná legislativa zaměřena spíše na obecné požadavky na bezpečnost výrobků, ochranu spotřebitele před vadami výrobků atd. - nikoliv ale na jejich systematizaci a stanovení podmínek pro užití normovaných (zákonných, obchodních) názvů.

Pokud jde o problematiku ochranných známek, které by měly přispět k ochraně označení mimo jurisdikci EU, dá se na něj nahlížet různě. Na jednu stranu může zápis známky pomoci k ochraně označení, na druhou stranu jde o možné omezení vlastnictví. Čl. 33 odst. 3 písm. d) [Návrhu GIAWSR](#) má umožnit *uznanému produkčnímu seskupení* zapsat individuální, kolektivní a certifikační známku za účelem ochrany označení v systémech internetových doménových jmen mimo jurisdikci Unie. Je ovšem otázkou, zda-li takto může učinit i subjekt odlišný od uznaného produkčního seskupení, ať již prosté produkční seskupení nebo i jen jednotlivý producent (je-li produkční seskupení nečinné).

Dle mého názoru vlastnit ochrannou známku (zejm. mimo jurisdikci EU) může i (prosté) produkční seskupení nebo i jen jednotlivý producent, a to na základě čl. 16 (svoboda podnikání) a čl. 17 (právo na vlastnictví) [Listiny základních práv Evropské unie](#).

7. Užívání chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení v EU pro futuro

7.1. Čtvero různých užití chráněného označení

Můžeme rozlišovat až čtyři možná užití (názvu) chráněného označení, bez ohledu na to, zda-li jde o označení zemědělského výrobku a potraviny, vína či lihoviny na straně jedné, nebo o označení řemeslného nebo průmyslového výrobku na straně druhé. Oba návrhy ([Návrh GIAWSR](#), [Návrh GICIPR](#)) v tomto směru upravují stejná pravidla.

Prvním případem je soutěžně neutrální nevýhradní subjektivní právo *užít* chráněné označení *na výrobku vyhovujícím specifikaci* - tedy výrobcem výrobku (čl. 36 první nečíslovaný odstavec [Návrhu GIAWSR](#), čl. 43 [Návrhu GICIPR](#)). Výrobce se musí podrobit kontrole specifikace (produktu), nemusí ale být zapsán jako uživatel ani nemusí být členem produkčního seskupení.

Druhým případem je právo užít označení jako složku výrobku (zemědělský výrobek či potravina, víno nebo lihovina) dle čl. 28 odst. 1 [Návrhu GIAWSR](#), resp. jako část či součást (řemeslného nebo průmyslového) výrobku dle čl. 36 odst. 1 [Návrhu GICIPR](#). Fakticky je toto právo omezeno na uvedení názvu označení *ve složení výrobku a/nebo v jeho popisu*. Takové užití je v obou návrzích podmíněno:

- použitím v souladu s poctivými obchodními praktikami a současně
- nedochází k oslabování, zhoršování ani k poškozování *pověsti* zeměpisného označení.

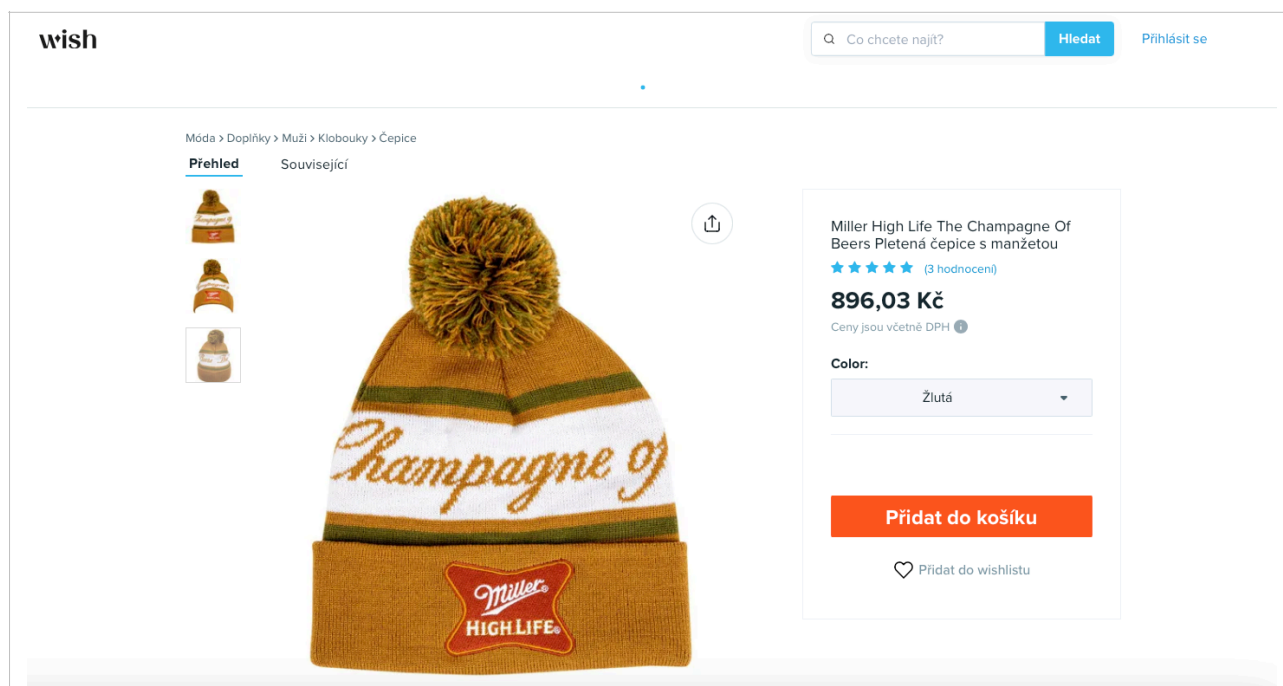
Za poctivé bude nutno považovat užití v případě, že výrobek skutečně obsahuje takovou složku nebo části či součást.

Hraničním by mohlo být ještě i užití v popisu prezentace v reklamě na takový výrobek - ovšem za podmínek uvedených shora. Nelze se ubránit dojmu, že do tohoto pravidla byly promítnuty závěry z rozsudku Soudního dvora EU [C-393/16](#) („Champagner Sorbet“).

Třetím případem, který je takřka jistě inspirován kauzou shora uvedeného rozsudku [C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#), je uvedení názvu chráněného označení v názvu výrobku. Toto užití má být napříště povoleno pouze v případě, že bude dovoleno smlouvou mezi produkčním seskupením na straně jedné a výrobcem výrobku na straně druhé - viz. čl. 28 odst. 2 [Návrhu GIAWSR](#), resp. čl. 36 odst. 2 [Návrhu GICIPR](#).

Čtvrtým a posledním případem je pak jakékoliv jiné užití odlišné od předchozích. To již není samostatně normováno, ale podléhá regulaci pomocí ochranných ustanovení chránících označení samotné - čl. 27 odst. 1 - 4 [Návrhu GIAWSR](#) resp. čl. 35 odst. 1 - 4 [Návrhu GICIPR](#). Podle těchto pravidel by např. bylo nutné řešit případ, kdy by chráněné označení bylo uvedeno na výrobku zcela odlišném - lze si představit např. „České pivo“ nebo „Kunštátská keramika“ na oděvu (tričko, čepice). Tyto příklady jsou uvedeny jako hypotetické, ostatně „Kunštátská keramika“ je dosud pouze národním označením původu v ČR.

Na tomto místě si dovolím (bez autoritativního závěru) uvést příklady dvou nabídek, které by mohly být (v EU) považovány za potenciálně kolizní. Obě nabídky zboží různých elektronických obchodů se týkají průmyslových výrobků (zimní čepice,⁵⁹ tričko⁶⁰) s motivem piva Miller. Bohužel obě obsahují také kolizní reklamní slogan *The Champagne of Beers*.

Otisk obrazovky vyobrazený shora byl pořízen autorem v České republice z odkazu získaného pomocí služby Google po zadání výrazu „The Champagne of Beers“ a volbě Shopping.

⁵⁹ https://www.wish.com/c/5fe253340f70860048232a63?from_ad=goog_shopping&display_country_code=CZ&force_currency_code=CZK&pid=googlead_words_int&c=19836192187&ad_cid=5fe253340f70860048232a63&ad_cc=CZ&ad_lang=CS&ad_currency=CZK&ad_price=798.22&campaign_id=19836192187&retargeting=true&exclude_install=true&gclid=EAlalQobChMI9Zmn98esgAMVAIGRBR2auQUqEAQYAiABEgKR7vD_BwE&hide_login_modal=true

⁶⁰ https://www.fruugo.cz/miller-high-life-champagne-of-beers-predni-a-zadni-potisk-tricko/p-54369977-110361611?language=cs&ac=KelkooCSS&asc=pmax&gclid=EAlalQobChMI9Zmn98esgAMVAIGRBR2auQUqEAQYASABEgLLvD_BwE

frugo ODDĚLENÍ ▾

Prohledávejte více než 10 000 000 produktů a 20 000 značek...

NAPOVĚDA ÚČET 0 POLOŽEK

Přes 1 000 000 výhodných nabídek a slev Velké úspory u vašich oblíbených značek Mezinárodní zákaznická podpora COVID-19 Informace

Oblečení a doplňky > Oblečení > Trička a topy

Miller High Life Champagne of Beers přední a zadní potisk tričko

Značka: Unbranded Velikost: Velké

Skladem i jiná velikost

Velké Sřřední Velké X Malé

XX - velké XXX-velké

Cena: 1 099,00 Kč

1 099,00 Kč
+ 276,49 Kč Doprava

Skladem

Množství 1

KOUPIT NYNÍ

PŘIDAT DO KOŠÍKU

Přijímáme následující platební metody

Otisk obrazovky vyobrazený shora byl pořízen autorem v České republice z odkazu získaného pomocí služby Google po zadání výrazu „The Champagne of Beers“ a volbě Shopping.

Máme-li zhodnotit shora uvedená uvádění názvu *Champagne* na oděvech, dle názoru autora by neprošla ani v případě Dijkmanem navrhovaného *Dvoustupňového testu*,⁶¹ neboť nejsou *objektivně odůvodněná*, a proto není třeba zkoumat jejich *soulad s poctivými obchodními zvyklostmi*. Nelze je považovat ani za umělecká díla, u nichž by oprávněnost užití zeměpisného označení mohla dle Dijkmana vyplývat ze svobody projevu (tedy z primárního práva - tedy z [Listiny základních práv Evropské unie](#) nebo ze [Smlouvy o fungování Evropské unie](#)).⁶² Dijkman rozvíjí myšlenky Kur⁶³ a navrhuje tomuto testu podrobit v zásadě oba okruhy potenciálně oprávněných užití, tedy:

- popisná užití,
- užití realizující svobodu projevu - např. jako součást uměleckých děl (včetně parodií).

⁶¹ blíže viz. DIJKMAN, L. *Pairing Sturgeon with Champagne: Towards a Due Cause Exception in the Law of Geographical Indications*. In *IIC* (2023). Published: 25.07.2023. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01367-y>

⁶² *ibid*

⁶³ KUR, A. *No Strings Attached to GIs? About a Blind Spot in the (Academic) Discourse on Limitations and Fundamental Rights*. In *IIC*, (2023) 54, 87-94; DOI: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01273-9>

7.2. Řešit nebo neřešit, to je otázka ...

Nelze se zbavit dojmu, že oba návrhy mají ambice řešit potenciální snížení zásahů do pověsti chráněného označení. Reagují také na dosavadní judikaturu (zejména na rozsudky Soudního dvora EU [C-381/05](#) [[Champagnebier](#)], [C-393/16](#) („[Champagner Sorbet](#)“), [C-783/19](#) („[Champanillo](#)“) a fakticky také na praxi prosazování ochrany označení - viz. shora uvedený doložený případ zničení zásilky amerických piv kvůli sloganu „The Champagne of Beers“ na jejich obalu.

Bohužel [Návrh GICIPR](#) nemá ambici řešit vymezení části nebo součásti řemeslného nebo průmyslového výrobku, u nichž v důsledku absence obdoby podrobné kategorizace bude záviset především na obsahu specifikace výrobku při podání žádosti o unijní označení. Nutno podotknout, že obdobně jako u dosavadní úpravy označení (zemědělských výrobků a potravin, vín i lihovin) [Návrh GICIPR](#) v čl. 28 umožňuje při splnění podmínek a postupu tam uvedených změnu specifikace.

[Návrh GICIPR](#) také nemá ambici řešit otázky smluvního práva. Oběma těmito problémům se věnujeme následovně.

7.3. Problém části a součásti nebo hotového výrobku (např. při ochraně krajky)

Problém části nebo součásti hotového výrobku s chráněným označením si můžeme demonstrovat na příkladu výrobku krajky. Tento výrobek byl vybrán záměrně proto, že několik států střední a jižní Evropy chrání zápisem dle svých národních úprav označení původu pro krajky. Některé z těchto národních zápisů jsou rovněž podklady pro ochranu mezinárodním zápisem dle *Lisabonské dohody o ochraně označení původu a zeměpisných označení*.

Problém spočívá v tom, že k ochraně přihlášené označení nemusí vždy přesně korespondovat s popisem výrobků. Popis výrobků bude povinnou náležitostí specifikace (řemeslného i průmyslového) výrobku dle čl. 7 [Návrhu GICIPR](#).

Z rešerší databází označení původu a zeměpisných označení úřadů průmyslového vlastnictví zemí středoevropského prostoru vyplynulo, že chráněná označení původu pro krajky (resp. výrobky z nich) jsou národními zápisy chráněna v Česku, na Slovensku, v Maďarsku, ve Slovinsku a v Chorvatsku.

Ačkoliv u žádného z označení není zapsána specifikace v obsahu korespondujícím s budoucím obsahem povinných náležitostí specifikace dle čl. 7 [Návrhu GICIPR](#), orientačně lze použít i jen zapsané slovní popisy výrobků, pro které může být chráněné označení použito. Rozdíly jsou významné a přitom by v budoucnu odlišovaly od sebe různé typy použití chráněných názvů, jak jsou uvedeny shora [v podkapitole 7.1](#).

V Česku jsou zápisem do rejstříku označení původu a zeměpisných označení chráněna tato označení pro dále uvedené produkty:

1. [Kraslické krajky](#), pro výrobky: výšivky, záclony, plyše;
2. [Vamberecká krajka](#), pro výrobky: ručně paličkované krajky.

Na Slovensku jsou zápisem do rejstříku označení původu a zeměpisných označení chráněna dvě označení, a to pro dále tyto výrobky:

1. označení původu [Solňobanská čipka](#), pro výrobky: čipka (čes. krajka) - *najčastejšie dopĺňa bytové textílie, obrusy, obrazy, ale uplatňuje sa aj ako bižutéria, na opaskoch, klobúkoch, kabelkách a neprestala byť súčasťou odevov,*⁶⁴
2. zeměpisné označení [Liptovská paličkovaná čipka](#),⁶⁵ pro výrobky: paličkovaná krajka.

V Maďarsku je zápisem do rejstříku označení původu a zeměpisných označení chráněna jedno označení původu, a to pro tyto výrobky (z krajky):

⁶⁴ výroba není soustředěná (vyrábí se v domácnostech), výrobci se neregistrují

⁶⁵ datum zápisu do rejstříku 18.05.2023, publikace ve Věstníku Úřadu průmyslového vlastnictví Slovenské republiky dne 14.06.2023

- Hövej, pro výrobky: Ruční krajky, výšivky; krajková opona; krajkový ubrus; ozdobné kapesníky na kraje; šňůra na dveře; šněrovací stůl; krajka oválná; krajková podložka; šňůry na čalouněný polštář; krajkové podložky; krajková deska; krajkový potah; šněrovací podložky; krajkový šatníkový pás; krajkový ubrousek; krajková stuha; šátek z krajky; krajková fityla; krajkový obojek; krajka, krajková blůza; krajkové kapesníky; krajková manžeta; krajka připravená; krajková zástěra; krajková vesta; krajkový šál; krajková hračka; krajkový křest; krajková alba; krajkářská krajka; krajkový oltář; krajkové šaty.

Ve Slovinsku je zápisem do rejstříku označení původu a zeměpisných označení chráněna jedno označení původu, a to pro tyto výrobky (z krajky):

- [Idrijska čipka](#),⁶⁶ a to pro výrobky: krajky a předměty, v nichž jsou krajky začleněny.

Konečně v Chorvatsku jsou zápisem do rejstříku označení původu a zeměpisných označení chráněny tři označení původu kraje, podrobnosti zápisu ovšem nad rámec znění označení nejsou dostupné, s výjimkou zápisu uživatelů označení. I tak je vhodné je uvést:

1. [Paška čipka](#),⁶⁷
2. [Lepoglavska čipka](#),⁶⁸

⁶⁶ právo užít mají registrovaní členové (fyzické osoby), produkuje výrobky

⁶⁷ zapsaný uživatel Društvo paških čipkarica "Frane Budak" Pag

⁶⁸ v současné době bez zápisu uživatele

3. [Svetomarska čipka](#).⁶⁹

Problém části / součásti lze demonstrovat na případě klobouku, na kterém by byla umístěna krajka, ale který nebude celý krajkový. V případě označení [Solnobanská čipka](#) nebo [Idrijska čipka](#) by bylo (při aplikaci pravidel dle čl. 7 [Návrhu GICIPR](#)) možné celý výrobek označit chráněným označením přímo výrobcem, v případě označení [Vamberecká krajka](#) by užití v názvu výrobku bylo po právu jen v případě, že by to povolovala smlouva mezi produkčním seskupením na straně jedné a výrobcem klobouku na straně druhé. Tento případ je zcela hypotetický a má sloužit pouze k demonstraci problému. Skutečnou praxí užívání resp. spíše neužívání jediným žadatelem o zápis označení a fakticky tedy jediným zapsaným uživatelem (družstvem Vamberecká krajka, družstvo umělecké výroby Vamberk "v likvidaci") se zabývám ve svém jiném díle, na které tímto čtenáře odkazuji.⁷⁰

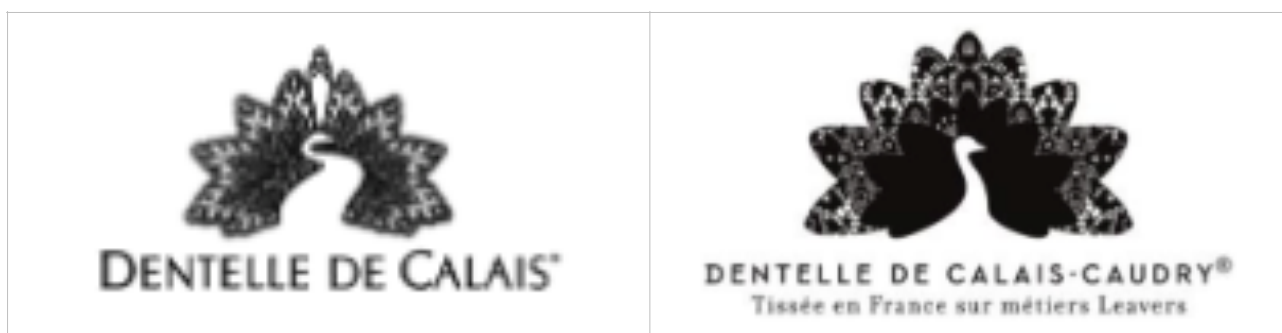
Shrneme-li shora uvedené, pak lze uzavřít, že soutěžní výhodu získá v důsledku podání žádosti o unijní ochranu takové produkční seskupení, které vymezí okruh výrobků co možná nejúžeji. Pokud proti takové žádosti nebudou podány námitky (a bude-li žádost materiálně i formálně správná), dojde k získání ochrany (a soutěžní výhody) zápisem označení.

⁶⁹ právo zápisu uživatele [Udruga svetomarske čipke](#) uplynulo 18.10.2021

⁷⁰ blíže viz. ČERNÝ, M. *Ztracená a opuštěná označení původu v Česku (2023)*. In KUBINEC, M. et al. (eds.) *Pocta prof. Milanu Ďuricovi k 70.narodeninám. Sborník vedeckých príspevkov*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2023.

Na margo si dovolím upozornit, že ve Francii byla u INPI podána 25.04.2023 žádost o (francouzskou) ochranu zeměpisného označení Dentelle de Calais-Caudry (číslo spisu IG 23-001). Žádost podalo seskupení výrobců *Association IG Dentelle de Calais-Caudry*. Portál INPI uvádí 8 výrobců (smíšeně právnické i fyzické osoby).

Podání žádosti bylo 23.06.2023 zveřejněno a v současné době běží námitková lhůta. Výrobci krajek z Calais od roku 1958 používali kombinovanou ochrannou známku DENTELLE DE CALAIS, jejímž vlastníkem je Fédération Francaise des Dentelles et Broderies. V roce 2015 byla pro Fédération Francaise des Dentelles et Broderies zapsána (v rámci tříd 14, 18, 24, 25, 26 a 41) zapsána kombinovaná ochranná známka DENTELLE DE CALAIS-CAUDRY.⁷¹

Shora uvedená vyobrazení obou známek byla autorem získána ze žádosti o ochranu zeměpisného označení Dentelle de Calais-Caudry ze stránek INPI.

⁷¹ vyobrazení známek získáno ze žádosti o ochranu zeměpisného označení ze stránek INPI

Podle obsahu žádosti a informací z internetových stránek [Dentelle Calais-Caudry](#) (ve vlastnictví Fédération Française des Dentelles et Broderies) jsou výrobky z těchto krajek vyráběny již 200 let v kombinaci strojové a ruční výroby. Označení bylo přihlášeno pro relativně úzký okruh výrobků (krajky ve všech podobách - pásy, prýmky, volánky, návleky, šírky, vzorky pro prezentaci, mantily, závoje atd.), nikoliv ale další výrobky z nich.

V případě, že by v budoucnu byla takto podána (a kladně vyřízena) unijní žádost, produkční seskupení by si udrželo kontrolu nad užitím označení v názvu jiných výrobků, které se z těchto krajek vyrábí. Ze shora uvedených internetových stránek je patrné, že jimi je např. dámské spodní prádlo nebo dámské šaty. Nejde tedy jen o problém teoretický.

7.4. Problém smlouvy

7.4.1. Východiska

Dalším naznačeným problémem, který se pojí s nově navrženou úpravou smlouvy na užití názvu chráněného označení pro název výrobku nesplňujícího specifikaci, je aplikovatelné právo, smluvní typ a celkově úprava právních jednání. Ani jeden z návrhů přitom nemá ambici nic z uvedeného jakkoliv řešit.

V rámci práva Evropské unie není až na úpravu *práva na vlastnictví a ochrany průmyslového vlastnictví* (viz. čl. 17 [Listiny základních práv Evropské unie](#)) upraveno již nic dalšího. Rovněž unijní právo přímo neupravuje smluvní právo. Bude nutno aplikovat právo členského státu. Přitom se ale předmět smlouvy bude týkat užití unijně chráněného nehmotného statku (zeměpisného označení) na Jednotném vnitřním trhu - tedy v jurisdikci Evropské unie.

Otázku aplikovatelného práva (na smluvní vztah) zřejmě vyřešíme pomocí kritéria *nejužšího vztahu*, tzn. použije se právo toho členského státu, ke kterému má předmět smlouvy nejužší vztah. Otázku nejužšího vztahu navrhuji řešit podle produkčního území výrobku s chráněným označením, tedy aplikovat právo toho členského státu, na jehož státním území se nachází produkční území chráněného označení.

Shora navržené řešení může uspět u převážné většiny chráněných označení. Jak ale postupovat v případě tzv. *přeshraničních označení*. Reálně jsou známa čtyři přeshraniční (multi-county) zeměpisná označení lihovin, kterých by se tento problém mohl týkat. Tři z nich jsou označení lihovin pocházejících z Irského ostrova (tedy produkovaných jak v Irské republice, tak i v Severním Irsku, které je součástí Spojeného království Velké Británie a Severního Irska) - jde o:

- [Irish Whiskey / Uisce Beatha Eireannach / Irish Whisky](#),
- [Irish Cream](#),
- [Irish Potteen / Irish Poitín](#).

Nad tento rámeček je chráněno ještě další přeshraniční (multi-country) označení Pálinka, jehož produkční oblast se nachází v Maďarsku a v Rakousku.

Jak nalézt nejužší vztah v těchto případech? Nabízí se hned několik kritérií:

- převažující území,
- větší množství usazených producentů,
- větší podíl na dodané produkci,
- větší podíl na dosaženém obrátu s výrobky apod.

Protože právo označení zeměpisného původu slouží v první řadě k ochraně spotřebitelů, osobně bych se přikláněl (nedojdou-li k dohodě členové produkčního seskupení sami) k aplikaci práva toho státu, z jehož území je dodávána větší část produkce. Nicméně v případě požadavku na zastoupení 2/3 producentů nemusí dojít automaticky k tomuto výsledku.

Problém *smluvního typu* pak bude řešen dle obsahu práva právního řádu toho členského státu, který bude určen podle předchozího. Důvodem je to, že ani jeden z návrhů neobsahuje zvláštní smluvní úpravu ani ji pro futuro nenaznačuje (např. zvláštní přenesenou pravomocí Komise).

V případě aplikace českého práva by odpovídajícím smluvním typem byla *licenční smlouva*. Předmětem by bylo jedno z vedlejších užití názvu chráněného označení, a to v názvu výrobku nevyhovujícího specifikaci.

Poskytovatelem práva (duševního vlastnictví) by bylo samotné produkční seskupení, a to na podkladě oprávnění vzniklého přímo z dikce nařízení.

Národní úpravou by se řídily otázky (ne)platnosti právních jednání, obsahové i formální náležitosti smlouvy atd.

Je poněkud zvláštní, že Komise nemá ambici povinně zveřejňovat existenci smlouvy k takovému vedlejšímu užití chráněného označení.

7.4.2. Jasně otázky a nejasné odpovědi

Ze shora uvedeného ovšem vyplývají další důsledky. (Uznané) Produkční seskupení (zemědělského výrobku a potraviny, vína nebo lihoviny) bude mít bez dalšího a v podstatě automaticky (vertikální) dominantní postavení. To je totiž normováno jako možnost chovat se ve značné míře nezávisle na ostatních účastnících trhu. Obdobně bude mít pravidelně dominantní postavení také produkční seskupení řemeslného nebo průmyslového výrobku.

Unijní primární právo přitom zakazuje zneužití dominantního postavení (čl. 102 [Smlouvy o fungování Evropské unie](#), dále jen „SFEU“), stejné zákazy obsahují i národní úpravy členských států - v ČR § 10 a § 11 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Protože chráněné označení bude chráněno na celém Jednotném vnitřním trhu, bude takřka ve všech případech aplikováno právo unijní (neboť jeho zneužití se může projevit právě na Jednotném vnitřním trhu EU). Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže v EU je Komise.

O ev. náhradě za zneužití dominantního postavení pak budou návazně rozhodovat soudy členských států - v ČR je úprava obsažena v zákoně č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže.

Produkční seskupení přitom bude muset vyřešit pomyslnou *Sofinu volbu* - uzavřít nebo neuzavřít licenční smlouvu, bude-li k jejímu uzavření vyzváno? Produkční seskupení má především pečovat o chráněné označení a produkci výrobků vyhovující specifikaci - k tomu viz. shora přehled kompetencí.

Na druhou stranu neuzavření licenční smlouvy může být považováno za zneužití dominance. Otázkou je pouze to, zda-li bude takové odmítnutí návrhu na uzavření licenční smlouvy odůvodněné (ochranou označení) nebo nikoliv.

Zneužití dominance můžeme ovšem kvalifikovat jako jednání, které se zjevně přičí veřejnému pořádku. Přitom si lze představit i to, že v rámci vyjednávání o co nejlepších smluvních podmínkách bude např. při jednáních o prodloužení platnosti licenční smlouvy použit i argument její absolutní neplatnosti pro rozpor s veřejným pořádkem (a učiněno příslušné právní jednání). Takový spor by rozhodovaly obecné soudy členských států. Celkově je to mnoho jasných otázek, na které ovšem nelze najít jasné odpovědi.

V současné době tak lze jen doufat, že možná dojde ke korekci návrhů ještě v legislativním procesu a/nebo že korekci možná přinese Nařízení Komise (EU) v přenesené pravomoci.

Ve vztahu k chráněnému zeměpisnému označení (resp. také označení původu) se vznáší ještě jedna právní otázka - zda-li budou na postavení produkčního seskupení aplikována (národní) pravidla, ale jen pro správu cizího majetku.

Zeměpisné označení nevlastní nikdo, tedy ani produkční seskupení a není ani ve společném vlastnictví producentů. Ovšem na první pohled absentuje beneficiant, v jehož prospěch by měla být správa cizího majetku vykonávána. Je ovšem otázkou, zda-li je pro aplikaci pravidel pro správu cizího majetku existence beneficianta potřeba.

Řešení této otázky závisí na tom, jak vnímáme *cizí věc*, neboť s tímto pojmem český Občanský zákoník správu cizího majetku pojí.

Je cizí věcí (i) to (taková věc), co nevlastní osoba vykonávající správu, nebo (ii) je cizí věcí taková věc, kterou vlastní osoba odlišná od osoby vykonávající správu? Česká doktrína takovou otázku patrně dosud neřešila. Přitom pro aplikaci ustanovení o správě cizího majetku na povinnosti produkčního seskupení (označení s produkčním územím v Česku) přitom bude klíčová odpověď právě na ni.

V případě, že by za cizí věc byla považována věc, kterou nevlastní správce mající povinnost ji spravovat, splňovala by podmínky aplikace ustanovení o správě cizího majetku také věc ničí - kterou je právě zeměpisné označení. Z hlediska systematiky a obsahu právní úpravy se osobně přikláním spíše k prve uvedenému pojetí cizí věci, a to z důvodu nutnosti zajistit zachování její hodnoty (a celkově obezřetného nakládání), tedy v zásadě eliminaci rizik - protože její faktický pán (tedy správce) si nemůže dovolit riziková nakládání s ní.⁷² Některá práva, která má vlastník, mu budou zcela zapovězena - např. cizí věc opustit nebo ji zničit.

Prvé (opuštění) v případě označení původu nebo zeměpisného označení nelze dle současných unijních úprav (ani dle návrhů budoucích úprav realizovat), o druhé (zrušení zápisu = zánik věc) ale lze právně usilovat - viz. úprava zrušení ochrany označení ve stávajících nařízeních (viz. čl. 54 odst. 1 druhý pododstavec [Nařízení \(EU\) 1151/2012](#), čl. 106 první nečíslovaný odstavec písm. c) [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#)) resp. také v návrzích nových nařízeních (čl. 29 odst. 2 [Návrhu GICIPR](#) resp. čl. 26 odst. 2 [Návrhu GIAWSR](#)).

Dle názoru autora bude v případě produkčních seskupení výrobců z České republiky s unijně chráněnými označeními nutno vykonat v případě označení původu nebo zeměpisného označení až jako možnost ultima ratio - tedy nebude-li zbytí.

⁷² shodně TELEEC, I. *Osobní sdělení, dne 27.07.2023*

Z postavení (českého) produkčního seskupení jako správce unijně chráněného označení ovšem vyplyne také povinnost zdrženlivosti při uzavírání shora naznačených licenčních smluv na vedlejší užití chráněného označení v názvu výrobku nevyhovujícího specifikaci. Správce by se měl zdržet potenciálně rizikového jednání vůči žadatelům.

Potvrzení tohoto názoru nebo jeho vyvrácení možná v budoucnu přinese až soudní praxe.

Na jednu stranu bude produkční seskupení v postavení přirozeného dominanta se zákazem zneužít toto postavení, na straně druhé ale bude v postavení správce cizího majetku, který má usilovat o udržení nebo zvýšení jeho hodnoty. Správce bude v případě podání návrhu na uzavření licenční smlouvy mezi dvěma pomyslnými mlýnskými kameny - na jednu stranu z postavení dominanta vyplyne povinnost nezneužívat svého postavení (a spíše licenční smlouvu uzavřít, než ji neuzavřít), na druhou stranu mu ale postavení správce bude přikazovat chovat se obezřetně (a licenční smlouvu spíše neuzavřít než uzavřít).

Jak toto dilema vyřešit, toť otázka. Dojde-li k potenciálně závadnému jednání, dá se očekávat, že se produkční seskupení (v postavení správce) bude domáhat ochrany podle ustanovení chránících označení (čl. 27 [Návrh GIAWSR](#), čl. 35 [Návrh GICIPR](#)), neboť z takového postupu vyplývají pro produkční seskupení nejmenší rizika.

Na margo je vhodné ještě upozornit, že na povahu označení původu i zeměpisného označení existují i jiné názory - např. De Almeida neváhá uvést označení původu a zeměpisná označení za „příklady německého typu společného vlastnictví (Gemeinschaft zur gesammten Hand) a nikoliv římského typu spoluvlastnictví.“⁷⁵

Toto pojetí nemohu připustit, neboť z obsahu právních norem EU nijak nevyplývá, že by se měl právní režim řídit jakkoliv (byť i jen podpůrně) právem jakéhokoliv členského státu - s výjimkou norem výslovně ukládajících členskému státu aplikaci unijní normy (např. vnitrostátní námitkové řízení). A protože unijní právo vlastnictví nekonstituuje, dle mého názoru nelze volným výběrem tuto absenci právní úpravy nahradit.

Shora uvedené však ukazuje slabá místa unijní úpravy a celkovou složitost těchto institutů. Na tom se s posledně uvedeným autorem shodujeme.

7.5. Závěrečné srovnání řešení sporů v současnosti a v budoucnu

Zatímco v současné době spory z užívání (unijně) chráněných označení rozhodují soudy členských států, které případně předkládají Soudnímu dvoru EU žádosti o odpovědi na předběžné otázky a je tak zajištěna v zásadě jednotná aplikace práva EU ve všech členských státech, v budoucnu tomu může být jinak.

⁷⁵ DE ALMEIDA, Alberto Ribeiro. *The GI structure (the model behind the EU rules) or the complexity of this subjective right* In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 16, Issue 4-5, April-May 2021, Pages 301–309, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa198>

Budou-li přijaty návrhy bez zásadních změn, bude nutno rozlišovat několik různých druhů sporů následovně:

- spory z ochrany označení - dle čl. 27 [Návrhu GIAWSR](#) a čl. 35 [Návrhu GICIPR](#),
- zneužití dominantního postavení - bude řešit Komise (případně ve spolupráci s antimonopolními úřady členských států), následně přezkum v unijním správním soudnictví - Tribunál, dále Soudní dvůr EU,
- náhradu škody ze zneužití dominantního postavení - soudy členských států,
- spor o (ne)platnost licenční smlouvy - v Česku (např. dle § 588 OZ), rozhodoval by Městský soud v Praze.

Z rozdílů mezi definicemi a také kompetencemi produkčních seskupení mezi oběma návrhy ovšem nelze vyloučit ještě jeden další problém. Zatímco v případě [Návrhu GIAWSR](#) má mít pravomoc k uzavření (licenční) smlouvy na vedlejší užití názvu chráněného označení jen takové produkční seskupení, které sdružuje (nejméně) 2/3 výrobců, v případě [Návrhu GICIPR](#) (čl. 36 odst. 2) tato podmínka absentuje.

Z definice seskupení výrobců⁷⁴ (čl. 3 písm. d) Návrhu GICIPR přitom nevyplývá, že by muselo právně existovat jen jedno seskupení výrobců. Obávám se, že shora uvedeným je zaděláno na typově podobný problém, jaký dosud francouzský INPI byl schopen uspokojivě vyřešit až po 8 letech - problém dvou přihlášených (v roce 2015) a totožně znějících (francouzských) zeměpisných označení Savon de Marseille.⁷⁵ Tento problém francouzský INPI vyřešil až na přelomu let 2022 a 2023, a to zamítnutím obou žádostí - viz. informace ze stránek úředního portálu INPI zde:

- žádost o zápis Savon de Marseille, podaná 16.06.2015, žadatel: Association des fabricants de savon de Marseille,⁷⁶
- žádost o zápis Savon de Marseille, podaná 22.12.2015, žadatel: Union des professionnels du Savon de Marseille.⁷⁷

⁷⁴ Pro účely tohoto nařízení se rozumí ... d) „seskupením výrobců“ sdružení složené převážně z výrobců nebo zpracovatelů stejného výrobku, bez ohledu na jeho právní formu; ...

⁷⁵ o případu těchto totožně znějících, právně však dvou různých žádostech konkurenčních francouzských seskupení jsem již referoval v díle ČERNÝ, M. - PRCHAL, P. - ADAMOV, N. - KOPCOVÁ, M. *Výzvy v právu duševního vlastnictví (MMXIX)*. Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2019. ISBN 978-80-88266-46-4 (PDF), 978-80-88266-47-1 (ePub). Dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/UI9PDV-FV.pdf>. S. 109 a násl.

⁷⁶ <https://base-indications-geographiques.inpi.fr/fr/document/195>

⁷⁷ <https://base-indications-geographiques.inpi.fr/fr/document/193>

Pokud by došlo k podání unijní žádosti, problém s různými specifikacemi by se měl vyřešit pomocí institutu námitek (čl. 20 [Návrhu GICIPR](#)). Není však vyloučeno, aby někteří výrobci dodržovali přísnější standard a fakticky tak vytvořili vlastní seskupení výrobců. A na podkladě svého standardu by mohlo mít seskupení výrobců odlišný názor na uzavření licenční smlouvy než konkurenční seskupení. Z hlediska soutěže je konkurence významná, z hlediska ochrany označení jako nástroje kvality může být ale nejednotné uplatňování práv na škodu.

Není tak vyloučeno, aby pomyslný *boj o standard* byl přenesen na unijní pole. Racionální právodárce by se měl známým rizikům vyhnout, je-li to možné. Úprava kompetencí produkčních seskupení o tom zatím nesvědčí.

8. Závěr kapitoly

V mezidobí mezi konáním konference a zpracováním této knihy došlo ve vztahu k tomuto tématu k jedné změně. Návrh GICIPR byl dne přijat a byl v Úředním věstníku Evropské unie dne 27.10.2023 publikován jako Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/2411 o ochraně zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků a o změně nařízení (EU) 2017/1001 a (EU) 2019/1753 (dále také jen „GICIPR“ nebo také „Nařízení GICIPR“). Osud Návrhu GIAWSR je odlišný, ten je dosud⁷⁸ v Evropské parlamentu v prvním čtení.⁷⁹ Tato krátká zmínka byla doplněna při korektuře a autor kapitoly se rozhodl do již zpracovaného textu nezasahovat zásadním způsobem, neboť na podstatě shora analyzovaných otázek se prakticky nic nezměnilo.⁸⁰

Nařízení GICIPR vstoupilo v platnost 16.11.2023. Vybraná ustanovení se použijí již od 16.11.2023, veškerá ostatní zbývající ustanovení se použijí až od 01.12.2025.

Protože okamžitě použitelná ustanovení se týkají pouze systémových otázek a umožní Komisi zavedení systému, faktická legisvakance bude cca 2 roky.

Do okruhu okamžitě použitelných ustanovení patří následující:

⁷⁸ ke dni 08.11.2023

⁷⁹ informace k legislativnímu postupu tohoto návrhu v Evropském parlamentu jsou dostupné na stránkách EP na adrese: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/0089\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/0089(COD))

⁸⁰ pozn. autora: snad s výhradou změn v číslování Nařízení GICIPR, která ovšem byla vyvolána změnami souvisejícími s vypuštěním některých institutů - zejm. systému doménových jmen

- čl. 19 odst. 1 a 2 [Nařízení GICIPR](#) - Komisi je svěřena pravomoc poskytnout členskému státu výjimku z vnitrostátní fáze řízení za podmínek stanovených v čl. 19 odst. 1; dle čl. 19 odst. 2 si může Komise od členského státu vyžádat další informace před vydáním rozhodnutí,
- čl. 35 odst. 1 [Nařízení GICIPR](#) - ustanovení o zřízení *Poradního výboru*; veškeré další odstavce o jeho složení, kompetencích atd. se ovšem použijí až od 01.12.2025,
- čl. 37 odst. 7 [Nařízení GICIPR](#) - ustanovení zmocňující Komisi k přijetí prováděcích aktů za účelem stanovení architektury IT a podoby unijního rejstříku zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků,
- čl. 67 [Nařízení GICIPR](#) - zřízení a správa informačního systému pro elektronické podávání a předávání žádostí ve věcech řemeslných a průmyslových výrobků úřadem EUIPO,
- čl. 68 [Nařízení GICIPR](#) - ustanovení zřizující Výbor pro zeměpisná označení řemeslných a průmyslových výrobků, který je nápomocen Komisi,
- čl. 69 [Nařízení GICIPR](#) - ustanovení upravující výkon přijímání aktů v přenesené pravomoci Komisi,
- čl. 71 odst. 2 [Nařízení GICIPR](#) - dotčené členské státy, které budou žádat výjimku ze standardního postupu - *výjimku z vnitrostátní fáze řízení* (ve smyslu čl. 19), budou muset do 30.11.2024 poskytnout Komisi údaje dle čl. 19 [Nařízení GICIPR](#).

I to, že celý systém ochrany zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků fakticky v EU začne fungovat až od 01.12.2025, bylo pro autora kapitoly důvodem pro ponechání textu shora uvedených podkapitol bez zásadních změn.

Autor kapitoly je i nadále přesvědčen, že reforma práva označení zeměpisného původu je potřebná a dosud nebyla dokončena. K tomu chybí druhý krok, který je stejně důležitý - revize systému označení zemědělských výrobků. Její osud bude důležité sledovat, neboť na něm se mohou naplno projevit shora analyzované (a do jisté míry i kritizované) zásadní prvky reformovaného systému - např. souhlas nebo smlouva na užití chráněného označení v názvu jiného výrobku (nesplňujícího specifikaci).

Pokud jde o prosazování ochrany zapsaných označení, jsem přesvědčen, že:

1. dosavadní stav prosazování v zásadě vyhovuje a
2. soudní řešení jsou dostatečně flexibilní, neboť
 - soudy členských států - věci již běžně řeší,
 - Soudní dvůr EU řeší jen předběžné otázky - tedy zásadní otázky dosud neřešené,
3. dosavadní změny ve stávajících nařízeních - pozitivní (vč. prosazování internetového obchodu),
4. je ovšem škoda, že dikce všech nařízeních nejsou nyní jednotné
 - zejm. Lihovinové [Nařízení \(EU\) 2019/787](#) dosud bez zjevného důvodu nepostihuje internetový obchod (viz. čl. 21 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#)).

Dojde-li k přijetí návrhů bez změn, dojde sice ke sjednocení některých otázek, ale ani tak nebude existovat zcela sjednocená úprava a zásadní novinky mohou přinést nepředvídatelné důsledky.

Některé problémy jsou dílčí a aplikační praxí se patrně odstraní, u jiných nelze být takto optimistický. Jak bylo doloženo výše, problémy mohou vyvstat zejména:

- z nejasného vymezení *alespoň jednoho výrobního kroku* ve vztahu k definici řemeslného výrobku nebo průmyslového výrobku,
- z nejasného vymezení *částí nebo součástí* řemeslných nebo výrobků - fakticky bude záležet na specifikacích jednotlivých žádostí
- ze zavedení licencování označení pro účely užití v názvu výrobku nesplňujícího specifikaci, a to za podmínek odlišných mezi úpravami označení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin na straně jedné a řemeslných a průmyslových výrobků na straně druhé; zde méně obav vzbuzuje úprava navržená pro označení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin.

Problémy mohou ale způsobit i jiná navržená ustanovení z návrhů. Zejména se obtížně smiřuje s tím, že nemá dojít k automatickému promítnutí již existujících ochran dosud jen národně chráněných označení do unijního rejstříku. Otázkou je, jaká bude praxe, budou-li produkční seskupení jednotlivých označení aktivní a budou-li podávat žádosti o unijní ochranu.

Nové kompetence EUIPO ve věcech označení řemeslných a průmyslových výrobků lze uvítat. Odpovědi na otázky souvisejících s jinde neužívanou atrahací pravomocí ve věcech těchto označení Komise přinese až aplikační praxe.

Shodně s Dijkmanem⁸¹ musíme závěrem poznamenat, že v rámci EU se stále hledá vhodná míra ochrany (příčemž vyvstávají nové problémy) a ani Ganjeem uváděná *absolutní ochrana* zeměpisných označení⁸² (pozice EU) se nezdá být všelékem.

JUDr. Michal Černý Ph.D.

michal.cerny@upol.cz

Použité zdroje

Monografie

1. BARANCZYK, Izabela. *Ochrona prawna oznaczeń geograficznych*. Warszawa : Difin, 2008.
2. ČERNÝ, Michal. *Používání ochranných známek a chráněných označení k ověření vlastností výrobků ve státech středoevropského prostoru (Česko, Slovensko, Rakousko, Polsko, Maďarsko, Itálie, Slovinsko, Chorvatsko)*. 2.doplněné a přepracované vydání.

⁸¹ DIJKMAN, León. *Pairing Sturgeon with Champagne: Towards a Due Cause Exception in the Law of Geographical Indications*. In *IIC* (2023). Published: 25.07.2023. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01367-y>

⁸² GANJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. S. 300

Prostějov : Michal Černý, 2018. 225 s. (PDF); dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/MC-Mono18FV.pdf>

3. ČERNÝ, Michal - HAZUCHA, Branislav - PRCHAL, Petr - MACKO, Lukáš - ROMANOVÁ, Renáta. *Bezkontaktní výzvy v právu duševního vlastnictví (2021)*. Prostějov : Michal Černý, Ph.D., 2021. ISBN 978-80-88190-18-9 (PDF) 978-80-88190-19-6 (ePub). Dostupná on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/ebx/VOPD21/VOPD21.pdf>
4. ČERNÝ, Michal - PRCHAL, Petr - ADAMOV, Norbert - KOPCOVÁ, Martina. *Výzvy v právu duševního vlastnictví (MMXIX)*. Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2019. ISBN 978-80-88266-46-4 (PDF), 978-80-88266-47-1 (ePub). Dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/UP19PDV-FV.pdf>
5. ČERNÝ, Michal - SMEJKAL, V. - TELEC, I. - PRCHAL, P. *Výzvy v právu duševního vlastnictví 2022*. Prostějov : Michal Černý - Ph.D., 2022. 226 s. (PDF). Dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/ebx/OPD22PDV-FV.pdf>
6. HAMANN, Leopold - DRÁBEK, Jaroslav - BUCHTELA, Rudolf. *Soutěžní právo Československé*. Praha : Právnické knihkupectví a nakladatelství V.Linhart, 1938.
7. GANJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. Cambridge : Cambridge University Press, 2012.
8. MÜLLER, Johann Nepomuc. *Handbuch der Gesetze. Durch Andeutungen aus dem unter Maria Theresia, Joseph, Leopold und Franz vom Jahre 1740-1818 ... erschienenen Gesetzen in chronologischer Ordnung, Volume 1*. Kienreich, 1840. Dostupný

on-line pomocí Google Books na adrese: <https://books.google.cz/books?id=wuhMAAAAcAAJ&num=14>

9. O`CONNOR, Bernard. *The Law of Geographical Indications*. London : Cameron May, 2004 (reprint 2006, 2007).
10. TÝČ, Vladimír. - CHARVÁT, Radim. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie*. Praha : Leges, 2016.
11. ZAPPALAGLIO, Andrea. *The Transformation of EU Geographical Indications Law. The Present, Past and Future of the Origin Link*. London/New York : Routledge, 2021.

Odborné články a příspěvky ve sbornících

12. ČERNÝ, Michal. 2021: *Champagner sorbet stáhněte z prodeje, protože Champagne netvoří podstatnou složku produktu ... ale on už se stejně neprodával ...* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4. S.39-43. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf
13. ČERNÝ, Michal. 2021: *Rozsudek Soudního dvora C-490/19 Morbier - zásah do chráněného označení napodobením vzhledu výrobku bez výslovného uvedení samotného označení; referenční prvek a rozlišovací vlastnost*. In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4, S. 44-51. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf

14. ČERNÝ, Michal. *K oprávněnému zájmu v případě změny specifikace CHOP/CHZO - Rozsudek Soudního dvora C-53/20 [Spreewälder Gurken II].* In *Duševné vlastnictvo*, 2022, 3-4, s. 70-75. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf
15. ČERNÝ, Michal. *Komentář rozhodnutí Soudního dvora C-432/18 (Aceto Balsamico di Modena)* In *Duševné vlastnictvo*, 2020, 2, S. 21-25. ISSN 1335-2881. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2020/obsahDV_2002.pdf
16. ČERNÝ, Michal. *Komentář rozsudku Soudního dvora EU C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III] - na cestě k extraterritorialitě práva označení zeměpisného původu EU do třetích zemí?* In *Duševné vlastnictvo*, 2022, 3-4, s. 76-82. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf
17. ČERNÝ, Michal. *Komentář rozsudků Soudního dvora ve věcech označení původu a zeměpisných označení (Rozsudků týkajících se nedovolených připomenutí (jiným slovním výrazem), připomenutí spočívajících v grafických prvcích a významu celkového kontextu, použití grafických prvků obvykle spojovaných s produkčním regionem na výrobcích nevyhovujících specifikaci chráněného označení, ochraně dílčích (nezeměpisných) prvků chráněného názvu označení.* In Janovec, M. - Pohl, J. Zahradníčková, M. - Malý, J. - Šíp, J. - Ferfecký, J. (eds.): *COFOLA 2020*. Brno : Masarykova univerzita, 2020. S.229-265. ISBN 978-80-210-9670-7 (online ; pdf) Dostupné on-line na

adrese: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2020/cofola2020.pdf>

18. ČERNÝ, Michal. *Na obzoru nové výzvy z aplikace Ženevského aktu v roce 2023 a v dalších letech.* In *Duševné vlastnictví, 2023*, 3-4.
19. ČERNÝ, Michal. *Význam judikatury v právu zeměpisných označení a tradičních označení* In Charvát, R. - Koukal, P. - Tomášková, E. - Večerková, E. - Janovec, M. (eds.) *COFOLA 2019. Část IV. - Firemní právo a další práva na označení, právní a ekonomické souvislosti.* Brno : Masarykova univerzita, 2019. S. 26-71. ISBN 978-80-210-9391-1 (online ; pdf). Dostupné on-line na adrese: <http://cofola.law.muni.cz/dokumenty/50358>
20. ČERNÝ, Michal. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu.* In *Duševné vlastnictví, 2021*, 1. S.6-29. ISSN 1339-5564.
21. ČERNÝ, Michal. *Zeměpisná ochranná známka („EMMENTALER“) jako nástroj opětovného prosazení ochrany označení výrobku zvláštních vlastností?* In RONOVSÁ, K., HAVEL, B., LAVICKÝ, P. a kol. [Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec ...!](#) Brno : Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9937-1.
22. ČERNÝ, Michal. *Ztracená a opuštěná označení původu v Česku (2023).* In KUBINEC, M. et al. (eds.) *Pocta prof. Milanu Ďuricovi k 70. narozeninám. Sborník vědeckých příspěvků.* Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2023.
23. DE ALMEIDA, Alberto Ribeiro. [The GI structure \(the model behind the EU rules\) or the complexity of this subjective right](#) In

Journal of Intellectual Property Law & Practice, Volume 16, Issue 4-5, April-May 2021, Pages 301–309, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa198>

24. DIJKMAN, León. *Pairing Sturgeon with Champagne: Towards a Due Cause Exception in the Law of Geographical Indications*. In *IIC* (2023). Published: 25.07.2023. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01367-y>
25. HUGHES, Justin. *Champagne, Feta, and Bourbon: The Spirited Debate about Geographical Indications*. In *Hastings Law Journal*, 58, 2, (1-2006), S. 299 - 386. Dostupný on-line https://repository.uchastings.edu/hastings_law_journal/vol58/iss2/3
26. KUR, Annette. *No Strings Attached to GIs? About a Blind Spot in the (Academic) Discourse on Limitations and Fundamental Rights*. In *IIC*, (2023) 54, 87-94; DOI: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01273-9>
27. MARINKOVIĆ, Ana Rački. [Civil enforcement of geographical indications in Europe](#). In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 17, Issue 1, January 2022, Pages 65–70, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab175>
28. SLOVÁKOVÁ, Zuzana. *Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení*. In *Obchodní právo*, 2016, 1; In ASPI LIT215646CZ
29. TELEČEK, Ivo. *Některé zásadní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků*. In *Právní rozhledy*, 2016, 1. S. 10.

30. VERBEEREN, Manon & VRINS, Olivier. *The protection of PDOs and PGIs against evocation: a 'Grand Cru' in the CJEU's cellar?* In *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 16, Issue 4-5, April-May 2021, Pages 316–330, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab039>

Právní předpisy České republiky (nebo právního předchůdce)

31. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

32. Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení

33. Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

34. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

35. Zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže

36. Zákon č. 111/1927 Sb., o ochraně proti nekalé soutěži - zrušený k 01.01.1951

Právní předpisy Evropské unie

37. [Listina základních práv Evropské unie](#)

38. [Smlouva o fungování Evropské unie](#)

39. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin](#)

40. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná](#)

organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007

41. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/787 ze dne 17. dubna 2019 o definici, popisu, obchodní úpravě a označování lihovin, používání názvů lihovin v obchodní úpravě a při označování jiných potravin, ochraně zeměpisných označení lihovin, používání lihu a destilátů zemědělského původu při výrobě alkoholických nápojů a o zrušení nařízení (ES) č. 110/2008
42. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 ze dne 23. října 2019 o opatřeních Unie po jejím přistoupení k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označení původu a zeměpisných označení
43. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014 ze dne 26. února 2014 o definici, popisu, obchodní úpravě a označování aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91
44. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2117 ze dne 2. prosince 2021, kterým se mění nařízení (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, nařízení (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin, nařízení (EU) č. 251/2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a nařízení (EU) č.

228/2013, kterým se stanoví zvláštní opatření v oblasti zemědělství ve prospěch nejvzdálenějších regionů Unie

Mezinárodní dohody, jimiž je Evropská unie vázána

45. Ženevský akt Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označeních

Mezinárodní dohody, jimiž jsou vázány členské státy Evropské unie

46. Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (Dohoda TRIPS); v České republice vyhlášena Sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

47. Madridská dohoda o potlačování klamavých a falešných údajů o původu;
v Československu vyhlášena Vyhláškou Ministra zahraničních věcí č. 64/1963 Sb.; Českou republiku váže v důsledku právního nástupnictví po ČSFR (prohlášeného vůči WIPO ode dne 01.01.1993)

48. Pařížská unijní úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví;
v Československu vyhlášena Vyhláškou Ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb.; Českou republiku váže v důsledku právního nástupnictví po ČSFR (prohlášeného vůči WIPO ode dne 01.01.1993)

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie a Tribunálu

49. Rozsudek SD EU [C-381/05](#) ["Champagnebier"]
50. Rozsudek SD EU [C-44/17](#) (Scotch Whisky)
51. Rozsudek SD EU [C-75/15](#) (Viiniverla)
52. Rozsudek SD EU [C-393/16](#) [„Champagner Sorbet“]
53. Rozsudek SD EU [C-367/17](#) [Schwarzwälder Schinken I]
54. Rozsudek SD EU [C-614/17](#) (Queso Manchego)
55. Rozsudek SD EU [C-432/18](#) („Aceto Balsamico di Modena“)
56. Rozsudek SD EU [C-490/19](#) Morbier
57. Rozsudek SD EU [C-783/19](#) [„Champanillo“]
58. Rozsudek SD EU [C-53/20](#) [Spreewälder Gurken II]
59. Rozsudek SD EU [C-159/20](#) (Komise x Dánsko) [Feta III]
60. Posudek SD EU [2/15](#) ve věci Dohody o volném obchodu se Singapurem
61. Rozsudek Tribunálu [T-2/21](#) Emmentaler Switzerland v. EUIPO (EMMENTALER)

Úřední databáze nebo seznamy označení původu a zeměpisných označení orgánů Evropské unie, členských států nebo mezinárodních organizací

- 62.(CZ) [Databáze označení původu a zeměpisných označení chráněných v ČR \(ÚPV ČR\)](#)
- 63.(EU) Databáze [eAmbrosia \(Komise EU\)](#)
- 64.(EU) Databáze [GView \(EUIPO\)](#)

- 65.(FR) Databáze zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků (INPI)
- 66.(HR) Seznam označení původu a zeměpisných označení registrovaných Úřadem (DZIV HR)
- 67.(HU) Rejstřík označení původu a zeměpisných označení (Národní úřad duševního vlastnictví HU)
- 68.(SI) 3320. Pravidník o označbi porekla blaga "Idrijska čipka", stran 8782.
- 69.(SK) Seznam zapsaných a chráněných označení původu a zeměpisných označení do rejstříku Úřadu průmyslového vlastnictví Slovenské republiky (ÚPV SK)
- 70.(WIPO) Databáze Lisbon-Express

Legislativní návrhy Evropské unie

71. Návrh GICIPR - návrh COM(2022) 174 final 2022/0115(COD)
72. Návrh GIAWSR - návrh COM(2022) 134 final 2022/0089(COD)

Ostatní

73. Anonymus (Associated Press). The 'Champagne of Beers' gets crushed in Belgium. In npr.org (22.04.2023), dostupné on-line <https://www.npr.org/2023/04/22/1171460421/miller-beer-champagne-cans-destroyed>
74. Anonymus (ČTK): Belgičtí celníci zničili pivo z USA kvůli nápisu na plechovkách, In novinky.cz (22.04.2023); <https://>

www.novinky.cz/clanek/koktejl-belgicti-celnici-znicili-pivo-z-usa-kvuli-napisu-na-plechovkach-40429437

75. všeobecně ostatní zdroje shora neuvedené specificky, pokud jsou označeny v textu (vč. poznámkového aparátu) nebo formou odkazů - např. internetové stránky apod.

[Obsah](#) [Rejstřík](#)

II. Nekalá soutěž zlehčováním konkurence pravdivými nebo nepravdivými tvrzeními⁸³

Unfair Competition by Disparaging Competitors with True or False Statements

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.⁸⁴

Abstrakt⁸⁵

Kapitola se zabývá nekalou soutěží, zejména ve formě zlehčování. Soustředí se na analýzu významu nepravdivých i pravdivých tvrzení dle práva nekalé soutěže dle právní úpravy České republiky.

Klíčová slova

Nekalá soutěž, nepravdivá tvrzení, pravdivá tvrzení, soutěžitel, soutěžní účel, spotřebitel, veřejnost, zlehčování.

Abstract

⁸³ Původně zveřejněno na epravu dne 21. 9. 2022.

⁸⁴ Autor je profesorem občanského práva a vedoucím katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátem a mezinárodním rozhodcem

⁸⁵ Abstrakt i klíčová slova, a to v českém i anglickém jazykovém znění, byla doplněna redakčně

The chapter deals with unfair competition, especially in the form of disparagement. It focuses on the analysis of the meaning of false and true statements according to the law of unfair competition of the Czech Republic.

Key words

Unfair competition, false claims, true claims, competitor, competitive purpose, consumer, public, disparagement.

1. Úvodem

„Mluviti stříbro, mlčeti zlato“, říká se. Aktuální celosvětové téma pravdy na internetu si můžeme doplnit o **hospodářský** úhel pohledu. Týká se **zakázané nekalé soutěže** v hospodářském styku. Z nekalé soutěže vzniká soukromoprávní deliktní závazek na základě **porušení zákonné zdržovací povinnosti**. Za určitých okolností by se mohlo jednat i o trestný čin.⁸⁶

2. Zákaz zlehčování za soutěžním účelem

Jedna ze zvláštních skutkových podstat soukromoprávního deliktu **nekalé soutěže**, legálně vymezených občanským zákoníkem, se týká **zlehčování**.⁸⁷

Podstata a smysl **zákazu hospodářsko-soutěžního zlehčování** spočívá na soukromoprávní (a morální) **zásadě** neboli na právem chráněné **hospodářské hodnotě** (dobrém mravu soutěže), že o „konkurenci se nemluví“. Jedná se o jeden ze zvláštních případů **zákonné povinnosti mlčet**, a to pro případ **soutěžního účelu v hospodářském styku**. Nikoli tedy například při rozboru trhu na pracovní poradě v soukromí soutěžitele.

Názorové projevy vlastního smýšlení o konkurenci **povahově nepatří** do hospodářského styku. Soutěžitelé si totiž navzájem

⁸⁶ § 248 trestního zákoníku. Skutková podstata trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže se však nekryje s legálním vymezením soukromoprávních deliktů nekalé soutěže podle občanského zákoníku (§ 2976 odst. 2), protože je skutkově užší. Týká se jen zvláštních skutkových podstat civilních deliktů nekalé soutěže (a navíc nikoli všech), ne však generální klauzule, jejíž skutkové naplnění není uvedeným trestným činem. Právně by bylo postižitelné „jen“ soukromoprávně. Vedle morálního odsudku.

⁸⁷ § 2984 občanského zákoníku.

nejsou hodnotovými soudci ani jinými hodnotiteli či dokonce kontrolory, protože jim **nesvědčí nezávislost a nestrannost** ani nemají zákonem přiznáno vzájemně nadřazené nebo podřazené postavení. Sledují své vlastní hospodářské zájmy včetně možného upoutání hospodářské pozornosti na vlastní zboží, čímž se objektivně ocitají v **potenciálním střetu** s hospodářskými zájmy konkurence. Projevené vlastní smýšlení o konkurenci typu „nejsme jako oni“ ve smyslu „jsme lepší, než oni“, kteří jsou tím pádem „horší“, morálně nepatří do hospodářského styku. Vybočuje totiž z mravného soutěžního účelu. Tím pádem se přičí dobrým mravům hospodářské soutěže na trhu. Bere se to za **soutěžní napadení** v hospodářském styku.

Právně hodnotová ochrana **mravné** hospodářské soutěže je stanovena, krom jiného, prostřednictvím **zákazu** nekalosoutěžního **zlehčování**.

Nekalosoutěžní zlehčování představuje uvedení nebo rozšiřování **nepravdivého údaje** o poměrech, výkonech nebo výrobku **jiného soutěžitele**, přičemž takový údaj musí být právně objektivně **způsobilý přivodit** dotčenému soutěžiteli **újmou**. Například újmu v podobě nemajetkové ztráty zákaznického zájmu či nemajetkové ztráty celé nebo částečné zákaznické základny (klientely) apod. Z hlediska legálního vymezení soukromoprávního deliktu (zásady legality) výslovně postačuje pouhá **potenciální přivoditelnost újmy** (zákaznického odlivu apod.), a to na základě **soudcovské právní kvalifikace skutku opírající se o logickou úvahu** na podkladě výsledku dokazování, aniž by k újmě muselo skutečně dojít.

Nicméně znaky skutkové podstaty nekalosoutěžného deliktu zlehčování jdou ještě dále tím, že zvláště je právně deliktně kvalifikováno uvedení a rozšiřování **pravdivého údaje** (sic!) o poměrech, výkonech nebo výrobku jiného soutěžitele, pokud by bylo způsobilé mu přivodit újmu.

Může se jednat například o uvedení a rozšiřování údaje o **špatných vlastnostech** konkurenčního zboží, přestože, **po pravdě**, vlastnosti zboží jsou doopravdy špatné. Například životnost výrobku je krátká a poruchovost velká či návod k použití je napsán tak, že je obtížně srozumitelný. V takovém případě by mohlo přicházet v úvahu například spotřebitelské, nezávislé a nestranné, **hodnocení třetí osobou** na základě věcného srovnání zboží různých konkurentů. Nemluvě o nezávislém a nestranném hodnocení výzkumném apod. Nikoli však hodnocení ze strany konkurence v hospodářském styku na trhu. V úvahu by přicházel také administrativní postup příslušné státní inspekce podle zákona o ochraně spotřebitele.

3. Přičitatelnost přivoditelnosti újmy

Právní otázkou zůstává, komu je **přivoditelnost újmy přičitatelná**.

Jestliže půjde o uvedení a rozšiřování **pravdivého údaje** o tom, že například výrobek konkurenta je skutečně **vadný** nebo údaj o něm je **skutečně klamavý**, pak je způsobilost konkurenčního sdělení přivodit výrobcí újmu **přičitatelná právě tomuto výrobcí**, neboť jeho **vinou** je výrobek vadný či údaj klamavý.

Rušitelem hospodářské soutěže pak není ten, kdo na to veřejně upozornil, protože **potenciální odliv zákazníků si přivodil výrobce** (distributor, prodejce apod.) sám svou **vlastní nesprávností nebo protiprávností**. Adekvátní příčinou nemajetkové ztráty, jako je odliv zákazníků apod., je totiž vada vlastního výrobku či nekalost vlastní obchodní praktiky apod. Po nikom nelze spravedlivě požadovat, aby byl vystavován kupříkladu nekalé obchodní praktice. Ledaže by soutěžitel, který by na to ve veřejném zájmu upozornil, sám jednal nekale například s **postranním škůdcovským úmyslem** či by **vybočil z mezí**, přiměřenosti, upozornění ve veřejném zájmu.

Použitím **obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva**⁸⁸ bychom mohli dovést **hodnotové upřednostnění ochrany práv třetích osob**, a to před výkladem a použitím zákonné soutěžní povinnosti „zamlčet i pravdu o konkurenci.“ Na mysli máme „do očí bijící“ právní případy soutěžních **nekalostí na úkor třetích osob**, které zpravidla nesou **znaky přestupku** (nebo většího právního deliktu).⁸⁹ Zejména půjde o soutěžní nekalosti na **úkor slabší spotřebitelské veřejnosti**. Obzvláště skupin zvláště zranitelných spotřebitelů, jako jsou děti, pacienti či jiní nemocní (závislí) lidé apod.

V takových případech ani nelze právně (či morálně) mluvit o soutěžním „zlehčováním“ konkurenta, protože svou **mravní**

⁸⁸ § 3 odst. 2 a 3 občanského zákoníku.

⁸⁹ Postačuje, že určité jednání „jen“ vykazuje znaky přestupku, aniž by se o přestupek muselo nutně pravomocně jednat například z důvodu promlčení, kdy by již nebylo možno nikoho uznat vinným z přestupku podle předpisů o správním trestání. Podobně se s tím setkáváme i jinde v soukromém právu. Obecně srov. § 1 odst. 1 in fine o. z. o nezávislém uplatňování soukromého práva na uplatňování práva veřejného.

pokleslost si konkurent přivodil sám. Například klamavou reklamou, která má znaky přestupku. V určitých rysech se, přinejmenším morálně, jedná o do jisté míry podobné případy, jako je u nás zatím jen připravovaná zákonná ochrana oznamovatelů podle práva EU.

3. Oprávněná obrana soutěžitele

Výjimku ze zákonné soutěžní povinnosti „mlčet o konkurenci“ výslovně tvoří **oprávněná obrana** dotčeného soutěžitele. Jedná se o **zvláštní zákonný případ okolnosti vylučující protiprávnost**. Rozumíme jí **okolnostní donucení** dotčeného soutěžitele k jinak zakázanému uvedení a rozšiřování potenciálně poškoditelného pravdivého údaje o konkurenci v hospodářském styku. Předpokladem tedy je existence **zásahu**, ať hrozbou nebo dokonaným činem, který je objektivně způsobilý se nejen nepříznivě dotknout **bránícího** se soutěžitele, ale dokonce mu přivodit újmu.

Podle okolností nutno posoudit, zda obrana dotčeného soutěžitele, která by spočívala v tom, že uvedl a rozšiřoval o konkurentovi sice pravdivé údaje, nicméně potenciálně škodící, by byla po právu. Čili zda by **obranný účín** bylo možno dosáhnout **soutěžně šetrněji** a jak. Například méně vydatným nebo jiným **způsobem obrany** v případě nastalého hospodářského napadení nebo jeho hrozby.

Soukromoprávní pojem „oprávněná obrana“, jak jej zná deliktní právo proti nekalé soutěži, je významově **odlišný** od „nutné obrany“, resp. i od krajní nouze, které obecně upravuje občanský

zákoník. Znaky skutkových podstat okolností vylučujících protiprávnost činu se, přes dílčí podobnosti, **nekryjí**. Vycházíme z předpokladu rozumného zákonodárce, který, jestliže vědomě použije dva různé pojmy soukromého práva, navíc v jednom předpisu, dává jim také dva různé významy.

Právní otázkou je, zda námi naznačené jednání typu „s pravdou ven“ i za soutěžním účelem v hospodářském styku je skutkově podřaditelné právě pod „oprávněnou obranu“ proti útočící konkurenci, anebo je lze právně kvalifikovat jinak, tj. pomocí výkladu a použití **zásad spravedlnosti a práva** podle obecných ustanovení občanského zákoníku, popř. jako nutnou obranu podle obecného deliktního práva soukromého.

Právní závěr se bude odvíjet od toho, zda k činu vůbec došlo v „hospodářském styku“, resp. za účelem hospodářské soutěže, a dále od toho, jak chápeme zvláštní deliktní pojem „oprávněné obrany“. Zda z hlediska jen vlastní soutěžní obrany (sebeobranu), anebo širěji i jako soutěžní obranu třetích osob před hrozícím nebezpečím, zejména obranu zákaznické veřejnosti.⁹⁰ Ve druhém případě by již svou roli sehrával veřejný zájem přesahující vlastní, soukromý, zájem soutěžní.⁹¹ Tak, či onak, právní řešení tyto skutkové děje mají.

⁹⁰ Tomu by odpovídalo pojetí nutné obrany podle § 2905 o. z., kdy není nutno odvracet protiprávní útok jen od sebe, ale lze i od jiného. Právní otázkou zůstává, zda „jiným“ rozumíme jen určitou osobu anebo i kohokoli z řad veřejnosti, aniž by muselo dojít k jeho individualizaci.

⁹¹ K tomuto účelu jsou ovšem zákonem soukromoprávně povolány zástupčí právnické osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků, které byly, ač zpravidla půjde o civilní korporace, založeny ve veřejném zájmu. Nikoli snad soutěžitelé sami; srov. § 2989 odst. 1 o. z.

Výraz „oprávněná“ obrana má význam v tom, že taková obrana musí být po právu, tedy musí být **právně přiměřená** okolnostem soutěžního útoku. „Přiměřenost“ je právním pojmem, resp. právní kvalifikací činu, k níž dospíváme na základě logického zhodnocení důkazů skutkového děje. Lze přitom použít bližší hlediska přiměřenosti vzhledem k povaze hospodářské soutěže a sledovanému hodnotovému účelu.

4. Omezení projevu názoru?

Musíme též právně uvažovat o tom, zda by se u zákazu soutěžního zlehčování jednalo o jeden ze **zvláštních zákonných případů omezení ústavně zaručené svobody projevu**, např. sdělení obchodního názoru. Dokonce o omezení projevení **pravdy**, kdy by bylo ústavně dovoleným způsobem **omezeno právo šířit svůj názor** na poměry, výkony nebo výrobky konkurence v hospodářském styku. Může se přitom jednat, nikoli však výlučně, o názor například hospodářsko-politický ohledně poměrů konkurenčního účastníka hospodářské soutěže.⁹² Jednalo by se o zvláštní zákonný případ, který by se týkal **účastníků hospodářské soutěže navzájem**. A to o případ **zneužití vlastní účasti** v hospodářské soutěži k újmě konkurence. **Hospodářsko-hodnotové ospravedlnění** tohoto legálního omezení vyjádření názoru jsme si již uvedli výše.

Nicméně, uvážit musíme otázku správnosti právního závěru, zda hospodářské (i hospodářsko-morální) otázky mezi konkurenčními účastníky hospodářské soutěže v soukromých

⁹² Viz čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

poměrech vůbec **lze pojmově podřadit** pod veřejná subjektivní „politická práva“ ve smyslu Listiny základních práv a svobod, mezinárodního řádu lidských práv a práva EU. Na první pohled se vybavuje **záporná odpověď**, protože „trh není politika“. A to i se zřetelem na legální zakotvení pouze **nepřímého působení** Listiny základních práv a svobod a českého ústavního řádu v soukromých poměrech.⁹³

Nepřímé působení, k němuž výslovně přikročil český stát v roce 2012, se přitom jeví nejen jako systémové, ale zejména zásadně ohleduplné, právně bezpečné a lidskosti (samotné přirozenosti) se nijak nepřičící. Současně si nepřímé působení **principiálně**, pomocí výkladového účeloslovně-hodnotového pravidla, hledí **nezávislého uplatňování** soukromého práva na právu veřejném, tedy i na ústavním, mezinárodním a evropsko-unijním řádu lidských práv. Děje se tak za zákonodárského stavu, kdy pojetí občanského zákoníku se jeví jako zásadně dostačující a zároveň zákonodárně konformní s českým **ústavním principem** (ústavní hodnotou) **svrchovanosti zákona**.⁹⁴ Zároveň to odpovídá veřejnému zájmu na **obecném blahu právního bezpečí**. Sledované dobro právního bezpečí je dosahováno právě svrchovaností zákona v ústavní shodě s parlamentní demokracií. Zákonná právní norma přitom musí svým obsahem a účelem odpovídat ústavně chráněným hodnotám. A to je záležitost jejího

⁹³ § 2 odst. 1 občanského zákoníku. Dále viz § 1 odst. 1 tzv. uvozovacího ústavního zákona č. 23/1991 Sb., (dnes v právní síle jen běžného zákona), podle kterého platí všeobecný právní příkaz ústavní konformity tvorby, výkladu a používání zákonů a jiných právních předpisů, tj. jejich povinná shoda s Listinou základních práv a svobod.

⁹⁴ Výslovně je svrchovanost zákona státem uznána v preambuli Listiny základních práv a svobod (vedle státního uznání neporušitelnosti přirozených práv člověka a práv občana).

metodického výkladu neboli vyjevení právní normy z pouhého textu předpisu.

5. Závěr trochu politický

Nakonec si můžeme doplnit právní poznámku rázu politického či ideového.

Soutěžitelem se může stát kdokoli, kdo splní legální pojmové znaky své účasti v hospodářské soutěži, i kdyby sám sebe takto neposuzoval. Soutěžiteli proto mohou být například i politické strany nebo politická hnutí či právnické osoby mající civilní status politického institutu. Kupříkladu tehdy, jestliže nabízejí výrobky typu publikací, propagačních materiálů či nabízejí vzdělávací nebo kulturní služby, s nimiž vstupují na hospodářský trh. Účel, který tím sledují, nemusí být jen politicky (ideově) konkurenční či vůbec jen politicky programový, tedy nehospodářský, nýbrž i hospodářsko-soutěžní. Odvisí to od okolností jednotlivých případů, které se mohou lišit. Proto nezbyvá, nežli zkoumat jednotlivý rysy, resp. účely každého právního případu.

Pakliže by se jednalo o účel hospodářsko-soutěžní, například v poměru k jiným nakladatelům politické literatury apod., platila by pro taková jednání pravidla hospodářské soutěže. Nikoli jen politická (nebo i veřejnoprávní) pravidla politické soutěže o veřejnou moc, která by se odvíjela souběžně a nezávisle. Nic na tom nemění ani zákonný zákaz podnikání politických stran nebo politických hnutí, protože soutěžitel není shodný s podnikatelem. Je **pojmově širší**, resp. vůbec právně pojmově odlišný. Sama **hospodářská činnost** také nemusí být nutně podnikáním,

protože při ní není zapotřebí pojmově sledovat zisk. Kupříkladu u plánované ztráty či dotačního hospodaření bez tvorby zisku apod.

Krom toho nelze opomenout, že politická soutěž se odvíjí ruku v ruce s hospodářskou soutěží o získání příspěvku ze státního rozpočtu na úhradu volebních nákladů nebo na činnost či o získání příspěvku na podporu činnosti politického institutu. V porovnání se státními příspěvky mohou být ostatní příjmy těchto právnických osob zanedbatelné. Ostatně, některé politické záměry v praxi mohou prvotně sledovat právě tento hospodářský cíl od samého počátku. Pak by se ovšem jednalo spíše o zastřený soukromý obchodní záměr svého druhu, nežli o skutečný politický program ve světě idejí a obecného blaha.

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

ivo.telec@upol.cz

[‹Obsah›](#) [‹Rejstřík›](#)

III. Umělá inteligence a právo autorské

Artificial Intelligence and Copyright

JUDr. Barbora Kovářová⁹⁵

Abstrakt

Rozmach umělé inteligence s sebou přináší celou řadu neznámých. Nejasnosti týkající se definice umělé inteligence. Sporné otázky ohledně toho, co vše vlastně pod tento termín řadit a jak moc tento institut podporovat či naopak regulovat. S tím souvisí snahy států i mezinárodních organizací právně zakotvit každodenní užití umělé inteligence a upravit práva povinnosti všech dotčených osob.

Klíčová slova

Umělá inteligence. Autorské právo. Autor.

Abstract

The booming trend of artificial intelligence brings with it a number of unknowns. Uncertainties regarding the definition of artificial intelligence. Controversial questions about what to actually classify under this term and how much to promote this institute and, conversely, how much to regulate it. Related to this are the attempts by states and

⁹⁵ Autorka je asistentkou na Fakultě ekonomické a správní Univerzity v Pardubicích a zároveň doktorandkou na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

international organisations to enshrine its everyday use in law and to regulate the rights and obligations of all those concerned.

Key Words

Artificial Intelligence. Copyright. Author.

1. Úvodem

Umělá inteligence (dále jen AI) je termín vytvořený v polovině 20. století. Původně tento termín vznikl jako teorie o lidské inteligenci, kterou vykazují do určité míry stroje. V dnešním světě neuvěřitelně rychlého technologického pokroku a nepřeborného množství velkých setů dat ("big data") se AI přemísťuje z televizních obrazovek a SCI-FI filmů do každodenní reality. AI nás obklopuje prakticky nepřetržitě (a již delší dobu) v celé řadě forem. Je schopna vyhodnocovat mimořádně velké datové sety téměř v reálném čase, dokáže autonomně řídit automobily a doporučuje nám jaká videa sledovat na základě historie streamů (Netflix, YouTube, Facebook...), doporučuje nám, co si koupit na internetu (Amazon, AboutYou, Zalando...) a nabízí nejrůznější reklamy založené na základě našich preferencí.

AI se stala součástí společnosti a dá se říct, že funguje (často aniž bychom o tom věděli) v podstatě neustále na pozadí většiny našich osobních elektronických zařízení. Aktuálně je termín AI ve společnosti užíván čím dál častěji, avšak význam tohoto pojmu je málokomu zcela srozumitelný. Výstupy AI užívá soukromý i veřejný sektor, bohužel legalitou těchto výstupů zejména s ohledem na práva autorská si je jen málokdo jist. Na světové i národní úrovni se jednotlivá legislativní tělesa a k tomu účelu zřízené odborné skupiny snaží nadefinovat AI, právně ji uchopit a stanovit alespoň základní pravidla pro její vývoj a užívání.

Následující řádky si kladou za cíl podat stručný přehled možných definic AI, nastínit její aktuální úpravu v českém prostředí a vymezit legislativní tendence na poli Evropské Unie.

2. Jak správně definovat AI?

2.1. Definice AI dle AI

Stěžejní pro jakýkoliv další rozbor AI a práci s tímto pojmem je zejména odpověď na otázku, co to vlastně AI je. Jak ji aktuálně vnímáme? Jakým způsobem je možné ji definovat? Lidé operují s tímto pojmem v posledních měsících velice často, ale co vše lze považovat za umělou inteligenci a jaká je hranice mezi prostým softwarem a AI?

V první řadě bylo nasnadě zjistit, jak by zněla definice AI podle samotné AI. Proto jsem se zkusila zeptat právě AI (nejprve jsem použila ChatGPT), jakým způsobem by sama sebe nadefinovala. Důležité je si uvědomit, že AI se samozřejmě neuvěřitelně rychle vyvíjí a tím, jak se učí se její odpovědi zdokonalují. Dále je možné pozorovat určité kvalitativní rozdíly mezi odpověďmi v češtině a v angličtině.

V době přípravy příspěvku na Olomoucké právnícké dny, v květnu 2023, mi na otázku týkající se definice AI, odpověděl ChatGPT, že *„AI je oblast počítačové vědy, která se zabývá výzkumem, návrhem, vývojem a aplikacemi algoritmů a technologií, které umožňují počítačům a strojům simulovat lidskou inteligenci. Těmito technologiemi se snažíme vyřešit problémy, které by jinak vyžadovaly lidskou inteligenci nebo chování.*

AI se využívá k vytváření systémů, které dokáží rozpoznávat obrazy, řešit složité úlohy, porozumět řeči, učit se z dat, analyzovat obrovské objemy informací, automatizovat procesy a rozhodování, a dokonce i komunikovat s lidmi v reálném čase.

V rámci AI lze rozlišovat několik oblastí, jako jsou strojové učení, hluboké učení, přirozený jazyk a robotika. Tyto oblasti se v různé míře soustředí na specifické aplikace a algoritmy, ale všechny mají společný cíl - vytvořit systémy, které jsou schopny se učit a zlepšovat svou vlastní výkonnost bez potřeby lidského zásahu.“⁹⁶

Při opakovaném pokusu o zjištění, jak by se nadefinovala sama AI odpověděl ChatGPT velice obdobně, jen s drobnou změnou formulace.

O dva měsíce později v červenci 2023, pokládám AI (opět ChatuGPT) dotaz v češtině znovu. Opět dvakrát pro porovnání. Již za takto krátkou dobu je možné pozorovat určitý vývoj v odpovědi, když ChatGPT přidává k relativně obdobné definici na závěr ještě odstaveček, ve kterém podotýká, že: *„Je důležité si uvědomit, že AI není dosud dosaženo všeobecné umělé inteligence (AGI), která by měla schopnosti lidského myšlení a porozumění ve všech oblastech. Současná AI se zaměřuje na specifické úkoly a domény a je omezena na konkrétní úkoly, pro které byla vyškolená nebo programována.“⁹⁷* Toto ChatGPT neopomíná konstatovat ani při druhém dotazu položeném ve stejný den.

Je tedy evidentní, že sama AI se vidí jako oblast počítačové vědy (obor informatiky), která se zabývá výzkumem, vývojem a vytvářením počítačových programů a systémů, které mají do určité míry nahrazovat lidskou inteligenci. AI se zabývá výzkumem, vývojem a využitím algoritmů, na jejichž základě počítače z dostupných informací a zkušeností zpracovávají

⁹⁶ [Umělá inteligence - definice \(openai.com\)](https://openai.com).

⁹⁷ Tamtéž.

jednotlivá data, učí se a řeší problémy různého druhu. Součástí definic dle AI je i nastínění cílů AI a nově oproti stavu před dvěma měsíci AI uvádí, že za současného stavu poznání se nejedná o všeobecnou umělou inteligenci (tzv. AGI), která by měla schopnost porozumění ve všech oblastech a plně nahradit lidské myšlení. Aktuální podoba AI operuje ve specifických oblastech, pro které byla naprogramována.

Ze zvědavosti jsem položila AI totožný dotaz týkající se její definice v angličtině. Na tuto otázku (opět v rámci ChatGPT) odpověděla AI, že: *„AI označuje oblast počítačové vědy a technologie, jejímž cílem je vytvořit inteligentní systémy schopné vykonávat úkoly, které obvykle vyžadují lidskou inteligenci. AI zahrnuje vývoj algoritmů, modelů a technik, které umožňují strojům vnímat, uvažovat, učit se a rozhodovat se na základě dat a zkušeností.*

Cílem umělé inteligence je replikovat nebo simulovat lidskou inteligenci ve strojích a umožnit jim chápat, interpretovat a reagovat na okolní prostředí způsobem, který je podobný lidskému. Systémy AI dokáží zpracovávat velké množství dat, identifikovat vzory, učit se z příkladů, přizpůsobovat se novým situacím a provádět složité úkoly s rychlostí a přesností.

Umělá inteligence zahrnuje různé podobory, včetně strojového učení, zpracování přirozeného jazyka, počítačového vidění, robotiky, expertních systémů a dalších. Spoléhá na techniky, jako jsou neuronové sítě, hluboké učení, posilování učení a statistické modelování, které slouží k trénování algoritmů a umožňují strojům získávat znalosti a zlepšovat svůj výkon v průběhu času.

Umělá inteligence nachází uplatnění v mnoha oblastech, například ve zdravotnictví, finančnictví, dopravě, výrobě, zábavě a mnoha dalších. Pohání virtuální asistenty, autonomní vozidla, doporučovací systémy, systémy pro odhalování podvodů, rozpoznávání obrazu a řeči a celou řadu dalších inteligentních technologií.

Celkově se umělá inteligence snaží vytvářet systémy, které vykazují inteligentní chování, což jim umožňuje řešit složité problémy, automatizovat úkoly a poskytovat cenné poznatky, které v konečném důsledku zvyšují lidskou produktivitu a zlepšují náš každodenní život.“⁹⁸

Obecně lze tedy pozorovat, že pokud je dotaz směrem k AI položen v angličtině, její odpovědi jsou podrobnější a přesnější. V tomto případě ale byla odpověď sice o něco delší, obsahem však velice podobná české verzi.

Jelikož v nedávné době přišel Google se svou vlastní verzí AI, a to konkrétně Google Bard, bylo namístě položit otázku týkající se definice AI rovněž jemu. Jeho odpověď zněla: „AI je obor informatiky, který se zabývá vytvářením inteligentních agentů. Inteligentní agent je systém, který je schopen samostatně přistupovat k informacím a řídit své chování tak, aby dosáhl svých cílů.

AI je rozsáhlý obor, který zahrnuje mnoho různých suboblastí, jako je strojové učení, počítačové vidění, zpracování přirozeného jazyka a robotika. AI se používá v široké škále aplikací, jako je zdravotnictví, finance, doprava, výroba a zákaznický servis.

AI je rychle se rozvíjející obor, který má potenciál revolučním způsobem změnit náš život. AI již začíná mít významný dopad na naši společnost a tento dopad se v příštích letech jen zvětší.

⁹⁸ Tamtéž. Přeloženo strojově z angličtiny pomocí (AI nástroje) DeepL.com.

Definice AI není jednoznačná. Někteří odborníci ji definují jako schopnost strojů myslet a jednat jako lidé, zatímco jiní ji definují jako schopnost strojů provádět úkoly, které jsou typické pro lidskou inteligenci, jako je učení, řešení problémů a rozhodování.

Neexistuje jediný způsob, jak vytvořit AI. Existuje mnoho různých přístupů k AI, z nichž každý má své vlastní silné a slabé stránky. Některé z nejběžnějších přístupů k AI jsou:

Strojové učení: Strojové učení je podoblast AI, která se zabývá vytvářením systémů, které se mohou učit z dat bez toho, aby byly explicitně naprogramovány. Strojové učení je velmi úspěšné v řadě aplikací, jako je rozpoznávání obrázků, rozpoznávání řeči a filtrace spamu.

Počítačové vidění: Počítačové vidění je podoblast AI, která se zabývá zpracováním a interpretací vizuálních informací. Počítačové vidění se používá v řadě aplikací, jako je rozpoznávání obličejů, řízení vozidel a lékařská diagnostika.

Zpracování přirozeného jazyka: Zpracování přirozeného jazyka (NLP) je podoblast AI, která se zabývá interakcí mezi počítači a lidským jazykem. NLP se používá v řadě aplikací, jako je strojový překlad, zpětná vazba k zákazníkům a vyhledávání informací.

Robotika: Robotika je obor, který se zabývá navrhováním, konstrukcí, provozem a použitím robotů. Roboty se používají v řadě aplikací, jako je výroba, zdravotnictví a průzkum.

AI je stále ve svém raném vývoji, ale již má významný dopad na naši společnost. AI se používá v široké škále aplikací, jako je zdravotnictví,

finance, doprava, výroba a zákaznický servis. V příštích letech se dopad AI bude jen zvětšovat.“⁹⁹

Na velmi obecnou otázku se mi dostalo velmi obecné (i když daleko rozsáhlejší) odpovědi, než tomu bylo v případě ChatGPT. Bard se pokusil vysvětlit i jednotlivé přístupy k AI. Co se definice týče, Bard, stejně jako ChatGPT, označil AI za obor, nikoliv za software nebo stroj jako takový.

V souvislosti se shora uvedeným bylo na místě zjistit ještě stanovisko AI ke vztahu mezi jí samotnou a softwarem (jako typickým autorským dílem, jehož právní regulaci máme již desítky let a umíme jej popsat a uchopit). Na tento mi ChatGPT odpověděl, že: *„AI a software jsou dvě různé, ale navzájem propojené koncepty.*

Software je všeobecným termínem, který se používá pro označení sady instrukcí, které řídí činnost počítače nebo jiného elektronického zařízení. Softwarový program může být napsán lidským programátorem a slouží k vykonávání určitých úloh nebo poskytování funkcí podle instrukcí, které jsou v něm zakódovány.

Na druhou stranu je umělá inteligence speciální oblastí výzkumu a vývoje, která se zabývá tvorbou systémů, které mají schopnost provádět úkoly, které by obvykle vyžadovaly lidskou inteligenci. AI se snaží vytvořit počítačové systémy, které mohou uvažovat, rozpoznávat, učit se a rozhodovat na základě dat a zkušeností.

AI využívá sofistikovaných algoritmů a technik, jako je strojové učení, neuronové sítě, hluboké učení a další, k dosažení určitých úrovní autonomie a inteligentního chování. UI může například rozpoznávat

⁹⁹ <https://bard.google.com/>

obrazy, zpracovávat přirozený jazyk, vyhodnocovat data, předvídat trendy, rozpoznávat vzorce a provádět složité rozhodování.

Závěrem lze říci, že umělá inteligence je specifickou oblastí softwarového vývoje, která se zaměřuje na vytváření systémů s inteligentními schopnostmi. Software je širší termín, který zahrnuje jakékoli instrukce nebo programy, které řídí činnost počítačových systémů, včetně těch bez AI.¹⁰⁰

Takovýmto způsobem se tedy vidí samotná AI. Definuje se jako vědní obor, případně obor informatiky, který se liší od softwaru zejména tím, že je schopen samostatně přistupovat k informacím a řídit své chování tak, aby dosáhl svých cílů. Na rozdíl od prostého softwaru je AI schopna se učit a přizpůsobovat.

Existuje však nějaká oficiální, resp. legální (závazná) definice AI?

Při hledání odpovědi na tuto otázku je třeba postupovat systematicky. Je nezbytné nahlédnout do nezávazných předpisů mezinárodních organizací nebo ještě neúčinných (ač později snad právně závazných) předpisů, které chystá Evropská unie. Rovněž bude nezbytné provést rozbor odborné literatury, jelikož v českém ani mezinárodním právním řádu doposud žádná legální definice neexistuje.

¹⁰⁰ Tamtéž. Přeloženo strojově z angličtiny pomocí (AI nástroje) DeepL.com.

2.2. Definice umělé inteligence dle mezinárodních organizací

2.2.1. Definice umělé inteligence dle UNESCO

Na mezinárodním poli s jednou z nezávazných definic AI přichází UNESCO v rámci svého Doporučení o etice umělé inteligence¹⁰¹. UNESCO v tomto doporučení publikovaném v roce 2022 nemá ambici nabídnout jedinou definici AI, ale pokouší se zabývat a nadefinovat ty systémy AI, které mají zásadní etický význam. Pro tyto poskytuje následující definici: „*Systémy AI jsou takové systémy, které mají schopnost zpracovávat data a informace způsobem, který se podobá inteligentnímu chování, a obvykle zahrnuje aspekty uvažování, učení, vnímání, předvídání, plánování nebo řízení.*“¹⁰² Jednotlivé systémy, jejich způsoby fungování, jakož i metody, které využívají jsou pak v doporučení dále rozebrány a upřesněny. Společné jim je dle doporučení zejména to, že vykazují jistou míru autonomie.

¹⁰¹ UNESCO. *Doporučení o etice umělé inteligence*. In UNESCO [online]. 2022. [cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>.

¹⁰² Tamtéž. Str. 10.

2.2.2. Definice umělé inteligence dle Rady Evropy

Další definici AI nabízí na mezinárodní úrovni Rada Evropy, která v roce 2022 zřídila Výbor pro umělou inteligenci (CAI), který měl zahájit proces vyjednávání o právním nástroji týkajícím se vývoje, návrhu a používání umělé inteligence na základě standardů Rady Evropy pro lidská práva, demokracii a právní stát. CAI vypracovala návrh Úmluvy o umělé inteligenci, lidských právech, demokracii a panství práva, kde v čl. 2 písm. a) specifikovala AI jako „*strojový systém, který je schopen informovat nebo autonomně generovat výstupy, jako jsou předpovědi, doporučení nebo rozhodnutí pomocí strojových anebo lidských dat a vstupů a ovlivňovat prostředí, se kterým interaguje*“¹⁰³.

2.2.3. Definice umělé inteligence dle Evropské unie

Již v roce 2012 se AI začíná zabývat Evropská unie a zahajuje projekt RoboLaw (Regulating Emerging Robotic Technologies in Europe: Robotics facing Law and Ethics).¹⁰⁴ Tento projekt byl v květnu 2014 ukončen, avšak zveřejnil Pravidla regulace robotiky a na jeho základě byla v roce 2015 ustanovena pracovní skupina, která vypracovala Návrh usnesení Evropského parlamentu se sérií doporučení v soukromoprávní oblasti na poli robotiky určených

¹⁰³ RADA EVROPY. VÝBOR PRO UMĚLOU INTELIGENCI (CAI). Revidovaný nultý návrh [Framework]. Úmluva o umělé inteligenci, lidských právech, demokracii a právním státě. In: Ústav pro studium totalitních režimů: Rada Evropy [online]. 6.1.2023. [cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/cai-2023-01-revised-zero-draft-framework-convention-public/1680aa193f>

¹⁰⁴ <https://cordis.europa.eu/project/id/289092>

Komisi.¹⁰⁵ Na základě tohoto návrhu jakož i na základě Studie pravidel robotiky sepsané akademiky¹⁰⁶ bylo Evropským parlamentem přijato usnesení, které obsahovalo základní doporučení týkající se pravidel robotiky¹⁰⁷ a ve kterém byla Komise vyzvána k úpravě využití AI v následujících 10 ž 15 letech.¹⁰⁸

Navazujícím dokumentem, který se v rámci Evropské Unie zaměřuje na AI a pokouší se o její definici je Sdělení Komise o umělé inteligenci pro Evropu z roku 2018. Tento dokument nahlíží na AI jako na „*systemy vykazující inteligentní chování v podobě vyhodnocování svého okolí a následného rozhodování či vykonávání kroků – s určitou mírou autonomie – k dosažení konkrétních cílů. Systemy využívající technologii umělé inteligence mohou být čistě softwarové, které působí jen ve virtuálním světě (např. hlasoví asistenti, program na analýzu snímků, vyhledávače, systemy rozpoznávání hlasu a obličeje, nebo mohou být zabudovány do technického vybavení (např.*

¹⁰⁵ EVROPSKÝ PARLAMENT. Návrh zprávy s doporučeními pro komisi o občanskoprávních předpisech v oblasti robotiky. [2015/2013 INL]. In: Zprávy z konference o robotice v České republice, která se konala v roce 2015: Zpráva - A8-0005/2017 Evropský parlament [online]. 31.5.2015. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_CS.html

¹⁰⁶ EVROPSKÝ PARLAMENT. Studie pro výbor JURI, Evropská občanskoprávní pravidla v oblasti robotiky. [online]. říjen 2016. [cit. 19.7.2023] Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130181/public-consultation-robotics-summary-report.pdf>

¹⁰⁷ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku [2015/2013(INL)] [online]. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_CS.html#title1

¹⁰⁸ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. Umělá inteligence a právo. Praha: Wolters Kluwer, 2020, str. 6-7.

*pokročilé roboty, autonomní vozidla, drony a různé formy využití internetu věcí).*¹⁰⁹

V roce 2019 byla činná ve snaze o definici AI rovněž Expertní skupina pro AI¹¹⁰ zřízená pro účely Komise, která zveřejnila svůj vlastní dokument *Definice AI: Hlavní schopnosti a vědní obory*. Tento dokument rozšiřuje definici umělé inteligence, jak je vymezena ve sdělení Komise o umělé inteligenci. Definice AI podle Expertní skupiny pro AI zní: *„Systémy umělé inteligence (AI) jsou softwarové (a případně i hardwarové) systémy navržené lidmi, které za účelem komplexního cíle působí ve fyzické či digitální dimenzi na základě vnímání svého okolí prostřednictvím sběru dat, interpretace shromážděných strukturovaných nebo nestrukturovaných dat, uvažováním na základě znalostí nebo zpracováním informací získaných z těchto dat a rozhodují o nejlepší akci (akcích), kterou (které) je třeba podniknout k dosažení daného cíle. AI mohou využívat buď symbolická pravidla, nebo se naučit numerický model, a mohou také přizpůsobovat své chování analýzou toho, jak se chovají prostředí je ovlivněno jejich předchozími akcemi. Jako vědecká disciplína zahrnuje umělá inteligence několik přístupů a technik, jako je strojové učení (z nichž hluboké učení a posilovací učení jsou konkrétními příklady), strojové uvažování (které zahrnuje plánování, rozvrhování, reprezentace znalostí a uvažování, vyhledávání a optimalizace) a robotiku (která zahrnuje řízení, vnímání, senzory a aktuátory, jakož i integraci všech ostatních technik do*

¹⁰⁹ Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Umělá inteligence pro Evropu. [online]. 25.4.2018. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=COM:2018:237:FIN>

¹¹⁰ Expertní skupina pro umělou inteligenci zřízená Evropskou komisí. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/european-approach-artificial-intelligence>

*kyberneticko-fyzických systémů).*¹¹¹ Tato expertní skupina se tedy domnívá, že v případě AI je zásadní racionalita a racionální systém musí být schopen vnímat okolí pomocí senzorů (kamer, mikrofonů nebo třeba i webových stránek), zpracovávat informace (logicky myslet) a rozhodovat (byť i v nějakých mantinelech). Systémy, které jsou schopny těchto postupů jsou základní verze AI, které nejsou schopny upravovat své chování. Upravit chování jsou schopny až učící se racionální systémy, které jsou schopny vyhodnotit nový stav prostředí a upravit své postupy k dosažení lepších cílů.¹¹²

Na poli Evropské Unie dále nabídl v roce 2020 na svých webových stránkách definici AI přímo Evropský parlament (dále jen: „EP“). *„AI je schopnost strojů napodobovat lidské schopnosti, jako je uvažování, učení se, plánování nebo kreativita. Umělá inteligence umožňuje technickým systémům reagovat na vněmy z jejich prostředí, řešit problémy a dosahovat určitých cílů. Zabudovaný počítač přijímá data - která byla již připravena, nebo jsou sbírána pomocí vlastních sensorů a kamer - ty následně vyhodnotí a reaguje na ně. Systémy umělé inteligence jsou schopné pracovat samostatně a také měnit a*

¹¹¹ EVROPSKÁ KOMISE. Expertní skupina pro umělou inteligenci. Definice umělé inteligence: hlavní schopnosti a vědecké disciplíny. [online]. zveřejněno 8.4.2019. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines>

¹¹² KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. [op .cit.], str. 8.

přizpůsobovat své jednání na základě vyhodnocení efektů předchozích akcí.“¹¹⁵

Jedná se o další nezávaznou definici AI, vytvořenou 4.9.2020 a aktualizovanou 26.3.2021, která je stále přístupná na stránkách Zpravodajství EP v sekci Společnost. Mimo jiné je zde zmiňováno také využití AI a velice stručně její jednotlivé typy.

O legální definici se ale Evropská Unie v současné době rovněž pokouší, a to prostřednictvím aktuálně navrhovaných právních předpisů (viz kapitola 4 níže). Reaguje na rychlý technologický vývoj v této oblasti, zejména veřejné spuštění rozsáhlých jazykových modelů (tzv. LLM) na konci minulého roku.

Představili jsem si tedy definice AI dle samotné AI a definice mezinárodních organizací. Celou řadu dalších definic tohoto fenoménu je však možné nalézt rovněž (a zejména) v odborné literatuře a pro účely právního postoje k AI je nezbytné nahlédnout i do nich.

¹¹⁵ ZPRAVODAJSTVÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU. Co je umělá inteligence a jak ji využíváme? [online]. 26.3.2021. [cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200827STO85804/umela-inteligence-definice-a-vyuziti>

2.2.3. Definice umělé inteligence dle odborné literatury

V obecné rovině se odborní autoři shodují na tom, že jednoznačná definice AI v podstatě prozatím neexistuje a že se jedná o mnohovýznamový pojem.¹¹⁴ Navíc je AI vzhledem k jejímu charakteru velice obtížné obecně avšak dostatečně určitě a stručně nadefinovat. Domnívám se, že tento fenomén nás bude provázet i nadále a veškeré snahy a definici budou pravděpodobně vždy bojovat s jejich rychlým zastaráváním či s přílišnou obecností.

Stejně jako se nadefinovala sama AI je možno velice obecně (zpravidla mimo právní prostor) definovat AI jako počítačovou vědu, která se pokouší u počítačových programů napodobit lidskou inteligenci¹¹⁵ nebo také jako vědní obor, který se zabývá počítačovými procesy, které vykazují charakteristiky přisuzované lidské inteligenci.¹¹⁶

¹¹⁴ KRAUSOVÁ, Alžběta et al. Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR. *Úřad vlády České republiky* [online]. Publikováno 10. 12. 2018 [cit. 19. 7. 2023]; MYŠKA, Matěj; ZIBNER, Jan. Umělá inteligence: výzva autorství. *Iurium Scriptum*. Olomouc: Nugis Finem. 2019, roč. 2019, č. 1, s. 49-60; RUSSELL, Stuart; NORVIG, Peter. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 3. vydání. New Jersey: Prentice Hall, 2009.

¹¹⁵ RUSSEL; NORVIG, [op. cit.], s. 2–3.

¹¹⁶ DICKENSON, Julia; MORGAN, Alex; CLARK, Birgit. Creative machines: ownership of copyright in content created by artificial intelligence applications. *European Intellectual Property Review*. 2017, roč. 39, č. 8, s. 1.

Pro právo je však příhodnější pohlížet na AI z úhlu, který sama AI spíše nenabízí, a to jako na software. V takovém pojetí se AI stává objektem práva a představuje ji stroj (nikoliv pouze jeho vlastnosti, ale stroj samotný jako takový).¹¹⁷ Takovýto stroj na rozdíl od běžných „hloupých“ strojů svému uživateli kvalitativně mnohem lépe asistuje. Vnímání AI jako objektu práva je pro hlubší právní analýzy asi nejpraktičtější pojetí, protože pokud bychom vnímali AI jako vědní obor, asi těžko by byla schopna kupříkladu vytvořit nebo se spolupodílet na vytvoření uměleckého díla.¹¹⁸ Postoj k AI jako k softwaru zaujala rovněž Evropská komise, která chápe AI jako *„systém vykazující inteligentní chování v podobě vyhodnocování svého okolí a následného rozhodování či vykonávání kroků – s určitou mírou autonomie – k dosažení konkrétních cílů.“*¹¹⁹ Co se týče případné způsobilosti AI být subjektem práva, jedná se o zvláštní problematiku, která by vydala na samostatnou kapitolu.

¹¹⁷ MYŠKA, ZIBNER, [op. cit], s. 50.

¹¹⁸ HROCH, Jaroslav. Autorskoprávní ochrana výtvorů umělé inteligence. Brno, 2019. Diplomová práce. Masarykova univerzita, s. 18.

¹¹⁹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské Radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Umělá inteligence pro Evropu. *EUR-Lex* [online]. 2018, COM/2018/237 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=COM:2018:237:FIN>

Kombinaci obého zvolil při přednášce Umělá inteligence a život zítřka 13. května 2019 jeden z největších odborníků na tuto otázku, prof. Michal Pěchouček z ČVUT, když nadefinoval AI jako: „za první vědeckou disciplínu a zároveň soubor softwarových nebo hardwarových technologií pomáhající automatizovat, zrychlovat, zpřesňovat nebo škálovat lidské kognitivní schopnosti – vnímat, poslouchat, uvažovat a rozhodovat.“

To, co odlišuje AI od jednoduchých softwarů je zejména její autonomie. Základem a podstatou většiny současných AI, který umožňuje AI být do určité míry autonomní, je technika strojového učení.¹²⁰

Strojové učení (machine learning), které je v podstatě podmnožinou AI, pracuje zejména díky výpočetním algoritmům. Tyto algoritmy se učí na základě porovnávání velkého množství vstupních a výstupních dat. Na základě tohoto tréninku je pak „stroj“ schopen ze vstupních dat předpovědět výstup.¹²¹

¹²⁰ POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 11, s. 23.

¹²¹ HELM, J.M., SWIERGOSZ, A.M., HAEBERLE, H.S. et al. Machine Learning and Artificial Intelligence: Definitions, Applications, and Future. *Directions. Curr Rev Musculoskelet Med* 13, str. 69–70 (2020). <https://doi.org/10.1007/s12178-020-09600-8>. [Cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12178-020-09600-8>.

Existují tři základní přístupy ke strojovému učení, a to učení s učitelem (supervised learning), učení bez učitele (unsupervised learning) a učení s posilováním (reinforcement learning). V případě supervised learning jsou nabídnuta systému vstupní data s příklady žádoucích výstupů a systém na základě takových příkladů aplikuje správný přístup i na další příklad. Při unsupervised learning jsou systému poskytována pouze vstupní data bez výstupů, na které musí přijít systém sám. Nejvíce se však v současnosti hovoří o reinforcement learning, kdy systém již vyhodnocuje výsledky zcela sám a je následně odměněn tak, aby byl motivován k co nejlepším výstupům.

Zvláštním druhem (a tedy opět podmnožinou) strojového učení je hluboké učení (deep learning), které spočívá ve využití neuronových sítí.¹²² Tyto jsou inspirovány lidským mozkem, ale jsou uměle vytvořené a namísto lidských neuronů zde figurují jednotky, které jsou mnoha vzájemnými spojeními propojeny do sítě. Ta přisuzuje během procesu učení vstupním datům různou váhu, na základě čehož vyhodnocuje situace, se kterými se dosud nesešla.¹²³

¹²² Definice AI expertní skupiny, [op. cit.], str. 3.

¹²³ KOLAŘÍKOVÁ, HORÁK, [op. cit.], str. 14.

Aby strojové učení fungovalo co nejlépe, je zcela zásadní mu dodat co největší množství dat. Tato „big data“ jsou pak systémem AI vytěžována. Tomuto vytěžování říkáme tzv. data mining a právě jím se mimo jiné zabývá nedávno transponovaná směrnice, která novelizovala náš autorský zákon a přidala několik nových ustanovení, která toto vytěžování dat z pohledu autorského práva legalizují. Data rostou v aktuálním světě závratným tempem, což je bezesporu jedním z důvodů, proč AI může pracovat čím dál dokonaleji.

Na přelomu 20. let 21. století vyvstává potřeba nadefinovat nové systémy, které se neuvěřitelnou rychlostí rozvíjí a dostávají se mezi laické uživatele. Existuje celé řada definic vzniknuvších zejména z rukou k tomu zřízených expertních skupin v rámci mezinárodních organizací. O vysvětlení, co to vlastně AI je, se samozřejmě pokouší i odborníci, kteří se shodují na tom, že jednotná definice vlastně neexistuje. Nejblíže snahám o jednotnou definici je ale aktuálně Evropská unie, která se v rámci návrhů nových právních předpisů snaží takovou závaznou definici nabídnout (viz kapitola 4 níže).

3. Aktuální právní úprava umělé inteligence v autorském právu v České republice

I přesto, že tendence zakotvení AI vycházejí zejména ze zahraničí a z debat na mezinárodní úrovni, potřeba právní úpravy AI se tím pochopitelně propisuje rovněž do národních úprav, kde jsou právní předpisy občanům daleko blíže a jsou pro ně přímo závazné. Důvodem toho je snaha o jednotnost a neroztříštěnost

jednotlivých státních předpisů, což by mělo do budoucna vést k usnadnění přeshraničního obchodu a spolupráce. Jedním z takových projevů je i nejaktuálnější novelizace autorského zákona.

Na konci loňského roku, dne 9. 12. 2022, podepsal prezident České republiky zákon vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 429/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), a další související zákony (dále jen „novela“). Tato novela transponovala směrnici o autorském právu na jednotném digitálním trhu (dále jen „Směrnice“)¹²⁴ a směrnici o pravidlech pro online vysílání a převzatá vysílání (dále jen „směrnice OnlineSatCab“)¹²⁵, nabyla účinnosti 5. 1. 2023 a relativně významně zasáhla do podoby autorského zákona.

Nejvíce diskutovaný a kontroverzní byl v souvislosti s touto implementací čl. 17 Směrnice, kterým se vedle dalšího zavádí nová dimenze poskytovatele online služeb a zásadně se mění

¹²⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES.

¹²⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789 ze dne 17. dubna 2019, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS.

institut tzv. bezpečného přístavu („safe harbor“)¹²⁶. Ten byl zaveden pro poskytovatele směrnicí o elektronickém obchodu¹²⁷ a chránil je před odpovědností za díla nahrávaná na jejich platformy koncovými uživateli.¹²⁸ Obecně má čl. 17, ostatně stejně jako celá Směrnice, zejména posílit jednotný vnitřní digitální trh a sjednotit podmínky napříč členskými státy.

Přijetí čl. 17 bylo Evropským parlamentem odůvodněno zejména narůstající hodnotovou propastí (tzv. „value gap“), kdy na internetu vytrvale vzrůstá množství nezákonně zveřejněných autorskoprávně chráněných děl a příjmy nositelů práv klesají. Uvedené pociťují zejména nositelé práv hudebního průmyslu, kteří nejsou ze strany velkých platforem jako YouTube nebo Facebook téměř vůbec (nebo jen zcela nedostatečně) odměňováni. Zřejmě i z tohoto důvodu čl. 17 Směrnice zavádí pojem poskytovatele online služeb a zcela zásadním způsobem posiluje jeho odpovědnost.

Pro účely této kapitoly se však zaměřím na implementaci dvou jiných ustanovení Směrnice, a to čl. 3 a 4, které upravují výjimky z výlučných práv chráněných autorským zákonem pro účely tzv.

¹²⁶ Podle článku 14 Směrnice o elektronickém obchodu je odpovědnost poskytovatele vyloučena, pokud (i) poskytovatel nebyl účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací a ani s ohledem na nárok na náhradu škody si není vědom skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávní činnost nebo informace, nebo (ii) jakmile se poskytovatel o protiprávní činnosti nebo informaci dozvěděl, jednal s cílem je odstranit nebo znemožnit k nim přístup.

¹²⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu).

¹²⁸ Čl. 14 směrnice o elektronickém obchodu.

vytěžování textů nebo dat (tzv. text and data mining). Právě v těchto ustanoveních je patrné první zakotvení aspektů AI do českého práva.

Jak vyplývá ze závěrečné zprávy RIA a důvodové zprávy, jejichž předkladatelem bylo Ministerstvo kultury ČR, mezi hlavními cíli novely bylo zlepšení postupů poskytování licencí k užití autorskoprávně chráněného obsahu, zlepšení dostupnosti autorskoprávně chráněného obsahu, a to i přeshraničně, přizpůsobení právní úpravy výjimek z výlučných autorských práv pro účely vědy a výzkumu, zejm. pro účely digitálního vzdělávání a digitalizace a uchovávání kulturního dědictví a dosažení dobře fungujícího trhu pro autorskoprávně chráněný obsah.

Legislativní proces probíhal déle než rok.

Doslovné znění dotčených článků Směrnice je následující:

Článek 3

Vytěžování textů a dat pro účely vědeckého výzkumu

1.Členské státy stanoví výjimku z práv stanovených v čl. 5 písm. a) a čl. 7 odst. 1 směrnice 96/9/ES, v článku 2 směrnice 2001/29/ES a v čl. 15 odst. 1 této směrnice s ohledem na rozmnoženiny a extrakce zhotovené výzkumnými organizacemi a institucemi kulturního dědictví za účelem vytěžování textů a dat z děl nebo jiných předmětů ochrany, k nimž mají zákonný přístup, pro účely vědeckého výzkumu.

2.Rozmnoženiny a extrakce děl nebo jiných předmětů ochrany zhotovené v souladu s odstavcem 1 musí být uloženy s vhodnou úrovní zabezpečení a smějí být uchovávány pro účely vědeckého výzkumu, včetně ověření výsledků výzkumu.

3. Nositelé práv mohou uplatňovat opatření k zajištění bezpečnosti a integrity sítí a databází, v nichž jsou díla nebo jiné předměty ochrany uloženy. Tato opatření nepřekročí rámec toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle.

4. Členské státy podporují nositele práv, výzkumné organizace a instituce kulturního dědictví v tom, aby k uplatňování povinností uvedených v odstavci 2 a opatření uvedených v odstavci 3 vymezily společně dohodnuté osvědčené postupy.

Článek 4

Výjimky a omezení pro vytěžování textů a dat

1. Členské státy stanoví výjimku z práv nebo omezení práv stanovených v čl. 5 písm. a) a v čl. 7 odst. 1 směrnice 96/9/ES, v článku 2 směrnice 2001/29/ES, v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice 2009/24/ES a v čl. 15 odst. 1 této směrnice pro rozmnoženiny a extrakce zhotovené za účelem vytěžování textů a dat z děl nebo jiných předmětů ochrany, k nimž mají zákonný přístup. 17.5.2019 L 130/113 Úřední věstník Evropské unie CS

2. Rozmnoženiny a extrakce zhotovené podle odstavce 1 smějí být uchovávány pouze po dobu nezbytnou pro účely vytěžování textů a dat.

3. Výjimka nebo omezení podle odstavce 1 se použijí pod podmínkou, že si nositelé práv výslovně nevyhradili užití děl a jiných předmětů ochrany podle uvedeného odstavce vhodným způsobem, jako jsou strojově čitelné prostředky v případě obsahu zpřístupněného veřejnosti online.

4. Tímto článkem není dotčeno uplatňování článku 3 této směrnice.

Tato ustanovení byla do českého autorského zákona implementována zavedením dvou nových zákonných licencí v § 39c a 39d AZ. Jedná se o licence k rozmnožování díla pro účely

automatizované analýzy textů nebo dat a o licence k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat k vědeckému výzkumu. Namísto doslovného překladu a užití pojmu vytěžování (jak použito v čl. 3 Směrnice) bylo nakonec v české úpravě zvoleno pojmu automatické analýzy, jelikož „vytěžování“ se v době přijímání novely v autorském zákonu nacházelo, a to v § 90 jako zvláštní právo pořizovatele databáze a mělo poněkud odlišný význam.

§39c

Licence k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo zhotoví rozmnoženinu díla za účelem automatizované analýzy textů nebo dat v digitální podobě, prováděné za účelem získání informací, zahrnujících mimo jiné vzory, tendence a souvztažnosti; takto zhotovenou rozmnoženinu je oprávněn uchovat pouze po dobu nezbytnou pro účely této automatizované analýzy textů nebo dat.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije pro rozmnoženiny díla, jehož autor si užití podle odstavce 1 výslovně vyhradil vhodným způsobem; v případě díla zpřístupněného podle § 18 odst. 2 strojově čitelnými prostředky.

(3) Ustanoveními odstavců 1 a 2 není dotčeno ustanovení § 39d.

§ 39d

Licence k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat k vědeckému výzkumu

Do práva autorského nezasahuje

a) vysoká škola, která jako součást své činnosti provádí vědecký výzkum, nebo právnická osoba, jejímž hlavním cílem je provádět vědecký výzkum nebo vykonávat vzdělávací činnost zahrnující rovněž vědecký výzkum, jestliže je vědecký výzkum této vysoké školy nebo právnické osoby prováděn tak, aby přístup k jeho výsledkům nebyl přednostně umožněn tomu, kdo na tuto vysokou školu nebo právnickou osobu vykonává rozhodující vliv, a současně tak, aby výzkum byl prováděn ve veřejném zájmu nebo na neziskovém základě nebo tak, že všechny zisky jsou zpětně investovány do vědeckého výzkumu této vysoké školy nebo právnické osoby, nebo

b) instituce kulturního dědictví, zhotoví-li pro účely vědeckého výzkumu rozmnoženinu díla za účelem automatizované analýzy textů nebo dat v digitální podobě, prováděné za účelem získání informací, zahrnujících mimo jiné vzory, tendence a souvztažnosti; takto zhotovenou rozmnoženinu je povinna uložit s vhodnou úrovní zabezpečení a může ji uchovávat pro účely vědeckého výzkumu, včetně ověření výsledků výzkumu.

Tzv. text and data mining představuje „automatizované výpočetní analýzy informací v digitální podobě, například textu, zvuků, obrazů nebo dat. Tyto technologie umožňují zpracovávání velkého množství informací za účelem získávání nových poznatků a objevování nových tendencí“.¹²⁹

Nutno podotknout, že stejně jako u jiných zákonných licencí je i v tomto případě nezbytné dodržení tzv. tříkrokového testu dle § 29 odst. 1 AZ.

¹²⁹ Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku 31/0. Str. 46. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=31&CT1=0>

Nově zavedené zákonné licence je možno použít i pro komerční účely a jedná se o právní úpravu, která ve své podstatě legalizuje počínání AI zejména při jejím vývoji. Ta díky tomu může v souladu s právem v rámci svého „učení“ vytěžovat (analyzovat) i texty a data, která jsou jinak chráněná autorským právem.

Jedinou možnou cestou, jak se tomuto mohou autoři takových textů a dat bránit je, že si výslovně zákonem předvídaným způsobem vymíní, že si takové zpracování nepřejí. Dle § 39c odst. 3 AZ (a v souladu s čl. 4 Směrnice) jde o možnost autora (případně nositele práv k předmětu ochrany) vyhradit si vhodným způsobem užití svého díla (předmětu ochrany). Taková výhrada musí být provedena tzv. strojově čitelnými prostředky (což je aktuálně možné jednoduše provést např. strukturováním metadat do formátu, který jsou automatizované nástroje schopny přečíst). Důvodová zpráva správně uvádí, že obecná vyjádření na webových stránkách nebo v podmínkách pro užití obsahu nebudou dostatečná a neměla by být považována za vhodný prostředek k provedení výhrady práv. Nutno podotknout, že takovou možnost mají autoři pouze do budoucna a postrádají ji v případě automatizované analýzy textů a dat použitých k vědeckému výzkumu.¹⁵⁰

V rámci českého práva se tedy první právní úprava AI (ač ne přímo výslovně pojmenovaná) nachází nově v autorském zákoně v § 39 c a §39d jako zvláštní licence k rozmnožování děl. Vzhledem k tendencím Evropské unie lze očekávat, že další regulace budou postupně následovat, a to zejména v oblasti odpovědnosti za výstupy AI.

¹⁵⁰ Tamtéž. Str. 47.

4. Legislativa týkající se AI v rámci Evropské unie

Zcela zásadní by pro vývoj v oblasti právní úpravy AI mohly být aktuálně připravované předpisy, které se chystají v rámci Evropské unie. Pokud tyto úspěšně projdou procesem schvalování, bude se jednat zřejmě o jednu z celosvětově prvních čistě AI právních úprav. Jedna by měla mít podobu nařízení, tedy pro zúčastněné státy přímo závazné právní úpravy, a druhá podobu směrnice, jež bude nezbytné jednotlivými státy implementovat do jejich národních právních úprav.

4.1. Akt o umělé inteligenci

Prvním z nich je návrh tzv. Aktu o umělé inteligenci. Evropská komise se v Bruselu dne 21. 4. 2021 usnesla na návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (dále jen „Návrh aktu“) a mění určité legislativní akty Unie.

Návrh aktu představuje hlavní součást strategie pro jednotný digitální trh a vzešel zejména z potřeby zajištění fungování vnitřního trhu Unie v oblasti vývoje produktů a služeb využívajících technologie AI, jejich uvádění na trh a využívání. Jedním z hnacích motorů vypracování Návrhu aktu byl politický závazek Komise na období 2019 – 2024, která si mimo jiné stanovila za cíl na jedné straně podporovat zavádění AI, ale zabývat se rovněž riziky s využitím těchto technologií spojenými. Navíc jednotlivé členské státy začaly uvažovat o zavedení vnitrostátních pravidel, které by v konečném důsledku mohly

znamenat roztržštěnost vnitřního trhu EU a snížení právní jistoty pro poskytovatele i uživatele systémů AI. Všechny uvedené kroky měly vést rovněž k tomu, aby nedocházelo k protichůdným vnitrostátním úpravám a omezování volného oběhu zboží a služeb obsahující AI.

Jedním z prvních výsledků tohoto snažení byla již v roce 2020 tzv. Bílá kniha¹³¹, která měla vytvořit systém důvěry právě navržením právního rámce AI, tak aby v konečném důsledku AI zvyšovala kvalitu života lidí.

V říjnu roku 2020 významně přispěl v oblasti regulace AI rovněž Evropský parlament, který vydal několik usnesení¹³², přičemž jedno z nich se týkalo i duševního vlastnictví¹³³, tedy i autorského práva. Evropský parlament s ohledem na všechny skutečnosti s AI související bere sice na vědomí Bílou knihu Komise, avšak zdůrazňuje, že v připravovaném Návrhu aktu bude třeba se více nežli tomu je v Bílé knize zabývat právě otázkou ochrany práv duševního vlastnictví. V této souvislosti bude nezbytné rovněž vytvořit společný evropský datový prostor. V souvislosti s právem autorským dále poukazuje na rozdíl mezi výtvořry lidské činnosti s pomocí AI a výtvořry generované AI (právě tyto totiž postrádají regulaci a měly být nějakým způsobem nově právně upraveny).

¹³¹ Bílá kniha o umělé inteligenci – evropský přístup k excelenci a důvěře, 19.2.2020, COM(2020) 65 final.

¹³² Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o rámci pro etické aspekty umělé inteligence, robotiky a souvisejících technologií, 2020/2012(INL); Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o režimu občanskoprávní odpovědnosti za umělou inteligenci, 2020/2014(INL).

¹³³ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence, 2020/2015(INI).

Rovněž by dle tohoto usnesení měl být kladen důraz na rozlišování práva duševního vlastnictví na vývoj technologií AI a práva duševního vlastnictví na výtvořené generované AI.

Evropský parlament má v této souvislosti za to, že pokud bude AI užívána pouze jako nástroj pomáhající autorovi v jeho tvůrčím procesu, nemělo by to zasahovat do aktuální úpravy autorského práva. V rámci tohoto usnesení zaujal Evropský parlament stanovisko, že kvůli zásadě originality, která se týká pouze fyzické osoby a musí být spojena s tvůrčí činností tvůrce, není nezbytné, aby byly výstupy AI způsobilé k ochraně podle autorského práva a vyzvala Komisi, aby se snažila v rámci Návrhu aktu nalézt neutrální přístup založený na poznacích k ustanovením autorského práva. Dále se Parlament vyjádřil k používání neosobních dat, u kterých bude nezbytné posoudit zákonné používání chráněných děl z hlediska stávajících výjimek (jako např. do českého autorského zákona přijatá zákonná výjimka pro vytěžování dat a textů dle Směrnice o právu autorském na jednotném digitálním trhu z roku 2019). Co víc, bude třeba další vyjasnění ochrany údajů chráněných autorským právem, čemuž by mohlo napomoci třeba i dobrovolné sdílení údajů a upozorňuje i na problematiku tzv. deep fakes (což je velmi realistický obrazový, zvukový nebo video obsah, který se znatelně podobá existujícím osobám, objektům, místům nebo jiným subjektům nebo událostem a který by se určité osobě mohl nepravdivě jevit jako autentický nebo pravdivý)¹⁵⁴. Ta v mezidobí

¹⁵⁴ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence, 2020/2015(INI). Str. 4-6. Dostupné z: [EUR-Lex - 52020IPO277 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/52020IPO277-EN-EN-LEX)

technologicky dospěla do celosvětově rezonujícího fenoménu s reálným využitím, který významným způsobem ovlivňuje uvažování nad mnoha právními tématy (ochrana osobnosti, dokazování, ochrana osobních údajů či páchaní trestné činnosti – např. šíření poplašné zprávy).

Komise si v návaznosti na shora uvedené stanovila při přípravách Návrhu aktu následující obecné cíle:

- zajistit, aby systémy AI, které budou uváděny na trh Unie a používány, byly bezpečné a aby byly v souladu se stávajícími právními předpisy o základních právech a hodnotách Unie,
- zajistit právní jistotu s cílem usnadnit investice a inovace v oblasti AI,
- zlepšit správu a účinné vymáhání stávajících právních předpisů upravujících základní práva a bezpečnostní požadavky platné pro systémy AI,
- usnadnit rozvoj jednotného trhu pro zákonné, bezpečné a důvěryhodné aplikace AI a zamezit roztržitému trhu.¹³⁵

Uvedené cíle se v Návrhu aktu promítají stanovením pravidel pro vývoj systémů AI, jejich uvádění na trh a používání v rámci EU.

Návrh aktu bude obsahovat jednotnou definici AI, která by neměla mít problém obstát i v budoucnu, jakož i definice dalších

¹³⁵ Návrh aktu o umělé inteligenci ze dne 21. 4. 2021. Str. 4. Dostupné z: [EUR-Lex - 52021PC0206 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/52021PC0206-EN)

základních pojmů jako jsou třeba poskytovatel a uživatel na které zejména se dle úvodních ustanovení tento Návrh aktu vztahuje.

Původní definice podle čl. I čl. 3 odst. 1) Návrhu aktu zněla: *„Systémem umělé inteligence“ se rozumí software, který je vyvinut pomocí jedné nebo více technik a přístupů uvedených v příloze I, a který může pro danou sadu cílů definovaných člověkem generovat výstupy, jako je například obsah, predikce, doporučení nebo rozhodnutí ovlivňující prostředí, s nimiž komunikují.*¹⁵⁶

Techniky a přístupy AI dle původní přílohy I k Návrhu aktu:

a) přístupy strojového učení, včetně učení s učitelem, bez učitele a posilovaného učení, používající celou řadu metod, včetně hlubokého učení

b) přístupy založené na logice a znalostech, včetně reprezentace znalostí, induktivního (logického) programování, znalostních základů, inferenčních a deduktivních mechanismů, (symbolického) uvažování a expertních systémů

*c) statistické přístupy, bayesovské odhadování, metody vyhledávání a optimalizace.*¹⁵⁷

Pokrok v oblasti AI za poslední dva roky (tedy od prvního návrhu aktu) však již 14. 6. 2023 vedl k tomu, že na plenárním zasedání poslanci EP odsouhlasili změnu definice a vypuštění přílohy č. 1. Nově je systém AI chápán jako:

¹⁵⁶ Hl. I čl. 3 odst. 1) Návrhu aktu o umělé inteligenci ze dne 21. 4. 2021. Dostupné z: [EUR-Lex - 52021PC0206 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/404/oj/1)

¹⁵⁷ Tamtéž.

„Strojový systém, který je navržen tak, aby fungoval s různou úrovní autonomie, a který může pro explicitní nebo implicitní zadání vytvářet výstupy, jako jsou předpovědi, doporučení nebo rozhodnutí, které ovlivňují fyzické nebo virtuální prostředí.“¹⁵⁸

Z nové definice je evidentní, že se zákonodárci snaží o co nejširší možné použití, a tedy o co nejjobecnější pojetí AI. Je zde rovněž patrný vliv hojně využívaných systémů (jako je ChatGPT), kde se vstup ze strany člověka minimalizuje.

Zajímavou změnou oproti prvotnímu návrhu je také zavedení tzv. *„všeobecného systému AI, který lze používat v široké škále aplikací, pro něž nebyl záměrně a konkrétně navržen, a který je pro ni přizpůsoben“*. I tento bod byl do čl. 3 odst. 1 přidán zejména kvůli aktuálně hojně používanému ChatGPT a podobným systémům generativní AI a jejich zahrnování do standardních softwarových produktů a webových stránek.

V dalších celkem 44 odstavcích nabízí Návrh aktu výčet a definice dalších pojmů s AI jakýmkoliv způsobem souvisejících. Návrh aktu rovněž v hlavě II. vypočítává praktiky, které jsou v oblasti AI natolik škodlivé, že je třeba je zakázat (jako jsou např. využívání podprahových technik mimo vědomí s cílem ovlivnit chování, využívání zranitelnosti určité skupiny v důsledku věku nebo postižení, a další). V hlavě III. vypočítává rizikové systémy a stanovuje metodiku řízení rizik u takových systémů AI, které jsou rizikové pro zdraví, bezpečnosti či základní práva osob. Další

¹⁵⁸ Pozměňovací návrhy přijaté Evropským parlamentem dne 14. června 2023 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)).

hlavy Návrhu aktu pak vypočítávají např. povinnost transparentnosti určitých systémů AI, opatření na podporu inovací nebo kupříkladu zavádí nový Úřad pro umělou inteligenci, který bude sídlit v Bruselu a bude podporovat členské státy při provádění nařízení, vydávat stanoviska, informovat veřejnost apod.¹³⁹

Aktuálně celý proces přijetí nařízení přechází do fáze triologu, ve které se zástupci Evropského parlamentu, Rady Evropské unie a Evropské komise musí shodnout na podobě aktu, která bude způsobilá ke schválení Evropským parlamentem a Radou Evropské unie.

4.2. Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci

Druhým z navrhovaných předpisů je návrh tzv. Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci¹⁴⁰ (dále jen: „Návrh směrnice“). Obdobně jako tomu bylo u Návrhu aktu i v případě Návrhu směrnice bylo její sepsání motivováno snahou o podporu a zavádění AI. Rovněž Návrh směrnice byl součástí politických směrů vytyčených Komisí v letech 2019 – 2024. Součástí již zmiňované Bílé knihy byla rovněž zpráva o odpovědnosti za AI, ve které byly vytyčeny konkrétní výzvy Komise související s pravidly odpovědnosti. Nevyřešená odpovědnost za škodu způsobenou AI (zejména tam, kde je vyžadována odpovědnost

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligence (Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci). 28. 9. 2022 [cit. 18.7.2023]. COM(2022) 496 final/2. Dostupné z: [EUR-Lex - 52022PC0496R\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexuris/ui/00012022PC0496R(01)-EN-2022-0496)

za zavinění) je totiž Evropskými společnostmi vnímána jak zcela zásadní překážka pro větší využívání AI. Aktuální právní úprava odpovědnosti, kdy poškozený musí prokázat protiprávní jednání škůdce naprosto nevyhovuje specifickým vlastnostem AI a stěžuje tak možnost uplatnění nároku na náhradu škody. Vzhledem k tomu, že státy stejně jako v předchozím případě začínají zvažovat přijetí legislativy upravující občanskoprávní odpovědnost za AI z obav z roztržitosti Komise přistoupila dne 28. 9. 2022 k přijetí Návrhu směrnice. Jedná se o tzv. efekt černé skříňky, který je způsoben právě specifickými vlastnostmi AI, její složitostí, autonomií a neprůhledností, a který způsobuje poškozenému komplikace při prokazování zavinění a příčinné souvislosti.

Návrh směrnice má být nástrojem pro úpravu mimosmluvních občanskoprávních nároků na náhradu škody, kterou způsobí systém AI v rámci subjektivní odpovědnosti. Návrh směrnice se výslovně nevztahuje na trestní odpovědnost. Základem pro uplatnění nároku má být vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti v případě zavinění tam, kde nebudou dodrženy povinnosti řádné péče (např. ty uvedené v Návrhu aktu). Návrh směrnice v tomto pojetí rozlišuje mezi standardními a vysoce rizikovými systémy AI, když v rámci výjimky z této domněnky dává žalovanému v případě rizikových systémů možnost prokázat, že žalobce má k dispozici dostatečné důkazy nebo odborné znalosti, kterými může prokázat příčinnou souvislost. Tato výjimka by měla motivovat případné žalované dodržovat veškeré povinnosti týkající se transparentnosti AI.

Součástí recitálu k Návrhu směrnice je rovněž následující nástin pojmu AI: *„Umělá inteligence je soubor základních technologií, které*

mohou přispět k široké škále přínosů napříč celým spektrem hospodářství a společnosti. Má velký potenciál pro technologický pokrok a umožňuje nové obchodní modely v mnoha odvětvích digitální ekonomiky.“¹⁴¹

Jelikož se v tomto případě jedná o směrnici, jakmile bude tato schválena, počkáme si dost pravděpodobně ještě nějakou dobu na její implementaci do české legislativy.

5. Závěr

Autonomní vozidla, roboti, filtry nevyžádané pošty, chytré domácnosti, digitální asistenti, či veřejně dostupná generativní umělá inteligence (ChatGPT, GoogleBard a řada dalších). To vše lze podřadit pod AI. Ať už budeme na AI nahlížet jako na vědu, vědní obor, obor počítačové vědy, software, objekt nebo subjekt práva, nejpriléhavější rčení, které mě pokaždé napadá je „Dobrý sluha, zlý pán“.

AI je samozřejmě obrovským pomocníkem, který je způsobilý za nás psát články, kreslit obrazy, skládat hudbu, odpovídat na otázky, které bychom jinak složitě hledali, či rozezpívat ve videu politiky. AI za nás může vyřídit e-mailovou korespondenci, vytvořit prezentaci nebo pomoci vybrat nejvhodnější uchazeče o zaměstnání. Co když se ale něco pokazí? Co když bude AI využívána k nelegální činnosti, špatně vyhodnotí nashromážděná data nebo neoprávněně použije cizí výstupy? Právě z těchto a z mnoha dalších důvodů je nezbytné ji dostatečně kvalitně právně zakotvit. Snažit se co nejméně zaostávat za jejím

¹⁴¹ Tamtéž. Bod 1 recitálu Návrhu Směrnice.

pokrokem a legislativně upravit její vývoj, používání i zneužívání. Zakotvit odpovědnost za výstupy, které poruší cizí práva, a zajistit transparentnost takových výstupů, aby zlý pán vymizel a ideálně zůstal jen poslušný sluha.

O to se v současné době pokouší prakticky celý svět. Některé státy se vydávají trochu více směrem k podpoře vývoje, typicky USA nebo Čína, v nichž probíhá největší vývojová aktivita těchto systémů a největší nasazování do reálného života. U jiných států či jejich uskupení lze spatřovat spíše restriktivní tendence – tak je tomu nesporně i v Evropské unii, která je řadou odborníků za svůj postoj aktuálně z mnoha důvodů kritizovaná. Bude velmi zajímavé pozorovat, jak rychle a kam se budou kroky jednotlivých možná spíš kontinentů nežli konkrétních států ubírat. Nejen legislativně, ale také v rozhodovací činnosti soudů.

AI se již stala součástí našich životů a společnosti a již není možné udělat krok zpět. V rámci své doktorské práce i další přednáškové činnosti si budu klást za cíl blíže zkoumat velice zajímavý vztah AI k autorskému právu v akademické i praktické rovině. Věřím, že bude o čem psát i přednášet.

JUDr. Barbora Kovářová

barbora.kovarova@upce.cz

Použité zdroje

Monografie

1. KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence a právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.
2. RUSSELL, Stuart; NORVIG, Peter. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 3. vydání. New Jersey: Prentice Hall, 2009.

Odborné články a příspěvky ve sbornících

3. DICKENSON, Julia; MORGAN, Alex; CLARK, Birgit. *Creative machines: ownership of copyright in content created by artificial intelligence applications*. European Intellectual Property Review. 2017, roč. 39, č. 8.
4. HELM, J.M., SWIERGOSZ, A.M., HAEBERLE, H.S. et al. *Machine Learning and Artificial Intelligence: Definitions, Applications, and Future Directions*. Curr Rev Musculoskelet Med 13 (2020). <https://doi.org/10.1007/s12178-020-09600-8>. [Cit. 18.7.2023]. Dostupné online na adrese: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12178-020-09600-8>
5. KRAUSOVÁ, Alžběta et al. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR*. Úřad vlády České republiky [online]. Publikováno 10. 12. 2018 [cit. 19. 7. 2023]; MYŠKA, Matěj; ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence: výzva autorství*. Iurium Scriptum. Olomouc: Nugis Finem. 2019, roč. 2019, č. 1.
6. MYŠKA, Matěj; ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence: výzva autorství*. Iurium Scriptum. Olomouc: Nugis Finem. 2019, roč. 2019, č. 1.

7. POLČÁK, Radim. *Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti*. Bulletin advokacie. 2018, č. 11.

Právní předpisy České republiky (nebo právního předchůdce)

8. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.
9. Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku 31/0. Str. 46. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=31&CT1=0>

Právní předpisy Evropské unie

10. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES.
11. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789 ze dne 17. dubna 2019, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS.
12. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu).

Legislativní návrhy Evropské unie

13. Návrh aktu o umělé inteligenci ze dne 21. 4. 2021. COM/2021/206 final. 2021/0106/COD.
14. Návrh směrnice o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligence ze dne 28. 9. 2022. COM(2022) 496 final/2. 2022/0303(COD).
15. Pozměňovací návrhy přijaté Evropským parlamentem dne 14. června 2023 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)).

Ostatní

16. Bílá kniha o umělé inteligenci – evropský přístup k excelenci a důvěře, 19.2.2020, COM(2020) 65 final. Dostupné z: https://commission.europa.eu/system/files/2020-03/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_cs.pdf
17. RADA EVROPY. VÝBOR PRO UMĚLOU INTELIGENCI (CAI). *Revidovaný nultý návrh [Framework]. Úmluva o umělé inteligenci, lidských právech, demokracii a právním státě*. In: Ústav pro studium totalitních režimů: Rada Evropy [online].

6.1.2023. [cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/cai-2023-01-revised-zero-draft-framework-convention-public/1680aa193f>

18. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Návrh zprávy s doporučeními pro komisi o občanskoprávních předpisech v oblasti robotiky.* [2015/2013 INL]. In: Zprávy z konference o robotice v České republice, která se konala v roce 2015: Zpráva - A8-0005/2017 Evropský parlament [online]. 31.5.2015. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_CS.html
19. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Studie pro výbor JURI, Evropská občanskoprávní pravidla v oblasti robotiky.* [online]. říjen 2016. [cit. 19.7.2023] Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130181/public-consultation-robotics-summary-report.pdf>
20. EVROPSKÁ KOMISE. Expertní skupina pro umělou inteligenci. *Definice umělé inteligence: hlavní schopnosti a vědecké disciplíny.* [online]. zveřejněno 8.4.2019. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines>
21. Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: *Umělá inteligence pro Evropu.* [online]. 25.4.2018. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=COM:2018:237:FIN>

22. UNESCO. *Doporučení o etice umělé inteligence*. In UNESCO [online]. 2022. [cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>
23. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku [2015/2013(INL)] [online]. [cit. 19.7.2023]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_CS.html#title1
24. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o rámci pro etické aspekty umělé inteligence, robotiky a souvisejících technologií, 2020/2012(INL); Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o režimu občanskoprávní odpovědnosti za umělou inteligenci, 2020/2014(INL).
25. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020 o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence, 2020/2015(INI). Dostupné z: [EUR-Lex - 52020IP0277 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)
26. ZPRAVODAJSTVÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU. *Co je umělá inteligence a jak ji využíváme?* [online]. 26.3.2021. [cit. 18.7.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200827STO85804/umela-inteligence-definice-a-vyuziti>
27. <https://chat.openai.com/auth/login>
28. <https://bard.google.com/chat?hl=cs>

29. <https://cordis.europa.eu/project/id/289092>
30. <https://www.deepl.com/translator>
31. HROCH, Jaroslav. *Autorskoprávní ochrana výtvorů umělé inteligence*. Brno, 2019. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

[⟨Obsah⟩](#) [⟨Rejstřík⟩](#)

IV. Tvůrčí umělá inteligence a porušování autorských práv

Creative Artificial Intelligence and Copyright Infringement

JUDr. Petr Prchal, Ph.D.¹⁴²

Abstrakt

Příspěvek pojednává o některých významných otázkách autorského práva v roce 2023 z hlediska soudobého způsobu používání umělé inteligence, který je zaměřen na sběr chráněného obsahu a reprodukci stávajících výtvorů do nově vzniklých výtvoru. Příspěvek se v té souvislosti blíže zaměřuje na problematiku napodobování uměleckých stylů. Autor prezentuje možná řešení několika modelových situací. Autor vychází z premisy ochrany vstupního obsahu do procesu strojového učení umělou inteligencí, jakož i ochrany před následným rozšiřováním takto produkováných děl a jiných výtvorů z hlediska autorského práva a práva proti nekalé soutěži při zohlednění ochrany tvůrčí investice.

Klíčová slova

Autorské právo, umělá inteligence, umělecké styly, napodobování, nekalá soutěž.

¹⁴² Autor je advokátem a odborným asistentem na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Abstract

This paper discusses some of the significant copyright issues in 2023 in terms of the contemporary use of artificial intelligence to collect protected content and reproduce existing creations into new creations. In this context, the paper focuses on the issue of imitation of artistic styles. The author presents possible solutions to several model situations. The author proceeds from the premise of protecting the input content to the machine learning process by artificial intelligence, as well as protection against subsequent dissemination of such produced works and other creations in terms of copyright law and law against unfair competition, taking into account the protection of creative investment.

Keywords

Copyright, artificial intelligence, artistic styles, imitation, unfair competition.

1. Úvodem kapitoly

Sklonek roku 2022 a zejména pak začátek roku 2023 jednoznačně definoval, že v oblasti práva a využívání nástrojů umělé inteligence budou vznikat složité právní otázky. Nikoli však v oblasti řízení autonomních vozidel a či strojního inženýrství, jak se ještě donedávna nesprávně předpokládalo, nýbrž v oblasti využívání softwarových aplikací umělé inteligence dostupných každému uživateli prostřednictvím sítě Internet.¹⁴³ Přitom v otázce nakládání s chráněným obsahem prostřednictvím těchto nástrojů umělé inteligence (dále jen AI) v procesu tzv. strojového učení¹⁴⁴, se konkrétně jako potenciálně právně obtížné jeví na první pohled dva okruhy otázek. První z nich se týká sběru chráněného i nechráněného obsahu, v nejobecnějším významu lze pro takový obsah použít termínu data, se kterým pracuje i současné znění zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, který byl naposledy novelizován zák. č. 429/2022 (dále jen AZ), kterým zákonodárce transponoval Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů a dále i Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 o autorském

¹⁴³ U nás srov. zejména vědecké práce Jana Zibnera, který se tématu softwarových aplikací z hlediska autorského práva začal na odborné úrovni věnovat mezi prvními. Např. ZIBNER, J. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. 192 s. ISBN 978-80-7676-442-2.

¹⁴⁴ Strojové učení se v obecné rovině chápe jako jedna z oblastí umělé inteligence, která je zaměřená na změnu stavu systému, nejčastěji pomocí nových algoritmů tak, aby systém byl schopen větší adaptabilitě na změny prostředí.

právu na jednotném digitálním trhu (známá také jen jako „Směrnice DSM“).

Současně přitom dle aktuálně platné právní úpravy platí, že tento sběr dat a proces strojového učení AL není nijak právně upraven a lze s trochou nadsázky uvést, že celosvětová síť Internet funguje v tomto směru jako jedna velká volně a všem přístupná databáze dat, ze které si nástroje AL v podobě softwarových aplikací načítají obsah, který dále analyzují za účelem dalšího možného použití, které může směřovat k vytvoření nového výtvoru. Pokud uživatel Internetu má své webové stránky, lhostejno s jakým obsahem, pak s velkou pravděpodobností jsou veškeré informace, texty, fotografie a další obsah z jeho webových stránek zahrnuty do popsaného způsobu strojového učení AL.

Druhý z okruhu právních otázek se týká toho, co je po proběhlém procesu analýzy a zpracování dat AL následně vytvořeno, jakým způsobem a jaká práva a komu mají být zákonem přiznána. Jako složité k právnímu posouzení se přitom jeví zejm. tzv. přetvářecí či transformativní (srov. angl. *transformative use*) způsoby užití založené na silné či slabé reprodukci původního díla. Nově vytvořené dílo, které ne zřídka může být pouhým odvozením od díla původního, může představovat konkurenci pro již existující chráněné výtvořky, a tudíž znamenat riziko ohrožení zájmů stávajícího nositele práv. Vycházíme přitom z premisy, že veškerý soudobý systémem práva duševního vlastnictví chráněný obsah, je vytvořen lidmi.¹⁴⁵ Jako až sekundární je pak možné označit právní otázky týkající se

¹⁴⁵ Viz např. TELEC, I. In: TELEC, I, TŮMA, P. Autorský zákon, Komentář . 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 91-92.

následného potenciálně protiprávního rozšiřování takto produkováných výtvorů, např. prodejem výtisků či šířením digitálních rozmnoženin uměle generovaných děl, licencování filtrů na sociálních sítích a dalších. Je logické, že mnozí nositelé práv k původním výtvorům nemusí za těchto okolností zcela důvodně souhlasit s „produkcí“ tohoto typu nově vznikajícího „umění“.

Lze říci, že k datu sepisu příspěvku, tj. druhé polovině roku 2023, jsou výše popsané dva okruhy právních otázek spojených s nástupem nástrojů umělé inteligence v podobě softwarových aplikací již v odborné debatě delší dobu popisovány.¹⁴⁶ Kde ovšem rezonují s ohledem na dynamický technologický vývoj je oblast napodobování uměleckých stylů. Jedná se o ty nástroje AL pomocí kterých může uživatel Internetu vytvořit zadání a softwarové aplikace AL podle něj vyprodukovat výtvor v určitém uměleckém stylu. Příklad, který výše uvedené dokáže více přiblížit, se může týkat uměleckého stylu malíře, který pro něj typický způsob tvorby piloval k dokonalosti celý svůj život, aby posléze nástroje AL, které na základě strojové analýzy několika desítek děl tohoto malíře, jsou schopny v daném uměleckém stylu malíře vytvořit podle slovního zadání uživatele Internetu téměř jakýkoli myslitelný výtvor, i třeba hrubě hanlivý.

Každá oblast umění přitom bude mít v souvislosti s používáním nástrojů AL svá specifika. Vezměme opět za příklad, že fotografie tvořená nástroji AL, už není fotografií v technickém slova smyslu

¹⁴⁶ Srov. HUGENHOLTZ, P. B., QUINTAIS, J. P. Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2021, roč. 52, s. 1190–1216.

jejího vzniku předpokládaném AZ, a tedy že fotograf ovládá fotoaparát a zachycuje konkrétní objekt. Jde o uměle vytvářené dílo digitálním sestavováním obrazu na bázi hyperrealismu.¹⁴⁷ Je takto vytvořené dílo a jemu podobné, pojmově vzato fotografií? Jelikož se jedná jen o jiných technický způsob tvorby, spíše se názorově přikláníme k závěru, že není například nutné zavádět v právní úpravě pro tyto a jim podobné případy nové kategorie děl a přizpůsobovat systém ochrany, nýbrž ve zmiňovaném případě posuzovat takto vzniklé dílo jednoduše a běžně jako dílo výtvarné. Ostatně již delší dobu jsou známé umělecké přístupy za použití různých technologických a elektronických vymožeností a nástrojů včetně zapojení aktivity zvířat. Podstatné však je, že vytvořený výtvar vždy musí být odrazem tvůrčí duševní aktivity člověka. Lze říci, že autorské právo od svého vzniku čelí stále novým výzvám, ať už to historicky byl vynález zvukového a zvukově obrazového záznamu vč. následné možnosti jejich „domácího“ rozmnožování nebo nástup celosvětové sítě Internet. Nástup nástrojů umělé inteligence se proto nijak tomuto předpokládanému vývoji nevymyká, a proto jej ani v tomto příspěvku nehodnotíme jako něco mimořádného.

V neposlední řadě se pak společenská diskuze týká řádného označování díla vytvořeného AL, stejně jako kategorizace systému AL podle své rizikovosti, což ale souvisí s naplňováním obecného zájmu odlišného od zájmu soukromého v otázkách autorství. V tomto ohledu předesíláme, že lze považovat za vhodné doplnit

¹⁴⁷ Srov. ZHANG, M. . This AI Creates Photo-Realistic Faces of People Who Don't Exist. PetaPixel. [online]. [Citováno dne 2023-01-10]. Dostupné z: <https://petapixel.com/2017/11/07/ai-creates-photo-realistic-faces-people-dont-exist/> .

stávající právní úpravu harmonizované napříč právními řády, jak je zamýšleno v připravovaném Nařízení Evropského parlamentu a rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci¹⁴⁸ v rovině naplňování pořádkových pravidel.

2. Význam nositelství práv k použitému obsahu

Chceme-li vést odbornou debatu nad vytčenými právními otázkami spojenými s nástroji tvůrčí umělé inteligence, pak je nutné tyto rozdělit do několika skupin. Otázce týkající se nakládání s použitým obsahem (daty) a porušováním autorských a jiných práv by měla předcházet otázka, jaké osobě přiznat jaká práva ve vztahu k novému výtvoru. Pokusíme se proto posunout dále odpovědi na otázky, které jsou již soudobé doktríně známé.

Nejprve v případech, kde se s nástroji AL setkáme typicky u jednoduchých textových či fotografických editorů, kde kontrola nad výsledkem je plně v gesci uživatele, je zřejmé, že autorem nově vzniklého výtvoru bude vždy tento uživatel, který s podobnými editory pracuje. Na opačném pólu se setkáváme se složitými nástroji AL, které používají tzv. *Black box*¹⁴⁹, tedy „černou schránku“ nejen pro uživatele, ale i pro programátora nástroje AL, který není schopen určit, co bude výsledkem a jaký výtvor vznikne. V tomto druhém případě zatím doktrína ani

¹⁴⁸ Viz Stav schvalovacího procesu, 2021/0106(COD), Akt o umělé inteligenci. [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/0106\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/0106(COD)) (Citováno 23. května 2023).

¹⁴⁹ Termínem se označuje v informatice výpočetní systém, u kterého lze sledovat vstupy a výstupy, ale nikoli již způsob dosažení výstupu, tj. systém, u kterého není známé jeho vnitřní fungování, a to nejen uživateli, ale ani tvůrci takového systému.

zákonodárce nedospěli k žádnému jednoznačnému výsledku, jak podobné případy posuzovat. Na řešení přitom závisí pochopitelně i ostatní situace, které se nacházejí mezi těmito dvěma póly. Mohli bychom říci, že by se jevílo jako právně důvodné pro dosažení správného výsledku u druhé ze situací zkoumat, jaký je podíl tvůrce na výsledku a jaký je podíl vloženého obsahu na výsledku. Třebaže by šlo o reprodukci (přetvoření) díla původního, podle učiněných zjištění určit, kdo bude autorem, či jiným nositelem práv. Není vyloučeno případně určit podíly na nově vzniklém výtvoru podle poměru tvořivé činnosti a vloženého obsahu. Pro evropsko-unijní legislativu je východiskem¹⁵⁰ možných řešení, které bylo odsouhlaseno Evropským parlamentem v roce 2020, že nástrojům umělé inteligence nebudou přiznávána autorská práva a že výtvořeny vytvořené těmito nástroji budou označeny.

V českých odborných publikacích¹⁵¹ se zmiňuje v té souvislosti možná právní inspirace, kterou je právní úprava dle § 178 autorského zákona Spojeného království (CDPA)¹⁵² týkající se děl vytvořených počítačem, kterými jsou díla vzniklá za takových

¹⁵⁰ Bod 13 a 14 Usnesení Evropského parlamentu 2020/2015(INI) ze dne 20. října 2020, o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence.

¹⁵¹ Viz např. HROCH, J. Autorskoprávní ochrana výtvořů umělé inteligence: diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2019, s. 44. Podobně také MARXOVÁ, V. Portál Články Autorské právo k dílu vytvořenému za použití umělé inteligence Autorské právo k dílu vytvořenému za použití umělé inteligence. *Právní prostor* [online]. [citováno 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/autorske-pravo-k-dilu-vytvorenemu-za-pouziti-umele-intelligence> .

¹⁵² Copyright, Designs and Patents Act 1988, C. 48., Autorský zákon Spojeného království z roku 1988.

okolností, že zde chybí zásah člověka¹⁵³. Dle § 9 odst. 3 CDPA se za autora považuje osoba, která učinila nezbytná opatření k vytvoření takového díla.¹⁵⁴ Můžeme říci, že jde ve své podstatě o otázku zhodnocení vložené investice. Máme na výběr, zda podle míry investice přiznat práva buď tvůrci obsahu, který se vkládá do procesu strojového učení nástrojů AI, anebo tvůrci uživateli, který je tak kreativní při ovládnání nástroje AI, že vytvoří chráněný výtvar. Právně spornou otázkou může být, zda zohledňovat práva tvůrce vkládaného obsahu, kdy však důvodem této úvahy je právě zohlednění vložené investice. Východiskem k této zmiňované úvaze je pak skutečnost, že zohlednění tvůrčí investice je v systému autorskoprávní ochrany významný ekonomicko-právní princip.

2.1. modelová situace A:

Pokud by uživatel začal používat nástroj AI v podobě softwarové aplikace, do které napíše např. pouze slovo „stůl“ či „židle“ apod. a nástroj AI vytvoří stůl či židli v uměleckém stylu např. malíře Pabla Picassa, pak lze těžko učinit závěr, že uživatel do tvorby díla svým tvůrčím vnosem přispěl. Zde bude právně možné dospět k závěru, že autorem či nositelem práv takto vzniklého díla nebude žádná osoba. Takový výtvar by tedy měl být v souladu s obecným zájmem označen, že jde o dílo AI a bez přiznání práv.

¹⁵³ Ust. § 178 CDPA: „*‘computer-generated’, in relation to a work, means that the work is generated by computer in circumstances such that there is no human author of the work;*“

¹⁵⁴ Ust. § 9 odst. 3 CDPA: „*In the case of a literary, dramatic, musical or artistic work which is computer-generated, the author shall be taken to be the person by whom the arrangements necessary for the creation of the work are undertaken.*“

2.2. modelová situace B:

Odlišně bychom měli řešit situaci, kdy uživatel nástroje AL v podobě softwarové aplikace definuje několik desítek či stovek programovacích parametrů, které má nově vzniklý výtvar splňovat. Pak se jeví právně důvodný závěr o tom, že by takovému uživateli měl svědčit autorský podíl na vzniklém díle nebo autorství celé, a to v závislosti na tom, zda v testu poměrnosti převáží význam vkládaného obsahu. Bez vlivu na výsledek, se můžeme setkat s tím, že vkládaný obsah nebude požívat žádné ochrany a půjde o volný nechráněný obsah typu prostých informací. To však v případě napodobovaných uměleckých stylů nebývá běžné.

2.3. Modelová situace C

Do třetice lze uvést příklad, kdy relevanci bude mít chráněný vkládaný obsah, tedy opět případ, ve kterém hraje roli zohlednění podstatnosti investice. Uvažme, že do nástroje AL její programátor či běžný uživatel vloží obsah deseti románů spisovatele např. Michala Viewegha, s požadavkem, aby tento nástroj AI vytvořil další román v uměleckém stylu spisovatele. Pak se jeví správný závěr, že o vytvoření takového románu se spíše přičinil sám spisovatel, než-li uživatel či programátor nástroje AL, a to by se mělo zohlednit v přiznání práv k takto vzniklému výsledku, příp. významném zohlednění ve výši autorského podílu. V každém z uvedených příkladů by znamenalo zásadní roli důsledné označování výtvarů vzniklých pomocí či

prostřednictvím AL, k čemuž pravděpodobně budou směřovat i očekávaná doplnění ustanovení týkající se AL. Pak lze říci, že i dle současné právní úpravy a jejích principů lze předvídatelně jednotlivé situace vyřešit s právně předvídatelnými výsledky. V souvislosti s tím, že řešení vzniklých situací může spočívat ve vzniku spoluautorství (autorských podílů) je třeba důsledně zkoumat fakticitu tvorby, tedy jak skutečně jednotlivé osoby přispěly tvůrčím vnosem k vytvoření díla. Je tomu tak z důvodu, že dle § 8 odst. 2 AZ¹⁵⁵ nemůže být spoluautorem osoba, která přispěla pouze poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní nebo odborné povahy nebo poskytnutím dokumentačního nebo technického materiálu, anebo která pouze dala ke vzniku díla podnět. Minimální tvůrčí vnos uživatele dle modelové situace A) proto nezbyde než vyhodnotit jako podnět. Podobně, jako technickou pomoc, by bylo třeba posoudit minimální tvůrčí vnos tvůrce (autora) AL v případě modelové situace B).

3. Porušování práv umělou inteligencí

K otázce porušování autorských a jiných práv nástroji AL je zapotřebí uvést, že porušování práv jako nežádoucím právnímu jevu lze účinně bránit regulací možnosti čerpat chráněný obsah do procesu učení AL. Předně je třeba na tomto místě uvést, že Česká republika transponovala Směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu, která kromě jiných ustanovení zavedla do

¹⁵⁵ Podobně je tomu tak i v zahraničních právních rádech.

českého autorského zákona nově licenci dle § 39c AZ k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat a nově také licenci dle § 39d AZ k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat k vědeckému výzkumu.

Při analýze těchto nových ustanovení AZ je možné zjistit, že § 39c AZ upravuje licenci k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat (angl. *data mining*).¹⁵⁶ Oprávněnou osobou je každý, kdo zhotoví rozmnoženinu díla za účelem automatizované analýzy textů nebo dat v digitální podobě prováděné za účelem získání informací zahrnující mimo jiné vzory, tendence a souvztažnosti; takto zhotovenou rozmnoženinu je oprávněn uchovat pouze po dobu nezbytnou pro účely této automatizované analýzy textů nebo dat. Zákon upravuje možnost autora zapovědět tento způsob užití díla. Musí tak ovšem s ohledem na okolnosti učinit zjevně. Uvedená výjimka najde své uplatnění např. při strojovém učení nástrojů AL, tedy při jakémkoli vytěžování dat z digitální předlohy. Výjimka je pojmově omezena pouze na texty a data. Jde o pojmy, které AZ nově zavádí až v souvislosti s touto výjimkou od roku 2023. Problematický může být výklad toho, co se rozumí daty, kdy však dle smyslu a účelu výjimky by mělo jít nejen o prosté nechráněné informace, ale i autorsky chráněná díla, příp. i jiný chráněný obsah. Vedle toho § 39d AZ upravuje licenci k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat k vědeckému výzkumu. Oprávněnou osobou je pouze vysoká škola nebo

¹⁵⁶ Termínově synonymické jsou angl. pojmy *knowledge discovery* nebo *data science*. Je tím myšleno vytěžování dat za účelem získání užitečných informací.

právnícká osoba provádějící vědecký výzkum, který je prováděn ve veřejném zájmu nebo neziskově a dále instituce kulturního dědictví (ty jsou uvedeny v § 37b AZ). Rozdíl ve způsobu užití se liší od výjimky dle § 39c AZ, a sice, že spočívá v časovém testu. Oprávněné osoby jsou povinny takto zhotovenou rozmnoženinu uložit s vhodnou úrovní zabezpečení a mohou ji posléze uchovávat pro účely vědeckého výzkumu, včetně ověření výsledků výzkumu, a tedy nikoli pouze na dobu nezbytně nutnou.

Dle současné právní úpravy proto možnost čerpat chráněný obsah v zásadě limituje § 30 AZ ve spojení s nově zavedenou výjimkou dle § 39c AZ (příp. § 39d AZ), která umožňuje pouze analýzu obsahu (dat). Z hlediska kategorizace právních otázek s tím souvisejících je třeba rozlišovat porušování autorských práv na vstupu, dále porušování autorských práv na výstupu včetně možného deliktu nekalé soutěže (§ 2976 OZ) a dále je třeba se zabývat otázkou právního systému limitace použitého vstupního obsahu případně licenčním systémem vyvažujícím zájmy nositelů práv ke vstupnímu obsahu, tvůrci a uživateli AL.

Praktický problém limitace či regulace možnosti čerpat chráněný obsah do procesu strojového učení AL ovšem zůstává, že se v praxi vůbec velmi obtížně odhaluje, zda chráněný obsah či jeho část byl převzat či nikoli. Pokud dojde k převzetí chráněného obsahu, někdy samotní tvůrci chráněného obsahu nejsou schopni pomocí v současnosti známých a dostupných technických nástrojů tuto skutečnost zjistit. Třebaže i vstup dat a nakládání s nimi v procesu strojového učení AL musí být legální, právní úprava se více soustředí na výsledek tohoto procesu, kterým je vzniklý výtvar, neboť to je právně známé a relevantní po

dlouhou dobu i předtím, než se objevily první nástroje AL. Historicky totiž z hlediska práva na ochranu duševního vlastnictví a nekalé soutěže nebylo prakticky významné, že někdo vytváří nové dílo na základě původního. Navíc často se tak odehrávalo v soukromí, které je zcela postaveno mimo dosah těchto práv. Rozhodný proto byl až okamžik, kdy výtvar vznikl a začal být sdílen veřejnosti. Okamžik vzniku a sdílení veřejnosti ovšem spadá v případě nástrojů AL založených na bázi softwarové aplikace v jeden a tentýž okamžik, což je optikou současné právní úpravy novum. Z toho důvodu lze učinit dílčí závěr, že s nástupem nástrojů AL do procesu tvorby autorských a jiných výtvarů je třeba rozlišovat porušování práv při vstupu do procesu strojového učení AL a porušování práv vytvořením výtvaru. Lze také předpokládat, že zvláštní relevanci bude mít zejména v kontinentálním systému práva v této otázce právo nekalosoutěžní, neboť hlavně u tzv. přetvářecích (transformativních) způsobů užití autorskoprávně chráněných výtvarů půjde většinou o konkurenci původnímu dílu nebo dílům vzniklou na základě těžení z cizího úsilí (tzv. *freeriding*).

K hypotetické otázce možného zavedení právně nového systému limitace použitého vstupního obsahu lze předdeslat, že jde o problematickou otázku, a to především z důvodu, že vše, co má potenciální ekonomickou hodnotu vyjádřitelnou v penězích, je chráněné již stávajícím systémem ochrany práv duševního vlastnictví. V nejširším slova smyslu i pomocí posesorní ochrany, tj. držby v občanském zákoníku ve vztahu k prostým

nechráněným informacím.¹⁵⁷ Z toho důvodu by bylo nejprve nezbytné se vypořádat s premisou, že odpovědnost za porušení je již upravena ve stávající podobě dostatečně. Problém je zde ale praktický, že nelze přebírání obsahu do procesu strojového učení AL nijak zabránit. Není daleko od reality, že AL jako nový a moderní technický jev pokouší maxima možností společnosti; právních či etických hodnot si nevšímá. Proto se zřejmě ještě v budoucnu projeví, zda současné limity právní úpravy a právních omezení jsou dostatečné i z hlediska praktického fungování. Lze nyní leda uvažovat o možnosti doplnění stávající úpravy o systém veřejnoprávních bezpečnostních kontrol a reportů, jaký obsah je do strojového učení vkládán a možné technické blokaci, jako tomu bylo dříve u hmotných nosičů s chráněným zvukovým či zvukově obrazovým obsahem.¹⁵⁸

Posledním souvisejícím bodem této kapitoly, ke kterému je třeba se vyjádřit, je licenční systém vyváženosti, která také souvisí s ochranou před porušováním autorských práv. Pomyslným ideálním modelem by nepochybně byl model založený na licencování veškerého chráněného obsahu a z toho plynoucí licenční zisky nositelům práv. Ovšem důkazem toho, že takový model není celosvětově akceptovatelný je ten, že se neprosadil ani v dosavadním vývoji. Nepochybné je, že takový systém není slučitelný s majetkovými zájmy průmyslu týkajícího se AL. Střetávají se zde protichůdné zájmy a není ani možné komplexně

¹⁵⁷ Blíže k tomu zejména srov. TELEC, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 4, s. 115 – 121., TELEC, Ivo. Není informace jako informace. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 15 – 16, s. 515 – 523.

¹⁵⁸ Tzv. DRM technologie.

licenčně řešit veškerý obsah volně dostupný na Internetu. Jediné prosaditelné řešení je proto možné zřejmě spatřovat v systému licencování založeném na analogickém principu fungování licenčního modelu v hudebním a filmovém průmyslu. Tento model, ačkoli ne celosvětově funkční a použitelný, ovšem nese dlouho známý neduh komplikovanosti, která s postupem času a vývoji nových technologií roste. Stejně tak s sebou nese nežádoucí vedlejší efekt ekonomické preference majetkových zájmů zúčastněných osob na úkor tvůrců.

4. Harmonizace právních aspektů umělé inteligence a autorského práva

Harmonizace právních aspektů AL a autorského práva předpokládá sledování dalšího vývoje v oblasti AL a práva duševního vlastnictví zejména v EU a USA. V této kapitole popíšeme, co se jeví, že by mohlo mít v této otázce vliv na další právní vývoj.

Předně, shoda u obou regionálních právních úprav EU a USA spočívá v tom, že zde nejsou přiznávána autorská práva k dílu vytvořenému jinak než fyzickou osobou. Je tedy, jak bylo i výše uvedeno, vyloučeno, aby autorské dílo vzniklo jinak, než na základě lidské tvůrčí duševní činnosti, lapidárně řečeno, je vyloučené, aby autorem díla byl stroj. Právní úprava autorského práva USA se ale odlišuje v otázce užití autorského díla, neboť se v USA široce uplatňuje tzv. doktrína *fair use*. Na tuto rozdílnost jako významnou poukazují již recentní publikační výstupy

k tématu umělé inteligence.¹⁵⁹ Je tomu tak z důvodu, že pomocí doktríny *fair use* se bude hodnotit jak problematika porušování práv na vstupu do procesu strojového učení AL, tak i samotný výtvor a nakládání s ním. Rozdílně pak v Česku a obecně v kontinentální právní úpravě budeme problematiku porušování práv posuzovat pomocí právní úpravy dovolených užití, tj. výjimek a omezení a práv proti nekalé soutěži. V případě obou systémů právní úpravy bude mít význam vložená investice a její zohlednění s těmi důsledky, aby tvůrce vloženého obsahu mohl získat podíl na výsledku. Zohlednění podstatnosti tvůrčí investice do vloženého obsahu by pak nejspíše odpovídalo shora navrženému řešení u modelové situace A), kdy zadání několika klíčových slov uživatelem AL by neznamenal vznik autorství, naopak „naprogramování“ výsledků či jiné vynaložené podstatné úsilí uživatele (modelová situace B) by sebou neslo vznik autorství uživatele či vznik spoluautorství (autorského podílu) na vzniklém výtvoru.

V USA by rozdílně od kontinentální právní úpravy mohl dále mít význam princip registrace u Patentového a známkového úřadu¹⁶⁰, a to z důvodu, že tento úřad bude ještě dříve než soud, muset posoudit otázku zápisné způsobilosti děl vytvořených pomocí AL. Princip formální registrace je přitom známý i jiným zahraničním úpravám, ale celosvětově se liší. Může jít o registraci

¹⁵⁹ VINCENT, J. The scary truth about AI copyright is nobody knows what will happen next. The Verge [online]. 2022 [Citováno dne 2023-10-21]. Dostupné z: <https://www.theverge.com/23444685/generative-ai-copyright-infringement-legal-fair-use-training-data> .

¹⁶⁰ § 411 CA (Copyright Act, autorský zákon USA z roku 1976, Část 17 Zákoníku U.S.C., § 101 – § 1332)

dobrovolnou, povinnou pouze pro některé druhy autorských děl, anebo může jít o procesní podmínku uplatnitelnosti nároku u soudu.¹⁶¹ Dle právní úpravy USA jde o omezení *sui generis* bránící tomu, aby soud přiznal práva a ochranu danému výtvoru. Na druhé straně však stojí argument, že registrace autorských děl dle autorského práva USA je spíše než cokoli jiného zejména procesní podmínkou možnosti žalovat porušení autorských práv u děl vytvořených na území USA před příslušnými soudy. Proto je otázkou, zda prvotní kontakt patentového úřadu může být věci nějak nápomocný, např. v tom směru, aby nepřímo určil směr posuzování děl vzniklých pomocí nástrojů AL. Konečné rozhodnutí, a to platí jak dle angloamerické, tak i kontinentální právní úpravy, bude nicméně záviset na soudu.

Diskuzně je možné se zabývat otázkou, zda se prvního soudního rozhodnutí ve věci výtvorů vytvořeného nástroji AL dočkáme v kontinentálním či angloamerickém právním prostředí. Celosvětová pozornost v oblasti autorského práva se nyní soustředí směrem k recentnímu rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci Andyho Warhola týkající se sítotiskového vyobrazení barevných portrétních variací zpěváka Prince.¹⁶² Je tomu tak z důvodu, že se daný případ týká jednak doktríny *fair use*, jakož i přetvářecích (transformativních) způsobů užití autorského díla s možným hospodářsko konkurenčním dopadem na trh. Nejvyšší soud USA přitom rozhodl v neprospěch Andyho Warhola s odůvodněním, že jeho dílo nebylo dostatečně transformativní

¹⁶¹ Srov. LEWINSKI, S. von. *Copyright Throughout the World*. Thomson West, 2022.

¹⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. v. Goldsmith*, 598 U.S., 2023, ze dne 18. 5. 2023.

ve vztahu k fotografickému dílu původního autora (Goldsmith), jinými slovy, že jde o dílo odvozené, vytvořené reprodukcí díla původního. Dle Nejvyššího soudu USA drobné změny díla chráněného autorským právem nejsou transformativní v rámci principu *fair use*, pokud bylo změněné dílo užito komerčně pro v podstatě shodný účel jako původní dílo; soudy musí analyzovat konkrétní užití díla údajně porušujícího autorská práva, než určí, zda takové užití bylo transformativní. Rozhodnutí se týká umělecké licence (svobody) na užití chráněného díla jiného autora. Věc ovšem není tak jednoduchá, jak by se mohl na první pohled jevit.¹⁶³ K danému závěru totiž Nejvyšší soud USA dospěl především s ohledem na komerční zaměření a stejný účel obou posuzovaných autorských děl. Významné proto při hodnocení bylo kritérium tržního dopadu dle doktríny *fair use*. Lze proto předpokládat, že pokud by účel a komerční zaměření bylo odlišné, mohl by soud dospět k opačnému závěru. Rozhodnutí Nejvyššího soudu přitom předcházela ještě rozhodnutí Okrskového soudu Spojených států pro jižní okres New Yorku¹⁶⁴ a Odvolacího soudu pro 2. obvod.¹⁶⁵ Prvostupňový soud rozhodl jinak, a to s odvodněním, že díla mají jiný význam a poselství. S tímto závěrem odvolací soud nesouhlasil, což odůvodnil tak, že nový

¹⁶³ Podobně DAVIS, B. Why Andy Warhol's 'Prince' Is Actually Bad, and the Warhol Foundation v. Goldsmith Decision Is Actually Good. [online]. [Citováno dne 2023-09-28]. Dostupné z <https://news.artnet.com/opinion/warhol-foundation-v-goldsmith-fair-use-2311801> .

¹⁶⁴ Rozhodnutí Okrskového soudu Spojených států pro jižní okres New Yorku, 382 F. Supp. 3d 312, ze dne 1. července 2019.

¹⁶⁵ Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 2. obvod, 992 F.3d 99, 11 F.4th 26, ze dne 26. března 2021.

význam a poselství nestačí k tomu, aby se vytvořené dílo neposuzovalo jako dílo odvozené podobně jako je tomu v případě filmových adaptací knižních děl. V návaznosti na rozhodnutí odvolacího soudu význam Nejvyšší soud USA nepřiznal ani odlišnému způsobu tvorby díla, kdy v prvním případě šlo o fotografii a v druhém o síťotisk. K rozhodnutí Nejvyššího soudu USA byla vyjádřena dvě disentní stanoviska, která v obecné rovině argumentují tak, že rozhodnutí omezuje tvůrčí svobodu, která musí být alespoň zčásti založena na svobodě užít díla již existující.

Předmětné rozhodnutí Nejvyššího soudu USA zde rozebíráme z toho důvodu, že může být významné i z hlediska kontinentálního práva, neboť i když kritérium dopadu na trh je jedním z kritérií doktríny *fair use*, tak lze dané kritérium zohlednit i v našem právním prostředí pomocí práva proti nekalé soutěži, resp. jako jednání, které tržně proti dobrým mravům působí negativně na konkurenci či spotřebitelskou veřejnost. To je i dle kontinentální právní úpravy považováno za nekalosoutěžní. Podle Gervaise¹⁶⁶ mají dvě kritéria z doktríny *fair use* vyšší váhu než ostatní, a sice způsob užití díla a dopad na trh. Podle Gervaise tak bude právně v pořádku použití obsahu a dat na vstupu do procesu strojového učení AL, byť by šlo o chráněný obsah. V pořádku, tj. souladně s doktrínou *fair use* dle něj již ale nebude jakýkoli způsob zpracování tzn. proces vzniku nového díla do podoby výstupu AL.

¹⁶⁶ GERVAIS, D. J. AI Derivatives: the Application to the Derivative Work Right to Literary and Artistic Productions of AI Machines. *Vanderbilt Law Research Paper* č. 22-12, 2022, roč. 53, Dostupné z <https://ssrn.com/abstract=4022665> nebo <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4022665>

V Česku je zatím k dané otázce zřejmé, že lze na danou situaci a typově podobné případy aplikovat § 30 a § 39c AZ. Dle § 30 AZ je zapovězeno právnické osobě užívat dílo i pro vnitřní potřebu. Dle § 39c AZ, který se týká výjimky z autorskoprávní ochrany za účelem analýzy textů a dat, se týká pouze textů. Dosud ovšem nevyloženou zůstává otázka možné šíře výkladu užitého pojmu data, neboť jde o pojem plynoucí z provedené transpozice směrnice, který dosud české autorské právo neznalo. V nejširším možném slova smyslu může jít i o prostou nechráněnou informaci. Spolu s tím lze samozřejmě aplikovat i právní úpravu proti nekalé soutěži (§ 2976 OZ). Proto se jeví jako důvodné, že dle současné tuzemské právní úpravy dospějeme minimálně k podobným výsledkům jako dle právní úpravy USA s tím, že navíc určitým způsobem limitujeme i proces sběru obsahu (dat) na vstupu a jeho vkládání do procesu strojového učení. Co je třeba brát v potaz je, že mezi dovoleným a protiprávním (zakázaným) jednáním může existovat mnoho proměnných tzv. hraničních případů a jevů. Výhodou právní úpravy USA stojící na doktríně *fair use* je možnost individuálního hodnocení bez ohledu na technologický vývoj. Oproti tomu je kontinentální systém výjimek a omezení, který se navíc v posledních letech, co každé dva roky harmonizovaně novelizuje o nové typové výjimky v tomto směru poněkud limitující. Je třeba uzavřít, že názorové proudy týkající se omezování vstupního obsahu do procesu strojového učení AL zatím nejsou konkretizované, nositelé práv zatím zůstávají v pasivitě v probíhající diskuzi, byť se postupně

začínají objevovat první žalobní návrhy.¹⁶⁷ Lze tak říci, že se spíše prosadí až zkoumání protiprávnosti zpracování obsahu.

Současně se shora uvedeným souvisí problematika tzv. „praní dat a chráněného obsahu“. To se týká možného očišťování dat a jeho následného použití. Takové postupy přitom nemusí opět být vždy právně bezvadné. Může přitom jít o sběr jakýchkoli dat např. jak se děje běžně na sociálních sítích, kdy uživatel poskytuje provozovateli sociální sítě licenčně zdarma především své údaje a fotografie, se kterými může provozovatel sociální sítě dále volně nakládat. Takový obsah může být vhodný např. pro AI softwarovou aplikaci zaměřenou na rozpoznávání obličejů nebo osobních údajů, kdy bude veškerý použitý obsah legální a tvůrce AI nebude nést odpovědnost za použití a zpracování takového obsahu.

5. Závěrem kapitoly

Z výše uvedeného rozboru právního stavu plyne především to, že výzvou autorskému právu do budoucna může být vytvoření a nastavení systému licencování děl vzniklých pomocí umělé inteligence. Je třeba říci, že takový model může vzniknout pouze na podkladě širší diskuze zapojených stran, kdy konflikt zájmů tvůrců AI a autorů děl a jiných chráněných výtvorů bude vyžadovat, aby tvůrci své právní zájmy hájili diskuzně v širší míře, než tak činí doposud, neboť jejich současná aktivita a názory

¹⁶⁷ ZOULOVÁ, L. Pořádně přituhuje. Prominentní američtí spisovatelé ženou tvůrce ChatGPT k soudu. [online]. [Citováno dne 2023-09-28]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-software-poradne-prituhuje-prominentni-americti-spisovatele-zenou-tvurce-chatgpt-k-soudu-40444563> .

k dané problematice zůstávají veřejnosti skryty. Technologický pokrok je tak alespoň v současné době stále pomyslně hlasitější.

Dále pak z výše uvedeného plyne druhý závěr, že vizí a současně i výzvou pro blízkou budoucnost bude právně sjednotit způsob označování děl vytvořených AL, a to minimálně v angloamerickém a kontinentálním systému práva, ideálně však s ohledem na současnou technologickou propojenost celosvětově. S tím souvisí i možnost sjednotit způsob zapovězení použití chráněných děl či jiného chráněného obsahu nástroji AL, stejně jako i povinnost provozovatelů AL odstraňovat použitý obsah a data na požádání nositele práv. V tomto směru je velké očekávání vkládáno do dosud nechváleného Nařízení Evropského parlamentu a rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci.

Je proto patrné, že tyto vize a výzvy pro recentní právní úpravu mají spíše pořádkový charakter z hlediska obecného zájmu společnosti, a nikoli charakter spočívající v zájmu soukromém, resp. soukromoprávně nárokovém. Jinými slovy jde věcně o regulaci provozování AL v otázkách označování, vyloučení obsahu, kategorizace systému umělé inteligence a systému licencování. Naopak v souvislosti s nástupem a používáním nástrojů AL v otázce posuzování vzniku autorského díla, vzniku nároku na ochranu z titulu autorského práva či nekalé soutěže není zapotřebí činit žádných zásadních koncepčních změn, a to i přes v současnosti ne zcela zřejmá řešení některých modelových situací popsaných zde v příspěvku. Dle české právní úpravy pak lze primárně procesně využít žaloby o zdržení se užití chráněných

výtvorů nástroji AL, event. využít lze i veškerých dalších běžných autorskoprávní a nekalosoutěžních nároků.

JUDr. Petr Prchal, Ph.D.

petr.prchal@upol.cz

Seznam literatury

1. Autorský zákon USA z roku 1909, Pub. Law 60-349, 35 Stat. 1075.
2. Copyright, Designs and Patents Act 1988, C. 48., Autorský zákon Spojeného království z roku 1988.
3. Copyright Act, autorský zákon USA z roku 1976, Část 17 Zákoníku U.S.C., § 101 – § 1332)
4. DAVIS, B. Why Andy Warhol's 'Prince' Is Actually Bad, and the Warhol Foundation v. Goldsmith Decision Is Actually Good. [online]. [Citováno dne 2023-09-28]. Dostupné z <https://news.artnet.com/opinion/warhol-foundation-v-goldsmith-fair-use-2311801> .
5. GERVAIS, D. J. AI Derivatives: the Application to the Derivative Work Right to Literary and Artistic Productions of AI Machines. *Vanderbilt Law Research Paper No. 22-12*, 2022, vol. 53, Dostupné z <https://ssrn.com/abstract=4022665> nebo <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4022665>

6. HROCH, J. Autorskoprávní ochrana výtvorů umělé inteligence: diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2019, 92 s.
7. HUGENHOLTZ, P. B., QUINTAIS, J. P. Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2021, roč. 52, s. 1190–1216.
8. LEWINSKI, S. von. *Copyright Throughout the World*. Thomson West, 2022.
9. MARXOVÁ, V. Portál Články Autorské právo k dílu vytvořenému za použití umělé inteligence Autorské právo k dílu vytvořenému za použití umělé inteligence. *Právní prostor* [online]. [Citováno dne 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/autorske-pravo-k-dilu-vytvorenemu-za-pouziti-umele-inteligence>.
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. v. Goldsmith*, 598 U.S., 2023, ze dne 18. 5. 2023.
11. Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 2. obvod, 992 F.3d 99, 11 F.4th 26, ze dne 26. března 2021.
12. Rozhodnutí Okrskového soudu Spojených států pro jižní okres New Yorku, 382 F. Supp. 3d 312, ze dne 1. července 2019.
13. TELEČ, I. In: TELEČ, I, TŮMA, P. Autorský zákon, Komentář . 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, 1294 s.

14. TELEC, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 4, s. 115 – 121., TELEC, Ivo. Není informace jako informace. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 15 – 16, s. 515 – 523.
15. Usnesení Evropského parlamentu 2020/2015(INI) ze dne 20. října 2020, o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence.
16. VINCENT, J. The scary truth about AI copyright is nobody knows what will happen next. The Verge [online]. 2022 [Citováno dne 2023-10-21]. Dostupné z: <https://www.theverge.com/23444685/generative-ai-copyright-infringement-legal-fair-use-training-data> .
17. Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), účinný od 1. 1. 1954 do 30. 6. 1965.
18. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
19. ZHANG, M. . This AI Creates Photo-Realistic Faces of People Who Don't Exist. PetaPixel. [online]. [Citováno dne 2023-01-10]. Dostupné z: <https://petapixel.com/2017/11/07/ai-creates-photo-realistic-faces-people-dont-exist/>.
20. ZIBNER, J. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. 192 s. ISBN 978-80-7676-442-2.
21. ZOULOVÁ, L. Pořádně přitahuje. Prominentní američtí spisovatelé ženou tvůrce ChatGPT k soudu. [online]. [Citováno dne 2023-09-28]. Dostupné z <https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-software-poradne->

[prituhuje-prominentni-americti-spisovatele-zenou-tvurce-chatgpt-k-soudu-40444563](#).

[Obsah](#) [Rejstřík](#)

Rejstřík

A

Autor

Autorské právo

Autorské právo (tvůrčí umělá
inteligence)

Č

Česká republika (označení
původu - zeměpisná označení)

členský stát (označení původu
- zeměpisná označení)

E

Evropská unie (označení
původu - zeměpisná označení)

H

hospodářská soutěž

L

licenční smlouva

N

napodobování

nekalá soutěž (umělá
inteligence)

nekalá soutěž (zlehčování)

nepravdivá tvrzení

O

označení původu

P

pravdivá tvrzení

produkční seskupení

průmyslové výrobky (označení
původu - zeměpisná označení)

Ř

řemeslné výrobky (označení
původu - zeměpisná označení)

řešení sporů (označení původu
- zeměpisného označení)

S

soutěžitel

soutěžní účel

spotřebitel

svolení k užití chráněného
názvu (označení původu -
zeměpisného označení)

T

tvůrčí umělá inteligence

U

umělá inteligence (obecně)

umělá inteligence (tvůrčí)

umělecké styly

uznané produkční seskupení

V

veřejnost

Z

zeměpisné označení

zlehčování (nekalá soutěž)

